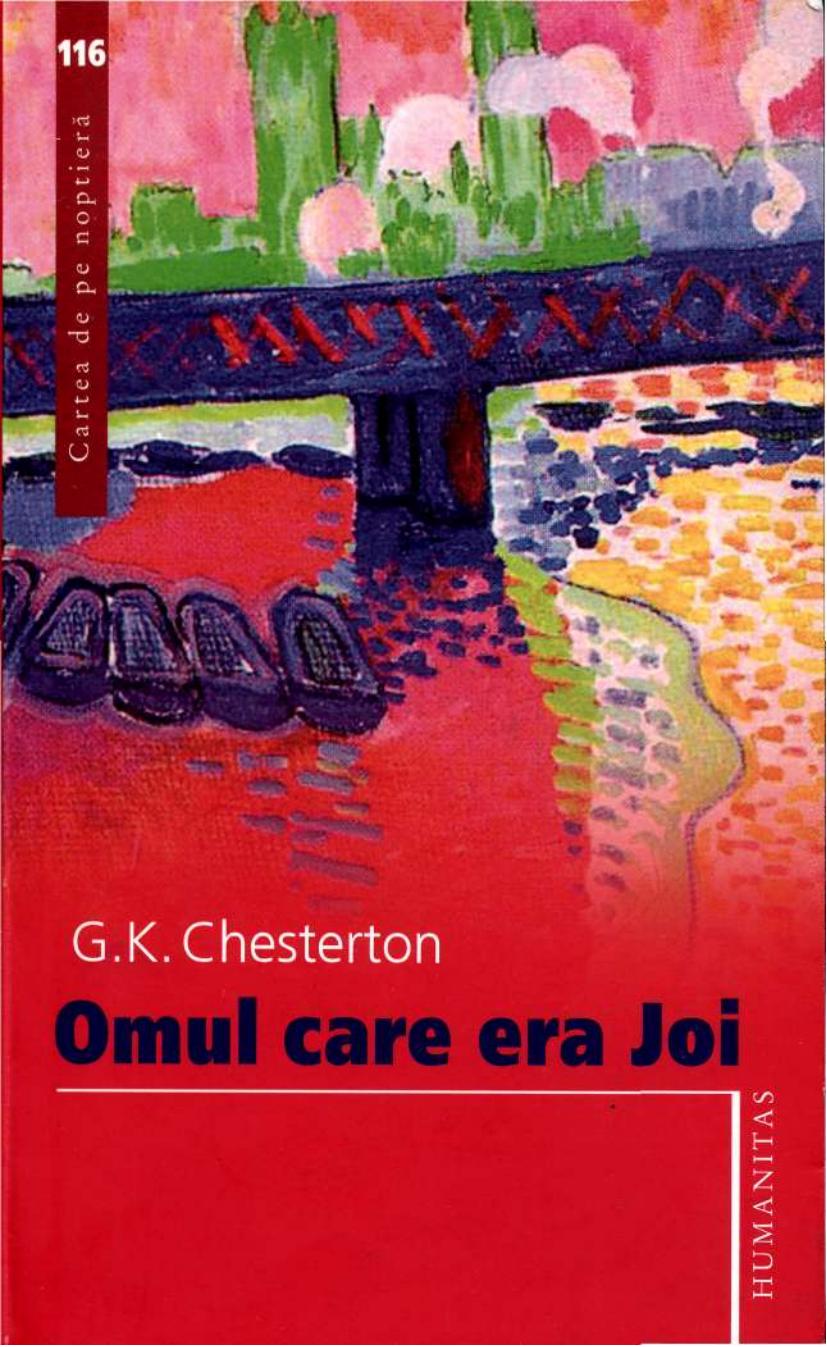

116

Cartea de pe noptieră

G.K. Chesterton

Omul care era Joi

HUMANITAS

„O cameră fără cărți e ca un trup fără suflet", credea G.K. CHESTERTON (1864-1936), scriitor britanic supranumit *prințul paradoxului*. Chesterton se naște la Londra și urmează cursurile unui colegiu de artă, în ideea de a deveni ilustrator de cărți. Face apoi studii de literatură la University College din Londra. Devine nu ilustrator, ci autor de cărți. Unul dintre cei mai prolifici ai literaturii britanice, pentru că bibliografia lui numără 80 de volume (romane, biografii, studii critice, cărți cu tematică religioasă), câteva sute de poeme, peste două sute de povestiri scurte, 4 000 de eseuri, la care se adaugă și piese de teatru... Thriller metafizic, *Omul care era Joi* e cea mai citită carte a lui. Pentru a obține portretul unui personaj suficient de ocupat, adăugați faptul că avea rubrici constante în presa vremii și că a scris articole pentru *Encyclopedia Britannica*.

Scrie și multe romane *de tip detectiv*, inventând, cu toată pioșenia lui, un personaj pe care l-ați crede imposibil, deși are un aer foarte *british* - Father Brown, preotul detectiv. Multe dintre scrierile sale, inclusiv povestiri cu acest detectiv în sutană foarte iubit de public, sunt încă în manuscrise nepublicate.

În epocă, Chesterton era celebru și pentru statura lui impunătoare - 1,93 m și de 123 kg. Nemaipomenit pretext pentru anecdote. Se spune că între el și mult mai scundul și mai slabul George Bernard Shaw ar fi avut loc următorul schimb de replici - Chesterton: „Cine se uită la dumneavoastră crede precis că Anglia e cuprinsă de foamete"; George Bernard Shaw: „Cine se uită la dumneavoastră știe precis care e cauza ei."

SCRIERI PRINCIPALE:

Charles Dickens (1903); *The Napoleon of Notting Hill* (1904); *Heretics* (1905); *The Man Who Was Thursday* (1907); *Orthodoxy* (1908); *The Ballad Of The White Horse* (1911); *Father Brown*; *The Everlasting Man* (1925) ele.

Traducătorul, CĂTĂLIN STURZA, a absolvit Facultatea de Litere a Universității din București, secția română-engleză. Publică diverse articole în presa culturală și cotidiană.

G.K. CHESTERTON

OMUL CARE ERA JOI

Un coșmar

Traducere din engleză de
CĂTĂLIN STURZA

HUMANITAS

BUCUREȘTI

Cei doi poeți din Saffron Park

Suburbia Saffron Park se afla în partea apuseană a Londrei, roșie și inegală ca un nor în asfințitul soarelui. Era construită pe de-a-ntregul din cărămidă aparentă; conturul acoperișurilor ei pe cer era bizar și chiar străzile însele erau dispuse cam sălbatic. Se ridicase din elanul unui constructor speculativ cu o ușoară spoială de cultură, care își numea arhitectura uneori elizabetană, alteori Queen Arme, având probabil impresia că cele două suverane au fost identice. Era descrisă oarecum justificat drept o colonie artistică, deși nu a produs niciodată ceea ce se poate numi artă. Și cu toate că pretențiile de centru intelectual erau cumva confuze, pretențiile deloc agreabile erau greu de contestat. Străinul care se uita pentru prima dată la ciudatele case roșii se gândea doar la cât de bizar sunt modelați oamenii care le locuiesc. Nici când întâlnea oameni nu era dezamăgit. Locul nu era doar agreabil, ci perfect, dacă l-ar percepe o dată nu ca impostură, ci mai degrabă ca vis. Chiar dacă oamenii nu erau „artiști”, ansamblul era totuși artistic. Acel tânăr cu păr lung, castaniu-roșcat și față impertinentă — acel tânăr nu era cu adevărat poet, dar era cu siguranță un poem. Acel domn bătrân cu barbă albă răvășită, cu pălărie albă romantică — acel venerabil șarlatan

nu era cu adevărat un filozof, clar cel puțin era cauza filozofiei altora. Acel domn cu alură de om de știință, chel, cu capul ca un ou și gâtul golaș ca de pasăre, nu era îndreptățit să-și dea aere științifice. Nu descoperise nimic nou în biologie, dar ce altă creatură biologică mai neobișnuită decât el însuși ar fi putut descoperi? în acest fel, numai în acest fel, trebuia privit întregul loc, el trebuia considerat nu atât un atelier pentru artiști, cât o operă de artă fragilă, încheiată. Un om care intra în atmosfera lui socială se simțea de parcă s-ar fi infiltrat în textul unei comedii.

Această himeră ademenitoare era evidentă mai ales odată cu lăsarea serii, când acoperișurile extravagante păreau negre pe fundalul luminii după-amiezii și când tot târgul alienat părea izolat ca un nor în derivă. Lucrul era și mai pregnant în nenumăratele nopți de sărbători locale, când micile grădini erau deseori luminate și marile lampioane chinezești străluceau în arborii pitici precum niște fructe înfiorătoare și monstruoase. Asta s-a simțit cel mai puternic într-o seară anume, a cărei amintire stăruia vag în localitate, al cărei erou era poetul cu păr castaniu-roșcat. Nu era nicidecum singura seară în care el fusese eroul. În multe nopți, cei care treceau pe lângă grădinița lui dosnică îi puteau auzi vocea ridicată, didactică, expunându-le „legea” bărbatilor, dar în special femeilor. Atitudinea femeilor în asemenea cazuri era desigur unul dintre paradoxurile locului. Cele mai multe erau socotite vag emancipate și ridicau anumite obiecții față de superioritatea masculină. Dar aceste femei de tip nou îi făceau întotdeauna unui bărbat complimentul extravagant pe care nici o femeie obișnuită nu i-l face, și anume, îl ascultau în timp ce vorbește. Și dom-

nul Lucian Gregory, poetul cu păr roșu, era cu ade-vărat (într-un anumit sens) un om care merita să fie ascultat, chiar dacă la sfârșit râdeai de ce spu-ne. El susținea vechea platitudine a amoralității artei și a artei amoralității cu o anume prospețime impertinentă care, cel puțin, oferea o plăcere de mo-ment. Era ajutat într-o oarecare măsură de ciudă-țenia frapantă a înfățișării sale, pe care o exploata la întreaga valoare. Părul roșu-închis, cu cărare la mijloc, era literalmente ca al unei femei, ondulân-du-se în buclele line ale fecioarelor din tablourile preraphaelite. Dar din acest oval aproape sacru, fața ieșea brusc în relief, lată și brutală, bărbia fiind împinsă înainte cu un aer de dispreț get-beget london-enez. Această combinație gâdila și în același timp îngrozea nervii unei lumi nevrotice. Părea o blas-femie pe două picioare, o combinație de înger și maimuță.

Această seară anume, dacă nu va fi reținută pen-tru alte motive, va fi reținută acolo pentru apusul de soare bizar. Era ca un peisaj de sfârșit de lume. Tot firmamentul părea acoperit cu un penaj foarte viu și palpabil: îți venea să spui că cerul era plin de pene, de pene care aproape periau fața. De-a curmezișul părții mari a bolții cerești erau cenușii, cu cele mai ciudate nuanțe de violet și mov, de-un roz nefiresc sau de verde-pal; dar spre vest, ima-ginea depășea orice putință de descriere, era trans-parentă și pasională, iar ultimele pene roșii-intens acopereau soarele ca pe ceva prea bun pentru a fi văzut. Imaginea era atât de apropiată de pământ, încât sugera pur și simplu o puternică disimulare. Empireul însuși părea un secret: exprima acea mici-me splendidă care este sufletul patriotismului local. Cerul însuși părea mic.

Cred că mai sunt localnici care își amintesc cea seară fie și numai datorită cerului apăsător. Sunt alții care și-o amintesc datorită faptului că a marcat prima apariție în acel loc a celui de-al doilea poet din Saffron Park. Revoluționarul cu păr roșu domnise mult timp fără rival; în noaptea care a urmat aceluia apus de soare i s-a încheiat brusc statutul de unicat. Noul poet, care s-a prezentat sub numele de Gabriel Syme, era un muritor cu înfățișare foarte blândă, avea o barbă blondă și ascuțită și păr galben, rar. Treptat s-a conturat impresia că era mai puțin blând decât părea. Și-a semnalat intrarea contrazicându-se cu Gregory, poetul consacrat, despre natura reală a poeziei. Spunea că el (Syme) este un poet al legii, un poet al ordinii; mai mult, spunea că este un poet al respectabilității. Drept care, toți locuitorii din Saffron Park îl priveau de parcă în clipa aceea ar fi căzut din acel cer imposibil.

De fapt, domnul Lucian Gregory, poetul anarhist, a făcut legătura dintre cele două evenimente.

— S-ar putea foarte bine ca, zise el în maniera lui lirică și impetuoasă, s-ar putea foarte bine ca într-o asemenea noapte cu nori și culori crude să se ivească pe pământ un asemenea semn precum un poet respectabil. Ziceți că sunteți un poet al legii; eu susțin că sunteți o contradicție în termeni. Mă întreb numai cum de n-au fost comete și cutremure în noaptea în care ați apărut în această grădină.

Bărbatul cu ochi blânzi și albaștri, cu barbă decolorată și ascuțită, rabdă aceste tunete cu o anume solemnitate supusă. A treia membră a grupului, Rosamund, sora lui Gregory, care avea șuvițele de păr roșu ale fratelui ei, dar o față mai binevoitoare sub ele, răsă cu acel amestec de admirație și dezaprobare cu care întâmpina de obicei profețiile familiei.

Gregory își reluă spusele cu o superioară bună dispoziție oratorică.

— Artistul este identic cu anarhistul, strigă el. Poți să transpui aceste cuvinte oriunde. Un anarhist este un artist. Omul care aruncă o bombă este un artist deoarece preferă un moment măreț oricărui alt lucru. El vede imensa diferență de valoare dintre explozia de lumină a flăcării, bubuitul tunetului perfect și trupurile banale ale câtorva poliști infirmi. Un artist nu acordă atenție nici unui guvern, el abrogă toate convențiile. Poetul se delectează doar cu dezordinea. Dacă n-ar fi așa, cel mai poetic lucru din lume ar fi calea ferată subterană.

— Așa și este, spuse domnul Syme.

— Prostii! zise Gregory, care era foarte rațional când altcineva făcea apel la paradox. De ce toți funcționarii și lucrătorii de la căile ferate sunt atât de triști și de obosiți, atât de nespus de triști și de obosiți? Să vă spun eu de ce. Pentru că știu că acel tren merge înainte. Pentru că știu că oricare ar fi locul pentru care au cumpărat bilet, vor ajunge în acel loc. Pentru că, după ce au trecut de Sloane Square, știu că următoarea stație trebuie să fie Victoria — și numai Victoria. Vai de extazul lor sălbatic! Vai de ochii lor ca stelele și de sufletele lor întoarse în Eden dacă următoarea stație ar fi, în mod inexplicabil, Baker Street!

— Dumneavoastră sunteți cel lipsit de poezie, răspunse poetul Syme. Dacă tot ce spuneți despre funcționari este adevărat, ei sunt la fel de prozaici ca poezia dumneavoastră. Faptul rar și ciudat este să nimerești ținta; faptul comun și evident este să o ratezi. Considerăm că atunci când un om înarmat cu o săgeată rudimentară nimerește o pasăre

aflată la distanță ține de epică. Nu ține oare de epică și faptul că un om transportat de o locomotivă rudimentară nimerește într-o stație aflată la distanță? Haosul este plictisitor deoarece în haos, trenul poate să ajungă oriunde, în stația Baker Street sau la Bagdad. Dar omul este un magician, și întreaga-i magie stă în faptul că spune Victoria — și iată, e în Victoria! Luați-vă cărțile, care nu sunt decât poezie și proză, și lăsați-mă să vă citesc cu lacrimi de mândrie un mers al trenurilor. Luați-vi-1 pe Byron, care comemorează înfrângerile omului; dați-mi-1 pe Bradshaw, care îi aniversează victoriile. Dați-mi-1 pe Bradshaw, repet!

— Plecați? întrebă Gregory cu sarcasm.

— Să știți, continuă Syme înflăcărat, că de fiecare dată când vine trenul, simt că a străpuns coridoare de asediatori și că omul a câștigat bătălia cu haosul. Afirmăți cu dispreț că atunci când cineva pleacă din Sloane Square trebuie să ajungă în Victoria. Eu zic că putem face o mie de alte lucruri în schimb, și că ori de câte ori ajung chiar acolo, am senzația că am scăpat ca prin urechile acului. Iar atunci când aud conductorul strigând „Victoria”, cuvântul nu e lipsit de semnificație. Pentru mine este strigătul crainicului care vestește cucerirea. Pentru mine e chiar „Victoria”: este victoria lui Adam.

Gregory își clătină capul greu și roșu cu un zâmbet plictisit și trist.

— Și chiar atunci, spuse el, noi, poeții, punem din nou întrebarea: „Ce reprezintă Victoria după ce ai ajuns acolo?” Credeți că Victoria este Noul Ierusalim. Știm că Noul Ierusalim va fi precum Victoria. Da, poetul va fi nemulțumit chiar pe străzile raiului. Poetul este un revoltat etern.

— Pe de altă parte, zise Syme iritat, ce anume este poetic în a fi revoltat? Poți la fel de bine să spui că este poetic să ai rău de mare. A fi bolnav e o formă de revoltă. A fi atât bolnav, cât și rebel pot fi lucrul cel mai sănătos în anumite situații disperate; să mor dacă înțeleg de ce sunt poetice. A te revolta în abstract este... revoltător. Este de-a dreptul vomitiv!

Fata tresări o fracțiune de secundă la acest cuvânt neplăcut, dar Syme era prea aprins pentru a o lua în seamă.

— Lucrurile care merg bine, strigă el, sunt cele poetice! Digestia noastră, de exemplu, care funcționează cu sfințenie, silențios și așa cum trebuie — acesta este fundamentul întregii poezii. Da, cel mai poetic lucru, mai poetic decât florile, mai poetic decât stelele — cel mai poetic lucru din lume este să nu fii bolnav.

— Chiar așa, spuse Gregory disprețuitor, exemplele pe care le alegeți...

— Îmi cer iertare, zise Syme sever, credeam că am abrogat toate convențiile.

Pentru prima oară, pe fruntea lui Gregory apăru o pată roșie.

— Doar nu vă așteptați să revoluționez societatea pe această peluză! spuse.

Syme îl privi direct în ochi și zâmbi blând.

— Nu, nici vorbă, zise; dar presupun că dacă v-ați lua în serios anarhismul, ați face exact asta.

Ochii mari, bovini, ai lui Gregory clipiră brusc precum ai unui leu furios, și aproape că-ți puteai imagina cum i se zburlește coama roșie.

— Prin urmare, nu credeți, spuse cu voce amenințătoare, că vorbesc serios în privința anarhismului?

— Poftim? zise Syme.

— Nu vorbesc serios în privința anarhismului meu? strigă Gregory cu pumnii strânși.

— Dragă amice, spuse Syme și se îndreaptă spre ieșire.

Cu surprindere, dar cu o ciudată plăcere, o descoperi pe Rosamond Gregory alături.

— Domnule Syme, zise ea, oare oamenii care vorbesc ca dumneavoastră și ca fratele meu cred deseori ce spun? Chiar vorbiți serios?

Syme zâmbi.

— Dar dumneavoastră? întrebă el.

— Ce vreți să spuneți? întrebă fata cu ochii gravi.

— Draga mea domnișoară Gregory, spuse Syme cu blândețe, sunt multe feluri de sinceritate. Când spui „mulțumesc” pentru sare, crezi ce spui? Nu. Când spui „pământul e rotund”, crezi ceea ce spui? Nu. Este adevărat, dar nu crezi: Ei bine, uneori, un om ca fratele dumneavoastră descoperă realmente un lucru în care crede. Poate fi doar o jumătate de adevăr, un sfert sau o zecime de adevăr; și atunci spune mai mult decât ce vrea să spună... prin însăși forța faptului că crede în acel lucru.

Îl privea de sub sprâncenele orizontale; fața ei era gravă și deschisă, peste ea căzuse umbra acelei responsabilități iraționale care se află în adâncul celei mai frivole femei — protecția maternă, veche de când lumea.

— Atunci e chiar anarhist? întrebă ea.

— Numai în sensul despre care vorbesc, răspunse Syme; sau, dacă vreți, numai în acel nonsens.

Ea își uni sprâncenele groase și zise brusc:

— N-ar folosi cu adevărat... bombe sau genul ăsta de lucruri?

Syme izbucni într-un imens hohot de râs, care părea prea puternic pentru silueta-i firavă și cam dichisită.

— Pentru Dumnezeu, nu! spuse el. Asta se face sub protecția anonimatului.

La care colțurile gurii ei se răsfrânseră într-un zâmbet; se gândi cu plăcere atât la absurditatea lui Gregory, cât și la siguranța lui.

Syme se duse cu fata spre o bancă din colțul grădini, continuând să emită păreri. Era un om sincer și, în ciuda superficialei atitudini afectate, în adâncul sufletului era modest. Întotdeauna cel care vorbește prea mult este modest; omul mândru se supraveghează cu prea multă atenție: își apără respectabilitatea cu violență și lipsă de măsură. Deveni pasional lăudând ordinea și conveniențele. În tot acel timp, în jurul său plutea mirosul de liliac. La un moment dat auzi foarte slab, pe o stradă îndepărtată, o flașnetă, și i se păru că vorbele sale eroice trec într-un cântecel de sub sau de dincolo de lume.

Vorbea, uitându-se fix la părul roșu și la chipul amuzat al fetei, timp de, după părerea sa, câteva minute; apoi, simțind că într-un asemenea loc grupurile trebuie să se amestece, se ridică în picioare. Spre uimirea lui, descoperi că grădina era complet goală. Toată lumea plecase cu mult timp în urmă, așa că se grăbi s-o facă și el, încropind o scuză. Se îndepărtă cu acea senzație de șampanie suită la cap, pe care nu și-a putut-o explica ulterior. În cursul evenimentelor violente care aveau să urmeze, fata nu avea nici un rol; n-a mai văzut-o până când povestea lui s-a sfârșit. Și totuși, într-un mod greu de descris, ea a continuat să revină ca un motiv

muzical în toate aventurile sale nebunești de mai târziu, iar splendoarea părului ei bizar a străbătut precum un fir roșu tapiseriile întunecate și stângaci desenate ale nopții. Căci ce a urmat a fost atât de imprevizibil, încât ar fi putut să treacă drept vis.

Când Syme ieși în strada luminată de stele, o găsi pentru moment pustie. Apoi își dădu seama (într-un fel ciudat) că liniștea era mai degrabă vie decât moartă. Chiar în fața ușii se afla un felinar a cărui licărire poleia frunzele copacului aplecat peste gardul din spatele său. Cam la treizeci de centimetri de stâlpul felinarului stătea o siluetă aproape la fel de rigidă și de nemișcată ca stâlpul însuși. Pălăria înaltă și redingota lungă erau negre; fața, în umbră, era aproape la fel de întunecată. Doar șuvița de păr roșu ca focul din fața luminii și aerul agresiv al atitudinii îl anunțau pe poetul Gregory. Avea ceva din aspectul unui ucigaș mascat, plătit, care-și așteaptă cu sabia în mână dușmanul.

Schiță un fel de salut fals, pe care Syme i-l întoarse într-o manieră mai formală.

— Vă așteptam, spuse Gregory. Putem vorbi câteva clipe?

— Desigur. Despre ce? întrebă Syme cu un soi de mirare neconvingătoare.

Gregory lovi cu bastonul său stâlpul felinarului, apoi copacul.

— Despre *asta* și *asta*, strigă el; despre ordine și anarhie. Iată prețioasa dumneavoastră ordine, acest felinar, sărac, de fier, urât și steril; și iată anarhia, bogată, trăind, reproducându-se — iată anarhia, splendidă, în verde și aur.

— Cu toate acestea, răspunse Syme cu răbdare, vedeți copacul doar în lumina felinarului. Mă întreb dacă ați putea vedea felinarul în lumina co-

pacului. După o pauză, spuse: Aș putea oare să vă întreb dacă ați stat aici în întuneric doar pentru a ne relua mica dispută?

— Nu, strigă Gregory cu o voce care răsună în josul străzii, nu am rămas aici pentru a ne relua disputa, ci pentru a-i pune capăt pentru totdeauna.

Se lăsă din nou tăcere, iar Syme, deși nu pricepea nimic, își dădu instinctiv seama că e vorba despre ceva serios. Gregory începu pe un ton liniștit, schițând un zâmbet cam derutant.

— Domnule Syme, spuse el, în seara asta ați reușit să realizați ceva oarecum remarcabil. Mi-ați făcut un lucru pe care nici un alt bărbat născut din femeie n-a reușit vreodată să-l facă.

— Chiar așa!

— Ei bine, îmi amintesc, reluă Gregory reflectând, că a mai reușit o persoană acest lucru. Căpitanul unui vapor de doi bani (dacă îmi amintesc bine)... în Southend. M-ați enervat.

— îmi pare foarte rău, răspunse Syme grav.

— Mi-e teamă că furia mea și insulta dumneavoastră sunt prea șocante pentru a fi anulate numai cu o scuză, spuse Gregory foarte calm. Nici un duel n-ar putea s-o anuleze. Nici dacă v-aș omorî n-aș putea s-o anulez. Există un singur mijloc prin care acea insultă ar putea fi ștearsă — și aleg acel mijloc. Intenționez, cu posibilul sacrificiu al vieții și onoarei mele, să *dovedesc* că ați greșit în ceea ce ați afirmat.

— În ceea ce am afirmat?

— Ați afirmat că nu vorbesc serios când spun că sunt anarhist.

— Există grade de seriozitate, răspunse Syme. N-am pus niciodată la îndoială faptul că sunteți cu desăvârșire sincer în acest sens; credeți că tot ce ați

spus merită spus; sunteți de părere că un paradox poate deschide oamenilor ochii asupra unui adevăr ignorat.

Gregory se uita la el ferm și amar.

— Și în nici un alt sens, întrebă el, nu mă credeți serios? Mă credeți *unflâneur* care lasă să-i scape adevăruri ocazionale. Nu credeți că la un nivel mai profund, mai fatal, sunt serios.

Syme își lovi cu violență bastonul de pietrele caldarâmului.

— Serios! strigă el. Pentru Dumnezeu, oare strada asta este serioasă? Oare aceste afurisite de lam-pioane chinezești sunt serioase? Oare toată gașca asta este serioasă? Oamenii vin aici, debitează o grămadă de prostii și, probabil, câteva lucruri deștep-te, dar nu-1 prețuiesc pe cel care n-ar păstra în fundul sufletului un „ceva” mai serios decât toată vorbăria asta — un ceva mai serios... chiar despre religie sau numai despre băutură.

— Foarte bine, spuse Gregory întunecându-se, veți vedea ceva mai serios decât băutura sau religia.

Syme rămase în așteptare cu obișnuitu-i aer de blândețe până când Gregory deschise gura.

— Vorbeați chiar acum despre religie. E oare adevărat că sunteți credincios?

— Ah, spuse Syme cu un zâmbet radios, acum suntem toți catolici.

— Atunci pot să vă cer să jurați pe oricare dintre zeii sau sfinții pe care-i implică religia dumneavoastră că *nu* veți dezvălui ce vă voi spune nici unui fiu al lui Adam — și în special poliției? Jurați! Dacă vă veți lua asupra dumneavoastră această renunțare îngrozitoare, dacă veți consimți să vă împovărați sufletul cu un jurământ pe care n-ar trebui să-1

faceți niciodată și cu o cunoaștere la care n-ar trebui să visați niciodată, vă voi promite în schimb...

— Îmi veți promite în schimb? se interesă Syme când celălalt se opri.

— Vă voi promite o seară foarte amuzantă.

Syme își scoase brusc pălăria.

— Oferta dumneavoastră, spuse el, este mult prea stupidă pentru a fi refuzată. Susțineți că un poet e întotdeauna un anarhist. Nu sunt de acord; dar sper cel puțin că e întotdeauna un tip care se comportă cu sportivitate. Permiteți-mi, aici și acum, să jur ca creștin și să promit ca bun camarad și coleg de breaslă că nu voi dezvălui nimic, indiferent ce-ar fi, poliției. Și acum, pe Colney Hatch¹, despre ce este vorba?

— Cred că o să chem o birjă, spuse Gregory calm, fără nici o legătură cu subiectul.

Scoase două fluierături lungi și pe drum apăru o trăsură, huruind. Cei doi urcară în liniște. Gregory dădu prin fereastră adresa unui local public obscur de pe malul Chiswick al râului. Birja se făcu nevăzută și, în interiorul ei, cei doi excentrici părăsiră excentricul cartier.

---

¹ Colney Hatch, district londonez în care se afla un celebru azil de nebuni (*n. trad.*).

II

Secretul lui Gabriel Syme

Birja trase în fața unei berării deosebit de lugubre și de slinoase, în care Gregory își conduse rapid însoțitorul. Se așezară într-un fel de salon-bar izolat și întunecos, la o masă de lemn pătată, care avea un singur picior din lemn. Încăperea era atât de mică și de întunecată, încât, din silueta chelnerului chemat se putea distinge foarte puțin, dincolo de o impresie vagă și obscură de individ masiv și bărbos.

— Mâncați ceva la cină? întrebă Gregory politicos. *Pâté-u\ defoie gras* nu e bun aici, dar vă recomand vânatul.

Syme primi observația impasibil, imaginându-și că e o glumă. Acceptând nota de umor, spuse cu indiferența omului bine-crescut:

— Oh, adu-mi niște homar cu maioneză.

Spre mirarea sa de nedescris, bărbatul spuse doar „Desigur, domnule” și plecă, după toate probabilitățile, să-1 aducă.

— Ce beți? reluă Gregory cu același aer nepăsător și conciliant. Eu iau doar o *crème de menthe*; am cinat deja. Șampania e într-adevăr imbatabilă. Permiteți-mi să comand, pentru început, cel puțin, jumătate de sticlă de Pommery...

— Mulțumesc, spuse Syme fără să facă vreun gest. Sunteți foarte amabil.

Încercările ulterioare de a face conversație, oarecum disparate, au fost în cele din urmă curmate de apariția uluitoare a homarului. Syme îl gustă și îl găsi deosebit de bun. Începu brusc să mănânce foarte repede și cu poftă.

— Iertați-mă dacă mă delectez atât de vizibil, îi spuse lui Gregory zâmbind. Nu prea am norocul să visez așa ceva. Pentru mine este o noutate ca un coșmar să mă ducă la un homar. De obicei se întâmplă invers.

— Nu dormiți, vă asigur, zise Gregory. Dimpotrivă, v-ați apropiat de cel mai real și mai incitant moment din existența dumneavoastră. Ah, iată și șampania! Recunosc, poate exista o ușoară nepotrivire, să zicem, între aranjamentul interior al acestui excelent hotel și exteriorul lui simplu, lipsit de pretenții. Dar toate astea țin de modestia noastră. Noi suntem cei mai modești oameni de pe pământ.

— Și cine sunt acești *noi*? Întrebă Syme golind paharul de șampanie.

— Foarte simplu, răspunse Gregory. *Noi* suntem anarhiștii serioși în care dumneavoastră nu credeți.

— Ah, spuse scurt Syme. Vă descurcați bine la capitolul băuturi.

— Da, suntem serioși în toate privințele, răspunse Gregory.

După o pauză, adăugă:

— Dacă peste câteva momente masa începe să se învârtască puțin, nu puneți asta pe seama șampaniei. Nu vreau să vă nedreptățiți.

— Ei bine, dacă nu sunt beat, sunt nebun, răspunse Syme cu un calm desăvârșit; dar sunt încredințat că știu să mă port ca un gentleman în orice situație. Pot să fumez?

— Desigur, spuse Gregory, scoțând o cutie cu trabucuri. Încercați unul de la mine.

Syme luă trabucul, îi tăie capătul cu un cuțit pentru trabucuri pe care îl scoase din buzunarul vestei, îl puse în gură, îl aprinse încet și scoase un nor lung de fum. Spre cinstea lui, a îndeplinit aceste ritualuri cu mare stăpânire de sine, căci cu puțină vreme înainte, masa la care stătea a început să se rotească... mai întâi încet, apoi repede, ca la o neșăbuită ședință de spiritism.

— Nu trebuie s-o luați în seamă, spuse Gregory, este un fel de șurub.

— Chiar așa, zise Syme placid, un fel de șurub! Ce simplu!

În clipa următoare, fumul trabucului, care plutea prin cameră în spirale șerpuitoare, merse drept în sus ca printr-un coș de fabrică, iar cei doi, cu masă și scaune cu tot, o luară-n jos prin podea, de parcă i-ar fi înghițit pământul. Coborâră hurducăindu-se printr-un fel de horn huretor, la fel de repede ca un lift căruia i s-au tăiat cablurile, și ajunseră, cu o izbitură brutală, la temelie. Pe când Gregory deschise larg cele două uși, lăsând să intre o lumină subterană roșie, Syme continua să fumeze, stând picior peste picior; nu i se clintise un fir de păr.

Gregory îl conduse printr-un culoar scund și boltit la capătul căruia licărea o lumină roșie. Era un enorm felinar purpuriu, aproape cât un șemineu, fixat deasupra unei uși grele de fier. În ușă se afla un fel de trapă cu grilaj în care Gregory bătu de cinci ori. O voce groasă cu accent străin întreabă cine e. Îi dădu un răspuns mai mult sau mai puțin neașteptat: „Domnul Joseph Chamberlain.” Balamalele grele se puseră în mișcare; evident, era un fel de parolă.

Dincolo de cadrul ușii, culoarul lucea de parcă era căptușit cu plasă de oțel. La a doua privire, Syme observă că rețeaua strălucitoare era într-adevăr alcătuită din mai multe șiruri de puști și revolvere, legate laolaltă sau intercalate.

— Vă rog să mă iertați pentru toate aceste formalități, spuse Gregory. Aici trebuie să fim foarte riguroși.

— Oh, nu vă cereți scuze, spuse Syme. Știu ce pasiune aveți pentru lege și ordine — și intră în culoarul căptușit cu arme de oțel. Cu părul lung și blond, cu redingota cam sclivisită, părea o persoană extrem de fragilă și bizară în timp ce pășea pe acel bulevard strălucitor al morții.

Trecură prin mai multe asemenea culoare și, în cele din urmă, ajunseră într-o încăpere neobișnuită de oțel, cu pereți curbați, aproape sferici, având ceva din aspectul unui amfiteatru pentru prelegeri științifice, datorită rândurilor de bănci. Nu existau puști sau pistoale în apartament, însă de-a lungul pereților atârnavă niște forme dubioase și înspăimântătoare, obiecte care semănau cu bulbii unor plante de metal sau cu ouăle unor păsări de fier. Erau bombe, camera însăși părea interiorul unei bombe. Syme strivi scrumul trabucului de perete și intră.

— Iar acum, dragă domnule Syme, spuse Gregory întinzându-se pe banca aflată sub cea mai mare dintre bombe, acum că stăm foarte confortabil, să trecem la subiect. Ei bine, nu pot explica în cuvinte omenești de ce v-am adus aici. A fost una dintre acele emoții cât se poate de arbitrare, a fost ca atunci când sari de pe o stâncă sau când te îndrăgostești. E de-ajuns să spun că erați un tip nespus de enervant și, ca s-o zic pe-a dreptă, continuați

să fiți. Aș încălca douăzeci de jurăminte de confidențialitate pentru plăcerea de a vă umili. Felul în care aprindeți trabucul l-ar face pe orice preot să încălce taina spovedaniei. Ei bine, spuneți că sunteți foarte sigur că nu sunt un anarhist serios. Oare acest loc vă dă senzația de seriozitate?

— Mi se pare că ascunde o intenție sub tot pitorescul lui, consimți Syme. Dar pot să vă pun două întrebări? Nu trebuie să vă temeți să-mi dați informații, pentru că, doar vă amintiți, mi-ați smuls într-un mod foarte înțelept o promisiune, să nu anunț poliția, o promisiune pe care, desigur, o voi respecta, întrebările mele vin din pură curiozitate. Întâi de toate, despre ce este, de fapt, vorba? Ce vă nemulțumește? Vreți să dați jos guvernul?

— Vrem să-l dăm jos pe Dumnezeu! spuse Gregory deschizând niște ochi de fanatic. Nu vrem doar să răsturnăm câteva orânduiri despotice și regulamente polițienești; acel fel de anarhism există, dar este un biet deziderat al nonconformiștilor. Săpăm mai adânc și vă aruncăm mai sus. Dorim să negăm toate distincțiile arbitrară dintre viciu și virtute, onoare și trădare, pe care se bazează rebelii de rând. Sentimentaliștii stupizi ai Revoluției Franceze vorbeau despre Drepturile Omului! Noi avem Drepturile și urâm Nedreptățile. Am abolit Dreptatea și Nedreptatea.

— Și Dreapta, și Stânga, spuse Syme cu înflăcărare neafectată. Sper că le veți aboli și pe ele. Mie îmi par și mai supărătoare.

— Vorbeați despre o a doua întrebare, rosti sec Gregory.

— Cu plăcere, reluă Syme. În întreg comportamentul dumneavoastră, în tot ce vă înconjoară, există o tentativă științifică de tănuire. Am o mătușă

care a locuit deasupra unui magazin, dar este prima dată când descopăr oameni care preferă să trăiască sub un local public. Aveți o ușă grea de fier. Nu puteți să treceți de ea fără să vă supuneți umilinței de a vă numi domnul Chamberlain. Vă înconjurați cu instrumente de oțel care dau locului un aer, dacă-mi dați voie, mai degrabă înduioșător decât familiar. Pot să întreb de ce — după tot acest deranj de a vă baricada în măruntaiele pământului — faceți paradă de secretul dumneavoastră vorbind despre anarhism oricărei prostovane din Saffron Park?

Gregory zâmbi.

— Răspunsul este simplu, spuse el, v-am spus că sunt un anarhist serios — și nu m-ați crezut. Nici ele nu mă cred. Dacă nu le-aș aduce în această încăpere infernală, nu m-ar crede.

Syme fuma îngândurat și îl privea cu interes. Gregory continuă.

— Istoria poveștii ar putea să vă amuze, spuse el. La început, când am devenit unul dintre noii anarhiști, am încercat tot felul de deghizări respectabile. M-am îmbrăcat în episcop, am citit tot ce-am găsit despre episcopi în pamfletele noastre anarhiste, în *Vampirul-superstiție* și *Preoți de pradă*. Am înțeles din ele că episcopii sunt niște bătrâni ciudați și îngrozitori care păstrează un secret cumplit față de oameni. Eram dezinformat. Când mi-am făcut prima dată apariția în ghetre episcopale într-un salon și am strigat cu voce tunătoare „Jos! Jos cu înfumurarea omenească!”, și-au dat imediat seama că nu eram nicidecum episcop. Am fost luat imediat pe sus. Apoi m-am dat drept milionar, dar am apărut *Capitalul* cu atâta inteligență, încât orice neghiob și-a putut da seama cât de pârlit eram. După care am făcut pe maiorul. E adevărat, sunt un om cu

convingeri umanitare, dar am, sper, o minte suficient de deschisă pentru a înțelege poziția celor care, precum Nietzsche, admiră violența — războiul mândru și dement al naturii și așa mai departe... știți dumneavoastră. M-am identificat cu maiorul. Am tras sabia și am fluturat-o fără oprire. Strigam „Sânge!” în mod abstract, cum se strigă după vin. Spuneam deseori: „Fie ca cei slabi să piară! Asta este Legea!” Ei bine, se pare că maiorii nu procedează așa. Am fost luat din nou pe sus. În cele din urmă, disperat, m-am dus la președintele Consiliului Central al Anarhiștilor, adică la cel mai mare om din Europa.

— Cum îl cheamă? întrebă Syme.

— N-aveți cum să-l cunoașteți, răspunse Gregory. În asta stă marea lui. Cesar și Napoleon și-au folosit întreaga genialitate pentru a se auzi de ei, și s-a auzit de ei. El își folosește întreaga genialitate pentru a nu se auzi de el, și nu se aude de el. Dar nu poți sta cinci minute în aceeași cameră cu el fără să simți că Cesar și Napoleon ar fi fost, în mâinile lui, niște copii.

Pentru o clipă deveni tăcut, chiar palid, după care continuă:

— Ori de câte ori dă sfaturi, spune mereu ceva surprinzător ca o epigramă, dar la fel practic precum Banca Națională a Angliei. I-am zis: „Ce deghizare mă va ascunde de ochii lumii? Ce poate impune mai mult respect decât episcopii și maiorii?” M-a privit cu fața lui mare, de nepătruns: „Vrei o deghizare sigură, nu-i așa? Vrei un veșmânt care să-ți garanteze inocența, un veșmânt în care nimeni nu va căuta o bombă?” Am dat din cap afirmativ. Brusc și-a ridicat vocea de leu: „Atunci îmbracă-te în *anarhist*, neghiobule!” a răgit de s-a zdruncinat

camera. „Nimeni nu se va aștepta să faci vreodată ceva periculos.” Și mi-a întors spatele lat fără a mai rosti un cuvânt. I-am urmat sfatul și n-am regretat niciodată. Am predicat zi și noapte sângele și crima în fața acelor femei, iar ele—jur pe Dumnezeu! — m-au lăsat să le împing cărucioarele cu copii.

Syme îl privea cu o doză de respect în ochii săi mari și albaștri.

— M-ați păcălit, spuse el. Este într-adevăr un truc inteligent!

După o pauză adăugă:

— Cum îi spuneți acestui formidabil președinte al vostru?

— În general îi spunem Duminică, răspunse simplu Gregory. Vedeți, sunt șapte membri în Consiliul Central al Anarhiștilor, numiți după zilele săptămânii. Lui i se spune Duminică, iar unii admiratori îi spun Duminica Sângeroasă. E curios că ați adus vorba despre asta, deoarece seara în care ați sosit (dacă mă pot exprima așa) e chiar seara în care ramura noastră din Londra — care se adună în această încăpere — trebuie să-și aleagă propriul reprezentant pentru poziția liberă din Consiliu. Domnul care a jucat pentru o vreme, cu decență și aprecieri unanime, rolul dificil al lui Joi a murit desul de subit. În consecință, am convocat o întrunire chiar în această seară pentru a alege un succesor.

Se ridică în picioare și se plimbă prin încăpere cu un fel de zâmbet jenat.

— Mă simt de parcă mi-ați fi propria mamă, Syme, continuă el indiferent. Simt că vă pot încredința orice, din moment ce ați promis că nu veți spune nimănui. De fapt, vă voi încredința ceva ce nu voi spune în atât de multe cuvinte anarhiștilor

care vor intra în cameră în aproximativ zece minute. Vom trece, desigur, printr-un fel de alegeri; dar nu mă feresc să vă spun că rezultatul este practic o certitudine. Se uită în jos pentru o clipă, cu modestie. Este aproape un lucru stabilit că eu voi fi Joi.

— Dragă prietene, spuse Syme cu entuziasm. Vă felicit. O carieră măreață!

Gregory zâmbi superior și porni prin cameră, vorbind repede.

— De fapt, totul este pregătit pentru mine pe această masă, zise el; ceremonia va fi probabil cât se poate de scurtă.

Syme se duse și el spre masă și găsi pe ea un baston care, la o examinare mai atentă, se dovedi un baston-sabie, precum și un revolver Colt de dimensiuni mari, o cutie pentru sendvișuri și o formidabilă sticlă de brandy. Pe scaun, lângă masă, era aruncată o pelerină sau mantie care părea grea.

— Trebuie doar să termin cu formalitățile alegerii, continuă zelos Gregory; înhaț apoi mantia și bastonul, îmi îndes celelalte lucruri în buzunare, ies din această peșteră pe ușa care se deschide spre râu, unde mă așteaptă un remorcher cu aburi, și apoi — o, bucuria inimaginabilă de a fi Joi! Și își împreună mâinile.

Syme, care continua să șadă apatic și insolent, se ridică în picioare cu un aer neobișnuit de șovăielnic.

— De ce oare, întrebă puțin confuz, am impresia că, în linii mari, sunteți un om de treabă? De ce îmi place de dumneavoastră, Gregory? Se opri un moment, după care spuse cu un fel de nouă curiozitate: Oare pentru că sunteți un asemenea netrebnic?

Se lăsă din nou o tăcere meditativă, după care strigă:

— Ei, la naiba cu toate! Asta este cea mai caraghioasă situație prin care am trecut în viață, și am de gând să acționez ca atare. Gregory, v-am făcut o promisiune înainte de a intra în acest loc. Voi respecta promisiunea chiar sub amenințarea unor clești înroșiți în foc. Pentru siguranța mea, vreți să-mi faceți o mică promisiune de același fel?

— O promisiune? întrebă Gregory nedumerit.

— Da, spuse Syme foarte serios, o promisiune. Am jurat în fața lui Dumnezeu că nu mă duc la poliție să vă dau de gol secretul. Vreți să jurați, pe umanitate sau pe orice lucru afurisit în care credeți, că nu le veți spune anarhiștilor secretul meu?

— Secretul dumneavoastră? întrebă Gregory făcând ochii mari. Aveți vreun secret?

— Da, zise Syme. Am un secret. Apoi, după o pauză: Jurați?

Gregory îl fixă cu gravitate câteva momente și spuse brusc:

— Trebuie să mă fi vrăjit, dar simt o curiozitate turbată în ce vă privește. Da, jur să nu le spun anarhiștilor nimic din ce-mi veți spune. Dar fiți cu ochii-n patru, vor fi aici în câteva minute.

Syme se ridică în picioare și își înfundă mâinile/lungi și albe în buzunarele pantalonilor lungi și cenușii. Pe când făcea acest lucru, în grilajul exterior se auziră cinci ciocănituri anunțând sosirea primului conspirator.

— Ei bine, zise Syme încet, nu știu cum să vă spun adevărul mai pe scurt decât afirmând că terțipul de a vă deghiza în poet fără țintă nu e doar apanajul dumneavoastră sau al președintelui vostru. Cunoaștem și noi, la Scotland Yard, șiretlicul de ceva vreme.

Gregory încercă să sară-n picioare, dar se clătină de trei ori.

— Ce spuneți? întrebă cu o voce neomenească.

— Da, zise simplu Syme, sunt detectiv de poliție. Mi se pare că-i aud pe prietenii dumneavoastră.

Din cadrul ușii se auzi în șoaptă un „Domnul Joseph Chamberlain”. A fost repetat de două și de trei ori, apoi de treizeci de ori, și mulțimea de Joseph Chamberlaini (un gând solemn) se auzi înaintând pe coridor.

Înainte ca una din noile fețe să apară în cadrul ușii, Gregory se trezi din șocul surprizei. Ajunse dintr-un salt lângă masă... cu un hârâit de animal sălbatic în gâtlee. Înșfacă revolverul Colt și ținti spre Syme. Syme nu se clinti din loc, dar ridică o mână palidă și politicoasă.

— Nu fiți atât de neghiob, zise cu demnitatea efeminată a unui diacon. Nu vedeți că nu e cazul? Nu vedeți că suntem amândoi în aceeași barcă? Da, și avem un rău de mare de toată frumusețea!

Gregory nu putu nici să deschidă gura, nici să apese pe trăgaci — și întrebă din priviri.

— Nu vă dați seama că ne-am făcut șah-mat unul pe celălalt? strigă Syme. Nu pot spune poliției că sunteți anarhist. Nu puteți spune anarhiștilor că sunt polițist. Nu pot decât să vă urmăresc știind ce sunteți; nu puteți decât să mă urmăriți știind ce sunt. Pe scurt, este un duel mental singular între capul meu și capul dumneavoastră. Eu sunt un polițist lipsit de ajutorul poliției. Dumneavoastră, bietul meu tovarăș, sunteți un anarhist lipsit de sprijinul legii și organizației, atât de important în anarhie. Singura diferență este în favoarea dumneavoastră: nu sunteți înconjurat de polițiști iscoditori; eu sunt înconjurat de anarhiști iscoditori. Nu pot

să vă trădez, dar mă pot trăda singur. Ei, lăsați... Așteptați, o să vedeți cum mă trădez singur. O s-o fac atât de delicat...

Gregory lăasă încetișor pistolul jos, fixându-1 în continuare pe Syme, de parcă ar fi fost un monstru marin.

— Nu cred în nemurire, spuse în cele din urmă, dar dacă după toate astea vă încălcați cuvântul dat, Dumnezeu va inventa un infern numai pentru dumneavoastră, un infern în care să urlați veșnic.

— Nu-mi voi încălca cuvântul dat, zise Syme cu severitate, și nici dumneavoastră nu vă veți încălca cuvântul. Dar iată-i pe prietenii dumneavoastră...

Mulțimea de anarhiști intră anevoie în cameră, târându-și picioarele cam istovite. Un omuleț cu barbă neagră și ochelari — un om care aducea oarecum cu domnul Tim Healy² — se desprinsese grăbit de grup, agitănd câteva hârtii.

— Camarade Gregory, spuse el, presupun că acest om este un delegat...

Gregory, luat prin surprindere, privi în pământ și bâigui numele lui Syme. Syme însă răspunse aproape obraznic:

— Mă bucur să constat că poarta dumneavoastră este destul de bine păzită, îngreunând accesul, în acest loc, al oricărui ne-delegat.

Sprânceană omulețului cu barbă neagră continua să fie ridicată cu un soi de neîncredere.

— Ce ramură reprezentați? întrebă tăios.

— N-aș prea putea s-o numesc ramură, zise Syme râzând, ci, în cel mai bun caz, rădăcină.

---

² Timothy Michael Healy (1855-1931), politician irlandez; a militat pentru formarea statului irlandez independent (*n. trad.*).

— Ce vreți să spuneți?

— De fapt, zise Syme senin, adevărul e că sunt sabatist. Am fost trimis aici special pentru a verifica dacă respectați cum se cuvine... duminica.

Omulețul scăpă din mână una din hârtii, și o undă de teamă străbătu toate fețele din grup. Evident, groaznicul președinte, al cărui nume era Duminică, trimitea din când în când astfel de soli la unele întruniri de ramură.

— Păi... camarade, spuse omul cu hârtiile după o pauză, presupun că ar fi mai bine să vă oferim un scaun la această întrunire.

— Dacă vreți un sfat prietenesc, zise Syme cu bunăvoință gravă, și eu cred că ar fi mai bine.

Când Gregory auzi sfârșitul acestui dialog amenințător care-i puneă dintr-odată în siguranță rivalul, se ridică brusc în picioare și măsură cu pasul podeaua, frământat de gânduri. Se afla într-adevăr în criză de diplomatie. Evident, impertinența inspirată a lui Syme avea toate șansele să-l scoată din toate impasurile, fie și accidentale. Nu prea putea să-și pună speranțe în ele. La rândul lui, nu putea să-l trădeze, pe de o parte din onoare, iar pe de alta pentru că, dacă l-ar trăda și, dintr-un motiv sau altul, n-ar reuși să-l distrugă, Syme, odată scăpat, ar fi eliberat de toate constrângerile secretului și s-ar duce direct la cea mai apropiată secție de poliție, în definitiv, era numai o discuție de seară, și doar un detectiv știa despre ea. O să-i dezvăluie la noapte cât mai puține lucruri despre planurile lor, după care îl va lăsa pe Syme să plece, asumându-și riscul.

Se duse cu pași mari spre grupul de anarhiști, care se împărțise pe bănci.

— Cred că e timpul să începem, spuse. Remorcherul cu aburi așteaptă pe râu. Propun: Camara-dul Buttons să deschidă întrunirea.

Propunerea fiind aprobată prin ridicare de mâini, omulețul cu hârtii se strecură în fotoliul prezidențial.

— Camarazi, începu strident ca un foc de pistol, întrunirea din seara asta este importantă, dar nu trebuie să fie lungă. Această ramură a fost mereu onorată să-i aleagă pe Joi-i pentru Consiliul Central al Anarhiștilor din Europa. Am ales mulți și străluciți Joi. Cu toții deplângem tristul deces al eroicului lucrător care a ocupat postul până săptămâna trecută. Cum știți, a adus cauzei servicii însemnate. A organizat marele atentat cu dinamită din Brighton, care, în circumstanțe mai fericite, ar fi trebuit să-i ucidă pe toți cei de pe chei. Moartea lui a fost la fel de altruistă ca viața pe care a dus-o, i s-a tras de la credința într-un amestec igienic de cretă și apă ca substitut al laptelui, băutură pe care o considera pe cât de barbară, pe atât de generatoare de cruzime față de orice vacă. Cruzimea, sau orice lucru asemănător cruzimii, l-a revoltat întotdeauna. Nu pentru a-i aplauda virtuțile ne-am întâlnit, ci pentru o sarcină mai dificilă. Este greu să-i apreciezi cum se cuvine calitățile, dar este și mai dificil să le înlocuiești. Camarazi, în seara asta vă revine sarcina de a-l alege dintre cei prezenți pe omul care va fi Joi. Dacă vreun camarad sugerează un nume, îl voi supune la vot. Dacă nici un camarad nu sugerează un nume, nu-mi rămâne decât să spun că iubitul nostru dinamitard care a plecat dintre noi a dus cu sine în abisurile insondabile ultimul secret al virtuții și inocenței sale.

A urmat un freamăt de aplauze abia perceptibile, cum se aud uneori în biserică. După care, un bătrân corpulent cu o lungă și venerabilă barbă albă, poate singurul autentic om al muncii prezent, se ridică greoi și zise:

— Propun: Camaradul Gregory să fie ales Joi, și se așează la fel de greoi.

— Susține cineva propunerea? Întrebă președintele.

Un omuleț cu haină de catifea și barbă ascuțită a susținut-o.

— Înainte de a supune propunerea la vot, îl rog pe camaradul Gregory să facă o declarație.

Gregory se ridică în mijlocul unui ropot puternic de aplauze. Fața lui avea paloarea morții, așa că, prin contrast, bizarul păr roșu părea aproape stacojiu. Dar zâmbea și se simțea cu totul în largul său. Luase o hotărâre: cea mai bună tactică o vedea limpede înaintea precum un drum de culoare albă. Cea mai bună soluție era să țină un discurs moderat și ambiguu, care să dea detectivului impresia că fraternitatea anarhistă este până la urmă o chestiune foarte îngăduitoare. Credea în forța sa literară, în capacitatea de a sugera nuanțe subtile și de a alege cuvinte potrivite. Credea că, în ciuda tuturor oamenilor din jur, putea transmite despre instituție o impresie care să fie în mod subtil și delicat falsă. Syme crezuse cândva că anarhiștii, în ciuda bravurii, făceau pe proștii. N-ar putea acum, în acest ceas de cumpănă, să-1 facă pe Syme să creadă din nou acest lucru?

— Camarazi, încep Gregory cu voce gravă, pătrunzătoare. Nu e nevoie să vă spun care este strategia mea, pentru că este și strategia dumneavoastră. Credința noastră a fost calomniată, a fost desfigurată, a fost peste măsură de confuză și disimulată, dar n-a fost niciodată zdruncinată. Cei care vorbesc despre anarhism și despre riscurile lui se duc în toate părțile, merg peste tot după informații, dar nu vin la noi, nu vin la sursă. Află despre anarhiști

din romane de doi bani; află despre anarhiști din ziarele negustorilor; află despre anarhiști din *Ally Sloper's Half-Holiday* și din *Sporting Times*. Nu află despre anarhiști de la anarhiști. Nu avem nici o șansă să negăm calomniile monumentale adunate peste capetele noastre de la un capăt la altul al Europei. Cel care a auzit mereu că suntem un flagel ambulant nu ne-a ascultat niciodată replica. Sunt conștient că nu o va auzi astă-seară, deși revolta mea e strigătoare la cer. Deoarece persecuții au voie să se întrunească numai în adânc, numai la mare adâncime sub pământ, la fel cum creștinii se întruneau în catacombe. Dar dacă, printr-un accident incredibil, în această seară s-ar afla aici un om care toată viața ne-a înțeles total greșit, i-aș adresa această întrebare: „Când acei creștini se întâlneau în acele catacombe, ce reputație morală aveau ei pe străzile de deasupra? Ce povești își spuneau românii educați unii altora despre atrocitățile comise? Să presupunem" (i-aș spune acelui om), „să presupunem că nu facem decât să repetăm acel paradox al istoriei, paradox învăluit încă în mister. Să presupunem că părem la fel de îngrozitori ca acei creștini, deoarece suntem, de fapt, la fel de inofensivi. Să presupunem că părem la fel de fanatici ca acei creștini, pentru că suntem, de fapt, la fel de blajini."

Aplauzele care salutaseră propozițiile de la început slăbiseră treptat în intensitate, și la ultimul cuvânt s-au oprit brusc. În tăcerea care se lăsase dintr-odată, omul cu veston de catifea spuse cu voce ridicată și pițigăiată:

— Eu nu sunt blajin!

— Camaradul Witherspoon ne spune, reluă Gregory, că nu e blajin. Oh, cât de puțin se cunoaște! Vorbele lui sunt de-a dreptul absurde; înfățișarea

lui este feroce, chiar neatrăgătoare (pentru gustul comun). Numai ochiul prieteniei, atât de profunde și delicate cum e cea pe care i-o port poate să perceapă temelia adâncă, de blândețe trainică, de la baza ființei sale, chiar prea adâncă pentru a o putea vedea. Repet, suntem primii creștini autentici, doar că venim prea târziu. Suntem puri, puri cum erau ei — priviți-1 pe camaradul Witherspoon! Suntem modești, modești cum erau ei — uitați-vă la mine! Suntem milostivi...

— Nu, nu! strigă Witherspoon, domnul în veston de catifea.

— Susțin că suntem milostivi, repetă Gregory furios, milostivi cum erau primii creștini. Dar asta nu a împiedicat să fie acuzați că se hrănesc cu carne de om. Noi nu mâncăm carne de om...

— Rușine! zbieră Witherspoon. De ce nu?

— Camaradul Witherspoon, zise Gregory cu veselie iritată, este nerăbdător să afle de ce nimeni nu-1 mănâncă (*râsete*). În societatea noastră care, orice s-ar întâmpla, îl iubește cu sinceritate, care este întemeiată pe dragoste...

— Nu, nu! spuse Witherspoon, jos cu dragostea!

— Care este întemeiată pe dragoste, repetă Gregory scrâșnind din dinți, nu va exista nici o dificultate cât privește scopurile pe care le vom urmări ca grup, pe care le-aș urmări dacă aș fi ales reprezentantul aceluia grup. Total nepăsători față de calomniile care ne prezintă ca asasini și dușmani ai societății omenești, vom urmări cu bărbăție morală și reținere intelectuală imperturbabilă idealurile permanente ale înfrățirii și simplității.

Gregory își relua locul și își trecu mâna peste frunte. Liniștea era neașteptată și stingheritoare;

președintele se ridică asemeni unui automat și spuse cu voce plată:

— E cineva contra alegerii camaradului Gregory?

Adunarea părea vag și subconștient dezamăgită, iar camaradul Witherspoon se mișca fără-nctare pe scaun, mormăind în barba-i stufoasă. Din pricina grabei și rutinei, moțiunea ar fi fost supusă la vot și adoptată. Dar, când președintele deschise gura s-o supună la vot, Syme se ridică brusc în picioare și spuse cu voce slabă și calmă:

— Da, domnule președinte, eu sunt contra.

Cel mai eficient truc în oratorie este modificarea neașteptată a vocii. Evident, domnul Gabriel Syme se pricepea la oratorie. După ce a spus aceste prime cuvinte formale pe ton moderat și cu naturalețe concisă, a făcut ca următoarele să răsunе și să umple subterana — de parcă s-ar fi descărcat una din arme.

— Camarazi! urlă el cu o voce care îi făcu pe toți să tresară, oare pentru asta ne-am adunat aici? Trăim sub pământ ca șobolanii ca să auzim asemenea vorbe goale? Vorbe de-astea auzim când mâncăm chifle cu stafide la bufetul școlii de duminică. Oare căptușim acești pereți cu arme și zăvorâm ușa aceea cu moarte ca să nu intre cineva și să-1 audă pe camaradul Gregory spunându-ne: „Fiți buni și veți fi fericiți”, „Cinstea este cea mai bună tactică” și „Virtutea nu are nevoie de răsplată”? N-a existat un cuvânt în mesajul camaradului Gregory pe care orice diacon să nu-1 asculte cu plăcere (*așa el*). Eu nu sunt un diacon (*ovații puternice*) și nu l-am ascultat cu plăcere (*iarăși ovații*). Omul care e potrivit să devină un bun diacon nu este apt să devină un ferm, puternic și eficient Joi (*așa el*).

— Camaradul Gregory ne-a zis, pe un ton mult prea conciliant, că nu suntem dușmanii societății. Eu susțin că suntem dușmanii societății, și cu atât mai rău pentru societate. Suntem dușmanii societății, deoarece societatea este dușmanul umanității, cel mai vechi și cel mai nemilos dușman al său (*așa el*). Camaradul Gregory ne-a spus (tot conciliant) că nu suntem criminali. De acord. Nu suntem criminali, suntem călăi (*ovații*).

Când Syme se ridicase în picioare, Gregory rămăsese pe scaun, uitându-se fix la el cu o expresie tâmpă, uluită. Acum, în pauză, buzele-i de lut se deschiseră; spuse cu o claritate automată, lipsită de vlagă:

— Ipocrit blestemat!

Syme se uită în acei ochi înspăimântători cu ochii săi albaștri-deschis și zise cu demnitate:

— Camaradul Gregory mă acuză de ipocrizie. El știe la fel de bine ca mine că îmi respect toate angajamentele, că nu-mi fac decât datoria. Eu spun lucrurilor pe nume, nu pretind că o fac. Susțin că Gregory este nepotrivit să fie Joi în ciuda tuturor calităților sale împăciuitoare. Este nepotrivit să fie Joi din pricina calităților sale împăciuitoare. Nu dorim ca acest Consiliu Suprem al Anarhiștilor să fie viciat de o milă plângăcioasă (*așa el*). Nu e momentul pentru politețuri formale, nici vremea pentru modestie formală. Mă ridic împotriva camaradului Gregory cum m-aș ridica împotriva tuturor guvernelor Europei, deoarece anarhistul care s-a consacrat anarhiei a uitat de modestie în aceeași măsură în care a uitat de mândrie (*ovații*). Nu sunt câtuși de puțin o ființă omenească. Sunt o cauză (*iarăși ovații*). Mă ridic împotriva camaradului Gregory la fel de impersonal și de calm cum aș lua un pistol în

loc de alt pistol din rastelul de pe perete. Și susțin că decât să-1 avem pe Gregory, cu metodele sale miorlăite, în Consiliul Suprem, mă autopropun spre a fi ales...

Decizia lui a fost înecată într-o cascadă asurzitoare de aplauze. Fețele, aprobatoare, devenite și mai firoase pe măsură ce tirada lua o turnură mai intransigentă, erau deformate de rânjete premonitории sau de strigăte extaziate. În clipa în care a anunțat că este gata să candideze la postul lui Joi, a izbucnit un vuiet de entuziasm și de încuviințare de necontrolat — și în aceeași clipă, Gregory s-a ridicat brusc în picioare, cu spume la gură, și a strigat acoperind urletul:

— Opriți-vă, demenți blestemați! răcni cu o voce care-i sfâșia gâtul. Opriți-vă...

Dar mai tare decât strigătul lui Gregory, mai răsunător decât vuietul camerei se distingevoa vocea lui Syme, care continua să vorbească precum un buibuit nemilos de tunet:

— Nu mă duc în Consiliu ca să combat calomnia care ne numește criminali; mă duc ca să o dobândesc (*ovații lungi, prelungite*). Preotului care afirmă că oamenii aceștia sunt dușmanii religiei, judecătorului care afirmă că oamenii aceștia sunt dușmanii legii, parlamentarului îmbuibat care afirmă că oamenii aceștia sunt dușmanii ordinii și buneicuviențe, tuturor le răspund: „Sunteți regi falși, dar profeți autentici. Am venit să vă distrug și să vă îndeplinesc profețiile.”

Larma asurzitoare se stinse treptat, dar înainte de a înceta, Witherspoon sări în picioare, cu părul și barba zbârlite, și spuse:

— Propun... ca amendament: Camaradul Syme să fie numit în post.

— Opriți-vă, ce naiba! strigă Gregory, cu fața și mâinile nestăpânite. Opriți, totul este...

Vocea președintelui îi retează discursul pe un ton glacial:

— Susține cineva acest amendament? Întrebă.

Un om înalt și istovit, cu ochi melancolici și bărbuță americană, a fost văzut ridicându-se încet în picioare de pe banca din spate. Gregory încetase să țipe; în vocea lui se petrecu o schimbare mai șocantă decât orice țipăt.

— Voi pune capăt acestor lucruri, zise cu o voce grea ca piatra. Acest om nu poate fi ales. El este...

— Da, spuse Syme fără să clipească... Ce este el?

Gura lui Gregory se deschise de două ori fără să scoată un sunet; apoi, încet, sângele reveni în fața-i de mort.

— E un om total lipsit de experiență în activitatea noastră, spuse și se așeză grăbit pe scaun.

Înainte de asta, lunganul uscățiv cu bărbuță americană se ridică din nou în picioare și repetă monoton, într-o americană superioară:

— Solicit să susțin candidatura camaradului Syme.

— Amendamentul va fi, ca de obicei, pus mai întâi la vot, spuse domnul Buttons, președintele, repede și mecanic. Problema este... Camaradul Syme...

Gregory se ridică iar în picioare; era furios, respira greu:

— Camarazi, strigă el, nu sunt nebun!

— Vai, vai, spuse domnul Witherspoon.

— Nu sunt nebun, repetă Gregory cu o sinceritate înspăimântătoare ce descumpăni o clipă asistența, dar vă dau un sfat pe care-1 puteți considera, dacă vreți, nebunesc. Nu, nu-1 voi numi sfat, pentru

că nu vă pot da vreun temei pentru el. îl voi numi ordin. Numiți-1 ordin nebunesc, dar urmați-1. Loviți, dar nu fiți surzi! Omorâți-mă, dar dați-mi ascultare. Nu-1 alegeți pe acest om!

Adevărul este atât de cumplit chiar în cătușe, încât, pentru o clipă, victoria firavă și nesăbuită a lui Syme se îndoi ca o trestie. Asta nu se putea citi în ochii albaștri și pustii ai lui Syme. Se mulțumi să spună:

— Camaradul Gregory ordonă...

Apoi vraja se rupse, și un anarhist strigă spre Gregory:

— Cine ești dumneata? Nu ești Duminică.

Iar altul adăugă pe un ton mai apăsător:

— Și nu ești nici Joi.

— Camarazi, strigă Gregory cu vocea unui martir care, copleșit de durere, a trecut dincolo de durere. N-are importanță dacă mă urâți ca tiran sau mă urâți ca sclav. Dacă nu-mi ascultați ordinul, acceptați-mi umilința. Cad în genunchi în fața voastră, mă arunc la picioarele voastre. Vă implor. Nu-1 alegeți pe acest om!

— Camarade Gregory, spuse președintele după o pauză dureroasă, ce faci nu e, de fapt, un lucru foarte demn.

Pentru prima oară în timpul dezbaterii se lăsă, preț de câteva clipe, o tăcere reală. Gregory se reaseză pe scaun, o epavă umană palidă, iar președintele repetă, ca piesa unui mecanism de ceasornic care a repornit:

— Problema este dacă urmează să fie ales Camaradul Syme pentru postul de Joi în Consiliul Central.

Murmurul crescuse precum vuietul mării, mâinile se ridicară precum o pădure și, după trei minute, domnul Gabriel Syme de la Serviciul Secret al

Poliției a fost ales în postul de Joi în Consiliul Central al Anarhiștilor din Europa.

Toți cei din încăpere păreau să „simtă” remorcherul care aștepta pe râu, bastonul-sabie și revolverul care așteptau pe masă. În secunda în care alegerea a fost încheiată și socotită irevocabilă, iar Syme a primit documentul care-i consfințea alegerea, toată lumea a sărit în picioare, iar grupurile înfierbântate s-au urnit și s-au amestecat în încăpere. Syme ajunsese în fața lui Gregory, care continua să se uite fix la el cu o ură buimacă. Rămaseră tăcuți timp de câteva minute.

— Sunteți un diavol, spuse Gregory în cele din urmă.

— Iar dumneavoastră sunteți un gentleman, zise Syme grav.

— Dumneavoastră sunteți cel care m-a prins în capcană, începu Gregory tremurând din cap până-n picioare, m-ați prins în capcană ca să...

— Fiți rezonabil, spuse Syme scurt. În ce fel de parlament diabolic m-ați prins — dacă tot vorbim despre asta? M-ați făcut să jur înainte ca eu să vă fac să jurați. Poate că amândoi facem ce credem că e bine. Însă ce credem că e bine e atât de al naibii de diferit, încât între noi nu poate exista nimic de tipul unei concesi. Între noi nimic nu este posibil: doar onoarea și moartea. Își trase pelerina largă pe umeri și luă sticla de pe masă.

— Barca e pregătită, spuse domnul Buttons afe-rat. Fiți atât de bun și luați-o pe-aici.

Cu un gest care-l trăda pe cel plătit să îndrume clienții într-un magazin, îl conduse pe Syme printr-un culoar scurt armat cu fier, cu un Gregory la fel de agonizat și de agitat călcând pe urmele lui. La capătul culoarului era o ușă pe care Buttons o deschise

repede, lăsând brusc să se întrevadă tabloul albastru-argintiu al râului sub clar de lună, semănând cu un decor de teatru. Aproape de ieșire se afla o șalupă cu aburi, neagră și pipernicită ca un pui de dragon cu un ochi roșu.

Tocmai când punea piciorul pe bord, Gabriel Syme se întoarce spre Gregory, care privea cu gura căscată:

— V-ați ținut de cuvânt, spuse blând, cu fața în umbră. Sunteți un om de onoare, vă mulțumesc. Ați făcut-o respectând chiar un anume detaliu. A fost un lucru special pe care mi l-ați promis la început și pe care, desigur, mi l-ați oferit aproape de final.

— La ce vă referiți? țipă debusolatul Gregory. Ce v-am promis?

— O seară foarte amuzantă, zise Syme și făcu un salut milităresc cu bastonul-sabie în timp ce vaporășul o lua din loc.

IV

Povestea unui detectiv

Gabriel Syme nu era doar un detectiv care se pretindea poet; era, de fapt, un poet care devenise detectiv. Nici ura lui față de anarhie nu era ipocrită. Era unul dintre cei care sunt împinși de timpuriu spre o atitudine ultraconservatoare de absurditatea confuză a celor mai mulți revoluționari. Nu o dobândise prin tradiție familială. Respectabilitatea lui era spontană și impetuoasă, o revoltă împotriva revoltei. Provenea dintr-o familie de oameni ciudați, în care toți vârstnicii aveau toate capriciile de ultimă oră. Unul dintre unchi se plimba mereu fără pălărie, altul avusese o tentativă eșuată de a se plimba cu pălărie, dar cu nimic altceva pe el. Tatăl se ocupa de artă și de propria împlinire; mama cultiva simplitatea și igiena. Astfel, în primii ani de viață, copilul nu s-a familiarizat cu băutura, de la absint la cacao, simțind pentru amândouă o sănătoasă aversiune. Cu cât mama predica o abținere mai mult decât puritană, cu atât tatăl manifesta o libertate de cuget mai mult decât păgână; iar când mama ajunsese să practice vegetarianismul, tatăl era pe punctul de a pleda în favoarea canibalismului, înconjurat, din copilărie, de toate felurile imaginabile de revoltă, Gabriel a trebuit să găsească o țintă pentru revolta sa, așa că s-a revoltat apărând

singurul lucru ce mai rămăsese: cumpătarea. Dar în vinele lui curgea destul sânge fanatic, așa că protestele în numele bunului-simț erau cam prea pătimase pentru a fi socotite chibzuite. Ura față de anarhia modernă fusese sporită de un accident. S-a întâmplat să intre pe o stradă lăturalnică în momentul unei explozii cu dinamită. Fusese pentru o clipă orb și surd, apoi văzuse fumul care se împrăștia, geamurile sparte și fețele pline de sânge. Pe urmă s-a comportat normal — tăcut, curtenitor, mai degrabă gentil; dar în mintea sa era un locșor nesănătos. Nu-i privea pe anarhiști, cum facem cei mai mulți dintre noi, ca o mână de indivizi morbizi care combină ignoranța cu intelectualismul. Îi privea ca pe un pericol uriaș și necruțător, ca pe o invazie de chinezi.

Strecura fără-ncetare în ziare și în coșurile lor de hârtii o cascadă de povestiri, versuri și articole violente care puneau oamenii în gardă în legătură cu acest potop de contestări barbare. Părea că nu ajunge mai aproape de acest dușman și, ce era mai rău, mai aproape de viață. Pe când se plimba încet pe Digul Tamisei, „mușcând” cu amărăciune dintr-un trabuc ieftin și meditând asupra evoluției anarhiei, nici un anarhist cu bombă în buzunar nu părea atât de sălbatic sau de solitar ca el. Simțise mereu că guvernul stătea cu spatele la zid, singur și disperat. Era prea donchișotesc ca să vadă lucrurile altminteri.

Într-o zi se plimba pe Dig sub un apus de soare roșu-închis. Râul roșu reflecta soarele roșu, și amândouă îi reflectau mânia. Soarele era atât de închis la culoare, iar lumina de pe râu atât de sumbră, încât apa părea făcută din flăcări mai violente decât apusul de soare pe care-l oglindea. Părea un torent

de foc unduindu-se sub vastele caverne ale tărâmului subpământean.

Pe atunci Syme umbla ponosit. Purta un joben negru și demodat; era înfășurat într-o manta și mai demodată, neagră și jerpelită; iar combinația îi dădea aerul răufăcătorilor din primele romane ale unor Dickens și Bulwer-Lytton³. Barba și părul, galbene, erau mai neîngrijite și mai leonine decât mult timp după aceea, când, tunse și aranjate, și-au făcut apariția pe peluzele din Saffron Park. O țigară de foi neagră, lungă și subțire, cumpărată în Soho cu doi penny bucata, ieșea dintre dinții încleștați — una peste alta, părea specimenul foarte acceptabil de anarhist împotriva căruia jurase să ducă un război sfânt. Probabil că acesta era motivul pentru care un polițist de pe Dig i s-a adresat, spunându-i „bună seara”.

Într-una din crizele de teamă morbidă pentru umanitate, Syme s-a simțit rănit de indiferența totală a funcționarului-automat, un trup albastru în amurg.

— E o seară bună, nu-i așa? zise el tăios. Voi, oameni de nimic, ați fi în stare să numiți și sfârșitul lumii o seară bună. Priviți soarele acela roșu-sângeriu, râul acela ca sângele; vă garantez că dacă ar fi chiar sânge omenesc, vărsat și strălucitor, ați continua să stați la fel de indiferenți, pândind un biet vagabond inofensiv pe care l-ați face s-o ia din loc. Voi, polițiștii, sunteți cruzi cu oamenii sărmani, dar v-aș ierta până și cruzimea dacă n-ați fi așa de dragul liniștii voastre.

---

³ Edward George Earle Bulwer-Lytton (1803-1873), scriitor și politician englez (*n. trad.*).

— Calmul nostru, răspunse polițistul, este calmul rezistenței organizate.

— Și? zise Syme făcând ochii mari.

— Soldatul trebuie să fie calm în toiul bătăliei, continuă polițistul. Stăpânirea de sine a unei armate indică furia unei națiuni.

— Dumnezeu, ca în clasele primare! spuse Syme. Ați avut o educație laică?

— Nu, zise polițistul cu tristețe. N-am avut parte de vreunul din acele avantaje. Școlile primare publice au apărut mai târziu. Mă tem că educația pe care am primit-o a fost cam demodată și elementară.

— Unde ați primit-o? întrebă Syme mirat.

— Oh, la Harrow, spuse polițistul.

Simpatiile de grup care, deși false, sunt lucrul cel mai adevărat pentru atâția oameni, se manifestă înainte ca Syme să le poată controla.

— Dar pentru Dumnezeu, omule, n-ar fi trebuit să fiți polițist!

Polițistul oftă și își scutură capul.

— Știu, zise el solemn, știu că nu merit.

— De ce ați intrat în poliție? întrebă Syme cu o curiozitate nepoliticoasă.

— Din aproape același motiv pentru care dumneavoastră ați insultat poliția, răspunse celălalt. Am aflat că în acest serviciu era un post vacant special adresat celor ale căror temeri pentru umanitate erau orientate mai degrabă spre devierile intelectului științific decât spre răbufnirile normale și scuzabile, deși excesive, ale voinței omenești. Sper că mă fac înțeleș.

— Dacă vreți să spuneți că încercați să vă faceți înțeleș, cred că reușiți. Cât despre faptul că v-ați făcut înțeleș, nici vorbă. Cum se face că un om ca

dumneavoastră face filozofie în cască albastră, pe Digul Tamisei?

— Evident, nu sunteți la curent cu ultimele evoluții din sistemul polițienesc, răspunse celălalt. Nu sunt deloc surprins. Ținem aceste lucruri oarecum ascunse de clasa instruită, deoarece în respectiva clasă se află cei mai mulți inamici de-ai noștri. Păreți să aveți starea de spirit potrivită, aproape că ați putea să veniți alături de noi.

— În ce sens? întrebă Syme.

— Vă spun imediat, zise rar polițistul. Iată cum stau lucrurile. Șeful unuia dintre departamentele noastre, unul dintre cei mai renumiți detectivi din Europa, crede, de multă vreme, că o conspirație pur intelectuală va amenința în curând însăși existența civilizației. El este sigur că lumea științifică și cea artistică au făcut un pact tacit într-o cruciadă împotriva familiei și statului. În consecință, a alcătuit o unitate specială de polițiști-filozofi. Sarcina lor este să supravegheze începuturile acestei conspirații nu numai la nivel criminal, ci și polemic. Ca democrat, sunt perfect conștient de valoarea omului obișnuit când vine vorba de curaj și virtute. Evident, n-ar fi potrivit să folosești un polițist de rând într-o investigație care este și vânătoare de erezii.

Ochii lui Syme străluceau cu o curiozitate plină de simpatie.

— Prin urmare, cu ce vă ocupați?

— Munca unui polițist-filozof, răspunse omul în albastru, este mai îndrăzneță și mai subtilă decât cea a detectivului de rând. Detectivul de rând merge prin bodegi ca să aresteze hoți; noi mergem la serate cu artiști pentru a depista pesimiști. Detectivul de rând descoperă într-un registru sau într-un carnet de însemnări că a fost comisă o crimă. Noi

descoperim într-un volum de sonete că urmează să fie comisă o crimă. Trebuie să urmărim originea acelor gânduri îngrozitoare care, în cele din urmă, îi conduc pe oameni la fanatism intelectual, la crimă intelectuală. Am ajuns exact la timp pentru a împiedica asasinatul de la Hartlepool, și acest lucru s-a datorat numai faptului că domnul Wilks (un tânăr inteligent) al nostru a înțeles în profunzime un triolet.

— Vreți să spuneți, întrebă Syme, că între crimă și intelectul modern există o legătură la fel de strânsă pe cât se crede?

— Nu sunteți destul de democrat în convingeri, răspunse polițistul, dar ați avut dreptate când ați afirmat adineauri că, de obicei, tratăm criminalul de rând destul de brutal. Uneori mă satur de meserie când văd cum continuă să fie în război cu ignoranții și cu disperații. Dar această nouă deschidere este un lucru foarte diferit. Noi negăm premisa englezească snoabă care pretinde că oamenii neinstruiți sunt criminalii periculoși. Ne amintim de împărații romani. Ne aducem aminte de marii prinți ai Renașterii, care-și otrăveau semenii. Susținem că, de fapt, periculos este criminalul instruit. Spunem că, în prezent, cel mai primejdios criminal este filozoful modern care nu ține seama de legi. În comparație cu el, spărgătorii și bigamii sunt, în esență, oameni morali — și mi-e milă de ei: ei acceptă ideea fundamentală de om, doar că o caută în mod greșit. Hoții respectă proprietatea, pur și simplu își doresc ca proprietatea să devină a lor, ca s-o respecte mai desăvârșit. Însă filozofii disprețuiesc proprietatea în sine, doresc să distrugă însăși ideea de avere. Bigamii respectă căsătoria, altfel n-ar trece prin formalitatea ultraceremonioasă, chiar

ritualistă, a bigamiei. Filozofii disprețuiesc căsătoria ca atare. Ucigașii respectă viața omului, își doresc doar să ajungă la o plenitudine superioară, sacrificând ce li se pare că sunt viețile inferioare. Filozofii urăsc viața însăși, pe a lor și pe a altora în egală măsură.

Syme își împreună mâinile cu zgomot:

— Cât e de adevărat. Simt asta din copilărie, dar n-am reușit niciodată să formulez în cuvinte această antiteză verbală. Criminalul de rând este un om rău, dar cel puțin este, cum se spune, un om care, în alte condiții, poate fi bun. El declară că dacă un anumit obstacol ar fi înlăturat — un unchi bogat, să zicem —, ar fi pregătit să accepte Universul și să-1 slăvească pe Dumnezeu. Este un reformator, nu un anarhist. Dorește să purifice edificiul, nu să-1 distrugă. Dar filozoful nefast nu încearcă să schimbe lucrurile, ci să le distrugă. Da, lumea modernă a perpetuat toate aceste aspecte ale muncii polițienești, cu adevărat oprimate și infame: hărțuirea săracului sau spionarea năpăstuitului. A renunțat la o lucrare mai demnă, pedepsirea puternicilor trădători din stat și a puternicilor inițiatori de erezii din Biserică. Oamenii moderni susțin că nu trebuie să-i pedepsim pe eretici. Singura mea îndoială este dacă avem sau nu dreptul să pedepsim pe cineva, indiferent pe cine.

— Este absurd! strigă polițistul împreunându-și mâinile cu un entuziasm puțin obișnuit la persoanele cu înfățișarea și uniforma sa, este intolerabil! Nu știu cu ce vă ocupați, dar vă irosiți viața. Trebuie, sunteți chiar obligat să intrați în armata noastră specială împotriva anarhiei. Armatele lor sunt la granițele noastre. Trăsnetul lor este gata să cadă. Dacă ezitați o clipă, ratați gloria de a lucra cu noi,

poate chiar gloria de a muri alături de ultimii eroi ai lumii!

— Desigur, ocazia nu trebuie ratată, consimți Syme, dar tot nu prea înțeleg. Știu la fel de bine ca oricine că lumea modernă este plină de indivizi mărunți și nelegiuiți, de mașinațiuni mărunte și nesăbuite. Și pe cât sunt de bestiali, pe atât au, în general, meritul de a nu fi de acord unii cu ceilalți. Cum puteți să vorbiți despre o singură armată, despre un singur trăsnet? În ce constă această anarhie?

— Nu o confundați, răspunse polițistul, cu exploziile ocazionale de dinamită din Rusia sau Irlanda, care, în realitate, sunt revoltele unor oameni opriți, chiar dacă au ales soluții greșite. Este o mișcare filozofică uriașă, compusă dintr-un inel exterior și unul interior. Ai putea chiar să-i numești pe cei din inelul exterior laici, iar pe cei din inelul interior, preoți. Prefer să numesc inelul exterior secția inocentă, iar inelul interior, secția vinovăției supreme. Cei din inelul exterior — grosul susținătorilor acestora — sunt simpli anarhiști, adică indivizi care cred că regulile și convențiile au distrus fericirea omului. Ei cred că toate consecințele nefaste ale crimei omenești sunt produsele sistemului care le-a numit crime. Ei nu cred că crima generează pedeapsa. Ei cred că pedeapsa a generat crima. Ei cred că dacă un bărbat seduce șapte femei, el este la fel de nevinovat ca o floare; că dacă un om e hoț de buzunare, asta nu-l împiedică să se simtă excelent. Pe aceștia îi numesc secția inocenților.

— Ah, spuse Syme.

— Evident, oamenii aceștia vorbesc despre „o vreme fericită care va veni”, despre „paradisul viitorului”, despre „omenirea eliberată de servitutile viciului și virtuții” și așa mai departe. Despre asta

vorbesc și oamenii din inelul interior, preoțimea sacră. Ei vorbesc mulțimilor care aplaudă și despre fericirea viitoare, despre omenirea dezrobită. În gurile lor — și polițistul coborî vocea —, în gurile lor, aceste expresii fericite au un înțeles cumplit. Ei nu-și fac iluzii, sunt prea intelectuali ca să creadă că omul va putea cândva să se sustragă complet — pe acest pământ — păcatului original și luptei. Se referă la moarte. Când afirmă că omenirea va fi în sfârșit dezrobită, vor să spună că omenirea se va sinucide. Când vorbesc despre un paradis dincolo de bine sau de rău, se referă la mormânt. Au doar două obiective: să distrugă întâi umanitatea și apoi pe ei înșiși. De aceea aruncă bombe în loc să tragă cu pistolul. Soldații de rând inocenți sunt dezamăgiți pentru că bomba nu l-a ucis pe rege; dar clerul înalt este fericit pentru că a ucis pe cineva.

— Cum aş putea să fiu alături de voi? întrebă Syme cu un soi de patimă.

— Știu cu certitudine că există un post liber în acest moment, spuse polițistul, deoarece am onoarea de a fi, într-un fel, unul dintre oamenii de încredere ai șefului despre care v-am vorbit. Ar trebui să veniți să-l vedeți. De fapt, nu să-l vedeți, nimeni nu-l vede. Însă puteți vorbi cu el dacă doriți...

— Are telefon? întrebă Syme cu interes.

— Nu, spuse placid polițistul, are capriciul de a sta mereu în beznă. Spune că asta îi face gândurile mai „strălucitoare”. Veniți cu mine.

Oarecum năucit și destul de emoționat, Syme se lăsă condus spre o intrare laterală din lungul șir de clădiri ale Scotland Yard-ului. Chiar înainte de a-și da seama ce face, trecuse prin mâinile a patru funcționari intermediari și fusese introdus într-o cameră a cărei întunecime tăioasă îl făcu să

tresară aidoma unei explozii de lumină. Nu era un întuneric obișnuit, în care formele pot fi cât de cât distinse; era ca și cum, brusc, ar fi orbit complet.

— Ești noul recrutar? întrebă o voce groasă.

Într-un fel ciudat, deși nu se întrezărea umbra vreunei forme în beznă, Syme știu două lucruri: în primul rând, că vocea aparținea unui bărbat cu statură masivă, iar în al doilea rând, că bărbatul stătea întors cu spatele la el.

— Ești noul recrutar? repetă șeful invizibil, care părea să fi aflat totul. În regulă, ești angajat.

Syme, căruia i se tăiaseră picioarele, încercă o împotrivire slabă față de această expresie irevocabilă.

— N-am nici un fel de experiență, începu el.

— Nimeni n-are nici un fel de experiență, spuse celălalt, cât privește bătălia Armageddonului.

— Dar sunt total nepotrivit...

— Ești doritor, e de-ajuns, spuse necunoscutul.

— Bine, zise Syme, nu cunosc nici o profesie în care simpla dorință reprezintă proba hotărâtoare.

— Eu cunosc, spuse celălalt: martirii. Te condamn la moarte. Bună ziua.

Când Gabriel Syme ieși din nou în lumina purpurie a serii, cu pălăria neagră, ponosită și manta-ua dezordonată, ponosită, era membrul noului corp de detectivi pentru dejucarea marilor conspirații. Urmând sfatul prietenului polițist (care avea o predispoziție profesională pentru felul cum se prezenta), și-a aranjat părul și barba, și-a cumpărat o pălărie bună, s-a înveșmântat într-un splendid costum de vară gri-albăstrui, și-a pus o floare galbenă-pal la butonieră și, pe scurt, a devenit acea persoană elegantă și mai degrabă insuportabilă pe care Gregory a întâlnit-o pentru prima oară în grădinița din Saffron Park. Înainte de a pleca din localul

poliției, prietenul său l-a înzestrat cu un cartonaș albastru pe care scria „Ultima Cruciadă” și un număr, însemnul autorității sale oficiale. L-a pus cu grijă în buzunarul de sus al vestei, a aprins o țigară și a pornit să urmărească și să lupte cu dușmanii din toate saloanele londoneze. S-a văzut unde l-a condus în cele din urmă aventura sa. Pe la ora unu și un sfert, într-o noapte de februarie, naviga într-o mică șalupă cu aburi în susul liniștitei Tami-se, înarmat cu un baston-sabie și un revolver, în calitate de Joi, ales cum scrie la carte în Consiliul Central al Anarhiștilor.

Când Syme urcă pe șalupa cu aburi, avu senzația ciudată că a pătruns în ceva pe de-a-ntregul nou — nu doar în peisajul unui nou ținut, ci chiar în cel al unei noi planete. Aceasta se datora în principal hotărârii sale nesăbuite și temeinice din acea seară, dar și schimbării totale a vremii și cerului după intrarea în mica tavernă, cu aproape două ore înainte. Orice urmă din penajul înflăcărat al apusului înnorat fusese ștearsă, și o lună goală era suspendată de un cer descoperit. Luna era atât de puternică și de rotundă, încât (printr-un paradox deseori observat) părea un soare mai slab. Nu dădea senzația de clar de lună strălucitor, ci de lumină ștearsă.

Peste întreg peisajul trona o paloare luminoasă și nefirească, asemănătoare celei a crepusculului funest despre care Milton spunea că este iradiat de un soare în eclipsă. Syme căzu ușor pradă primului gând, și anume că se afla pe altă planetă, mai goală, ce se rotea în jurul unei stele mai triste. Cu cât simțea mai tare dezolarea scânteietoare a tărâmului luminat de lună, cu atât nebunia-i de cavaler strălucea mai mult în noapte, semănând cu un foc

puternic. Chiar lucrurile banale pe care le avea la el — mâncarea, sticla de brandy și pistolul încărcat — căpătară poezia concretă și materială pe care o simte copilul când își ia pistolul în călătorie sau chifla în pat, la culcare. Bastonul-sabie și sticla de brandy, deși erau doar uneltele unor conspiratori morbizi, deveniseră expresiile unui romanț mai pământean. Bastonul-sabie deveni sabia de cavaler, iar brandy-ul, vinul din cupa de despărțire. Pentru că și cele mai dezumanizate fantezii moderne depind de modele mai vechi și mai simple; aventurile pot fi nesăbuite, dar aventurierul trebuie să rămână întreg la minte. Balaurul nici n-ar fi grotesc fără Sfântul Gheorghe. Acest peisaj neomenesc era imaginativ doar prin prezența unui bărbat uman până-n măduva oaselor. Pentru o minte predispusă la exagerări ca cea a lui Syme, casele și terasele de pe malul Tamisei, de o strălucire deprimantă, păreau la fel de pustii ca munții de pe lună. Dar și luna este poetică pentru că există un om în ea.

Șalupa era acționată de doi bărbați și, cu toate că trudeau din greu, se deplasa relativ încet. Luna clară ce luminase Chiswick-ul apusese până trecură de Battersea, iar când ajunseră sub silueta masivă a Westminster-ului, începuse să se crape de ziuă. Era ca și cum s-ar fi despicat niște drugi mari de plumb, dând la iveală drugi de argint; iar aceștia străluceau precum un foc alb pe când șalupa, curmându-și lunecarea frontală, coti spre un debarcader larg, situat dincolo de Charing Cross.

Pietrele mari ale Digului, privite de jos, îi păru-ră lui Syme la fel de sumbre și de gigantice. Erau masive și negre pe fundalul imens și alb al zorilor, îi dădeau sentimentul că debarcă pe treptele colosale ale unui palat egiptean. într-adevăr, senzația

se potrivea cu starea lui de spirit, pentru că în min-
tea lui, urca să atace tronurile solide ale unor regi
cumpliți și păgâni. Sări din barcă pe o treaptă lu-
necoasă și rămase în picioare — o siluetă întune-
cată și zveltă printre enormele blocuri de zidărie.
Cei doi bărbați din șalupă repuseră ambarcațiunea
în mișcare și porniră în susul râului. Nu scosese-
nici un cuvânt.

V

Festinul fricii

La început, scara mare de piatră îi păru lui Syme pustie ca o piramidă; înainte de a ajunge în vârf, văzu un bărbat aplecat peste parapetul Digului, care se uita de-a curmezișul râului. Arăta destul de obișnuit, purta pălărie de mătase și o redingotă croită după o modă mai degrabă convențională; avea o floare roșie la butonieră. Pe măsură ce Syme venea spre el, nu schița nici un gest; Syme s-a apropiat și a observat, în ciuda luminii slabe și palide a dimineții, că fața sa lungă, palidă și cu trăsături intelectuale, se termina într-un smoc mic, triunghiular de barbă neagră chiar în vârful bărbiei, restul obrazului fiind bine ras. Smocul de păr părea o simplă neglijență; cealaltă parte a feței era avantajată de bărbierit: clar conturată, ascetică și, în felul ei, nobilă. Syme se apropie din ce în ce mai mult, îl privi cu atenție, dar silueta continua să nu se clin-tească.

La început, intuiția îi spuse că acesta este omul pe care trebuia să-l întâlnească. Apoi, văzând că bărbatul nu făcea nici un semn, conchise că nu era el. Reveni la ideea că bărbatul avea legătură cu aventura sa nesăbuită, pentru că stătea mai calm decât ar fi fost normal dacă cineva străin s-ar fi apropiat atât de tare. Era nemișcat ca o sculptură de ceară

și te călca pe nervi cam în același fel. Syme privi din nou chipul palid, demn și delicat, dar chipul se uita în continuare absent de-a curmezișul râului. Scoase apoi din buzunar biletul de la Buttons, care îi atesta alegerea, și-1 propti în fața chipului trist și frumos. Bărbatul zâmbi, dar zâmbetul fu un șoc, deoarece se întindea pe o singură parte, urca pe obrazul drept și cobora pe cel stâng.

Rațional vorbind, nu era un lucru care să sperie pe cineva. Mulți oameni au acest tic nervos, au un zâmbet strâmb, și la mulți dintre ei e chiar atrăgător. În împrejurările în care se găsea însă Syme — răsăritul întunecos, misiunea neobișnuită și singurătatea pe pietroaiele de pe care se scurgea apa —, în acest zâmbet era ceva care te făcea să-ți pierzi curajul. Mai întâi râul tăcut și bărbatul taciturn, un bărbat cu trăsături clasice. Era și ultima picătură coșmarescă: subit, zâmbetul luă o turnură nedorită.

Contrația zâmbetului a fost instantanee, căci fața bărbatului căzu imediat într-o melancolie armonioasă. Vorbi fără altă explicație sau întrebare, ca unul care stă de vorbă cu un vechi coleg.

— Dacă mergem spre Leicester Square, spuse, ajungem chiar la ora micului dejun. Duminică insistă mereu ca micul dejun să aibă loc devreme. Ați apucat să dormiți?

— Nu, spuse Syme.

— Nici eu, răspunse bărbatul pe-un ton obișnuit; încerc să mă duc la culcare după micul dejun.

Vorbea cu o politețe calmă, dar cu o voce complet moartă, care contrazicea fanatismul întipărit pe față. Era ca și cum toate cuvintele prietenești ar fi fost conveniențe lipsite de viață, iar singura lui viață ar fi fost ura. După o pauză, vorbi din nou.

— Bineînțeles, secretarul de ramură v-a spus tot ce poate fi spus. Dar lucrul care nu poate fi niciodată spus este ultima idee a președintelui, pentru că ideile sale cresc precum o pădure tropicală. Așa că, dacă se întâmplă să nu știți, ar fi mai bine să vă spun că, chiar acum, are ideea de a ne ascunde fără ca, de fapt, să ne ascundem până la cele mai neobișnuite limite. Bineînțeles, la început ne întruneam într-o pivniță subpământeană, cum face și ramura voastră. Apoi Duminică ne-a pus să închiriem un salon privat la un restaurant oarecare. Zicea că dacă nu lași impresia că te ascunzi, nimeni nu te vânează. Știu, este singurul bărbat de pe pământ, dar uneori am impresia că mintea sa uriașă o ia puțin razna acum, la bătrânețe. Pentru că acum ne „etalăm” în fața publicului. Luăm micul dejun pe un balcon — imaginați-vă, pe un balcon! — de unde se vede Leicester Square.

— Și ce spun oamenii? întrebă Syme.

— Ce spun ei este foarte simplu, răspunse ghidul. Ei spun că suntem o adunătură de domni veseli care se pretind anarhiști.

— Mi se pare o idee foarte isteță, spuse Syme.

— Isteță! Dumnezeu să vă pedepsească pentru neobrăzare! Isteță! strigă celălalt cu o voce neașteptată și ascutită, înspăimântătoare și discordantă ca zâmbetu-i strâmb. După ce-1 veți vedea pe Duminică o fracțiune de secundă, veți renunța să-1 numiți isteț.

Acestea fiind zise, ieșiră printr-o stradă îngustă și văzură lumina precoce a soarelui umplând Leicester Square. Nu se va ști niciodată, presupun, de ce piața însăși avea un aspect atât de străin, de continental. Nu se va ști niciodată dacă aerul străin a atras străinii sau dacă străinii au fost cei care i-au

imprimat acel aer străin. În acea dimineață anume, efectul părea în mod particular strălucitor și evident. De la scuarul descoperit și frunzele luminate de soare, de la statuie și contururile sarazine ale Alhambrei, piața era o replică a unui spațiu public francez sau chiar spaniol. Iar efectul îi spori lui Syme senzația — pe care, sub diferite forme, o avusesese de-a lungul întregii aventuri —, senzația sinistră de a se fi rătăcit într-o lume nouă. În fapt, el cumpărase țigări de foi proaste din Leicester Square încă de copil. Dar când trecu de colț și văzu copacii și cupolele maure, ar fi putut jura că pătrundea într-o necunoscută Place de... dintr-un oraș străin.

Într-unul din colțurile pieței ieșea în afară mușchia unui hotel înfloritor, dar liniștit, care dădea, în cea mai mare parte, spre o stradă din spate. În zid se deschidea o ușă de sticlă, aparținând probabil cafenelei hotelului; în fața acestei uși, aproape suspendat deasupra pieței, se afla un imens balcon pe contraforți, mare cât să încapă în el o masă de sufragerie. De fapt, chiar conținea o masă de sufragerie sau, mai precis, o masă pentru luat micul dejun; în jurul mesei, îmbujorați de lumina soarelui, sub nasul celor din stradă, se afla un grup de bărbați gălăgioși și vorbăreți, îmbrăcați cu toții, potrivit insolenței modei, cu jiletci albe și butoniere costisitoare. Unele glume pe care le făceau se puteau auzi în piață. Gravul secretar schiță un zâmbet nefiresc, iar Syme își dădu seama că acest mic dejun turbulent era conclavul secret al dinamitarilor europeni.

În timp ce Syme continua să se uite atent la ei, văzu ceva ce nu observase. Nu văzuse tocmai pentru că era prea mare. La capătul cel mai apropiat al balconului, blocând o mare parte a perspectivei,

se afla spatele unui uriaș munte de om. Când îl observă, primul gând al lui Syme a fost că greutatea lui ar trebui să dărâme balconul de piatră. Imensitatea nu consta numai în faptul că era nefiresc de înalt și incredibil de gras. Bărbatul era proiectat gigantic din proporțiile originare, precum o statuie cioplită intenționat ca să pară colosală. Capul său încununat de păr alb, văzut din spate, părea mai mare decât un cap normal. Urechile, detașate de cap, păreau mai mari decât urechile omenești. Totul în el era la scară uriașă; această senzație de mărimă era atât de uluitoare, încât, atunci când Syme îl văzu, toate celelalte siluete îi părură subit împutinate, chiar pitice. Ședeau tot acolo, cu redingotele și florile lor, dar acum aveai impresia că bărbatul uriaș trata cu ceai cinci copii.

În timp ce Syme și însoțitorul său se apropiau de ușa laterală a hotelului, un chelner ieși zâmbind cu gura până la urechi.

— Domnii sunt sus, sire, spuse. Vorbesc și râd de lucrurile pe care le spun. Zic că vor arunca bombe în rrrege.

Chelnerul se îndepărtă în grabă, cu un șervet pe braț, foarte încântat de frivolitatea bizară a domnilor de la etaj.

Cei doi bărbați urcară scările în liniște.

Lui Syme nu-i trecu nici un moment prin minte să întrebe dacă omul monstruos care aproape că umplea și dărâma balconul era marele președinte, cel care le impunea groază și respect. Știa că e așa cu o siguranță inexplicabilă, instantanee. Syme era unul din oamenii deschiși la toate influențele psihologice greu de descris într-un grad cam primejdios pentru sănătatea mintală. Complet lipsit de frică în fața pericolelor fizice, era mult prea sensibil la

mirosul răului spiritual. De două ori în noaptea aceea, câteva lucruri minore, lipsite de însemnătate, îi săriseră în ochi aproape maladiv, dându-i senzația că se apropie din ce în ce mai mult de cartierul general al infernului. Senzația deveni copleșitoare pe măsură ce se apropia de marele președinte.

Forma pe care a luat-o a fost o plăsmuire copilărească, dar detestabilă. Pe măsură ce străbătea camera care dădea în balcon, fața mare a lui Duminică deveni din ce în ce mai mare; Syme se temea că atunci când va ajunge foarte aproape, fața va fi prea mare pentru a fi considerată reală, că va țipa în gura mare. Își aminti că, pe când era copil, nu voia să se uite la masca lui Memnon de la British Muzeum, deoarece reprezenta o față, și încă una cumplit de mare.

Printr-un efort mai curajos decât săritura peste o stâncă, se duse spre un scaun gol de la masă și se așeză. Bărbații îl salutară cu glume cordiale, de parcă l-ar fi știut dintotdeauna. Își recapătă puțin cumpătul uitându-se la vestoanele lor convenționale și la cafetiera solidă și strălucitoare. Se uită apoi din nou la Duminică; fața lui era foarte mare, dar mai era omeneste posibilă.

În prezența președintelui, întreaga societate părea extrem de banală; nimic nu-ți atrăgea la început privirea, cu excepția faptului că, respectând capriciul președintelui, erau îmbrăcați cu o decentă festivă care dădea mesei impresia de mic dejun nupțial. Un bărbat ieșea totuși în evidență, chiar la o privire sumară. Era cel puțin dinamitardul comun... sau de casă. Purta gulerul alb înalt și cravata de satin care compuneau uniforma de rigoare; din guler ieșea însă un cap greu de manevrat și pe deplin

inconfundabil, un tufiş uimitor de păr şi barbă castanii, care aproape că îi ascundeau ochii, la fel ca la un skye terrier. Ochii nu priveau dincolo de încâlci tura de fire, erau ochii trişti ai unui iobag rus. Impresia lăsată de figură nu era cumplită, precum cea a preşedintelui, dar avea satanismul care poate proveni din ceva în întregime grotesc. Dacă de sub cravata şi gulerul rigid ar fi ieşit brusc capul unei pisici sau al unui câine, contrastul n-ar fi fost mai stupid.

Numele bărbatului era, se pare, Gogol; era polonez, şi în această serie de zile i se spunea Marţi. Suflul şi vorba îi erau iremediabil tragice; nu se forţa să joace rolul de personaj prosper şi frivol pretins de preşedintele Duminică. Când Syme intră, preşedintele, cu acel dispreţ cutezător faţă de suspiciunea publică din care îşi făcuse o politică, îl toca mărunţ pe Gogol pentru inabilitatea de a-şi însuşi farmece convenţionale.

— Prietenul nostru Marţi, spuse preşedintele cu voce gravă, atât ca tonalitate, cât şi ca amploare, prietenul nostru Marţi nu pare să înţeleagă ideea. Se îmbracă aidoma unui gentleman, dar pare un suflet prea mare pentru a se comporta ca atare. Insistă să aplice metodele conspiratorului de faţadă. Dacă un gentleman umblă prin Londra în joben şi redingotă, nimeni nu trebuie să ştie că e anarhist. Dar dacă un gentleman îşi pune joben şi redingotă şi umblă în patru labe — ei bine, are şanse să atragă atenţia. Asta face fratele Gogol. Umblă în patru labe cu o asemenea diplomaţie inepuizabilă, încât i se pare foarte greu să meargă în două picioare.

— Nu sunt bun la gamuflaj, spuse Gogol ursuz, cu un puternic accent străin. Nu mi-e ruşine de cauză.

— Ba îți este, băiete, și cauzei îi e rușine de tine, spuse președintele blajin. Te ascunzi la fel ca ceilalți, dar nu-ți reușește, pentru că, vezi, ești atât de nătărău! Încerci să combini două metode incompatibile. Când un cap de familie găsește un bărbat sub patul său, va evita, probabil, să dea atenție incidentului. Dacă însă descoperă un bărbat cu joben sub pat, vei fi de acord cu mine, dragă Marți, că există foarte puține șanse să-1 uite vreodată. Ei bine, când ai fost găsit sub patul amiralului Biffin...

— Nu mă pricep la înșelătorie, spuse Marți morhorât, roșind.

— Așa e, băiete, așa e, spuse președintele sincer și plictisit, nu ești bun de nimic.

În timp ce conversația continua pe acest făgaș, Syme se uită cu mai multă atenție la bărbații din jur. Simți treptat cum îi revine întreaga senzație de rău spiritual.

Crezuse la început că toți aveau statură și stiluri vestimentare comune, cu excepția, bătătoare la ochi, a părosului Gogol. Dar în timp ce se uita la ceilalți, începu să vadă în fiecare exact ce observase la bărbatul de pe malul râului, câte-un detaliu diabolic ici-colo. Acel răs strâmb, care a deformat brusc figura fină a primului ghid, era tipic pentru toate aceste personaje. Fiecare avea „ceva” observabil, poate la a zecea sau la a douăzecea privire, ceva care nu era normal, ceva care abia dacă putea fi considerat omenesc. Singura metaforă la care se putu gândi era că toți arătau așa cum s-ar cuveni să arate bărbații mondeni și cu prestanță, cu deformarea suplimentară dată de o oglindă falsă și strâmbă.

Doar exemplele luate separat pot exprima această excentricitate semiascunsă. Prima călăuză a lui Syme purta titlul de Luni: era secretarul Consiliului,

iar de zâmbetul său contorsionat le era mai groază decât de orice cu excepția râsului oribil și fericit al președintelui. Iar acum, când Syme își luase distanță și avea suficientă lumină să-1 observe, apăreau și alte nuanțe. Fața sa fină era atât de emacia-tă, încât Syme crezu că fusese măcinată de boală; dar însăși dezolarea profundă din ochii negri contrazicea acest lucru. Nu-1 chinuia vreo suferință fizică. Ochii săi trăiau un supliciu mental, de parcă gândul în stare pură înseamnă durere.

Era un exemplu tipic pentru fiecare membru al tribului: fiecare om era deformat în mod subtil și diferit. Lângă el stătea Marți, ciufulitul Gogol, un om evident nebun. Urma Miercuri, un anume marquis de St Eustache, o figură îndeajuns de tipică. La prima privire, nimic nu părea ieșit din comun, cu excepția faptului că era singurul bărbat de la masă care-și purta hainele de parcă ar fi fost chiar ale lui. Avea o barbă franțuzească neagră, tunsă drept și o redingotă englezească neagră, croită și mai drept. Syme, sensibil la astfel de lucruri, simți că bărbatul avea o lume interioară bogată, o lume interioară sufocantă. Amintea irațional de miresmele adormitoare și de lămpile care se sting în poemele mai sumbre ale unor Byron și Poe. La aceasta se adăuga senzația de a nu fi înveșmântat în culori mai deschise, ci în materiale mai moi: negrul părea mai bogat și mai cald decât nuanțele de negru din jur, de parcă se compunea dintr-o culoare profundă. Haina neagră părea neagră doar pentru că purpuriul era prea dens. Barba neagră părea neagră doar pentru că albastrul era prea adânc. În întunecimea și grosimea bărbii, gura roșie-închis părea senzuală și disprețuitoare. Putea fi orice, dar francez nu era; putea fi evreu, putea fi ceva și mai adânc, cine-

va din inima întunecată a Orientului. Pe plăcile de ceramică și în scenele persane viu colorate înfățișând tirani vânând, vezi chiar acei ochi migdalați, acele bărbi negre-albăstrui, acele buze fragede, purpurii.

Urma Syme, iar apoi un bărbat foarte bătrân, profesorul De Worms, care mai ținea locul lui Vineri, deși așteptau zilnic ca la moartea lui, scaunul să rămână liber. Cu excepția intelectului, se afla în ultima fază de descompunere și declin. Fața era la fel de cenușie ca barba sa lungă, fruntea era înălțată și delimitată de o cută de disperare blajină. În nici un alt caz, nici măcar în cel al lui Gogol, strălucirea de proaspăt căsătorit a hainelor de dimineață nu scotea la iveală un contrast mai dureros. Floarea roșie de la butonieră era în dezacord cu chipul palid ca plumbul; impresia, pe de-a-ntregul hidoasă, era că niște dandy beți îmbrăcaseră un cadavru. Când se ridica în picioare sau se așeza, ceea ce făcea cu mult efort și risc, vădea ceva mai mult decât o simplă slăbiciune, ceva legat nedefinit de oroarea întregii scene. Nu respira pur și simplu decrepitudine, ci putreziciune. Altă idee odioasă străbătu mintea frământată a lui Syme. Nu putea să nu se gândească mereu că de câte ori se mișca, mâna sau piciorul bătrânului erau pe punctul de a se disloca.

Chiar în capătul mesei ședea Sâmbătă, cel mai neînsemnat și mai derutant dintre toți. Un bărbat scund și solid, cu fața rasă, smeadă și colțuroasă; practica medicina sub numele de Bull. Avea acea combinație de *savoir-faire* și de trivialitate bine mascată, care nu este neobișnuită la medicii tineri. Își purta veșmintele rafinate mai degrabă cu aplomb decât firesc și afișa în cea mai mare parte a timpului un zâmbet studiat. Nimic nu părea ciudat la el, cu

excepția faptului că purta o pereche de ochelari fumurii, aproape opaci. Putea fi doar crescendoul unei preferințe anterioare, dar acele discuri negre îl înspăimântau pe Syme; îi aminteau de povești urâte pe jumătate uitate, de istorii cu monede puse pe ochii morților. Privirea lui Syme se intersecta mereu cu ochelarii negri și cu rictusul orb. Dacă i-ar fi purtat profesorul muribund sau chiar palidul secretar, li s-ar fi potrivit, dar pe fața bărbatului mai tânăr și corpolent, chiar păreau o enigmă: îi răpeau cheia. Nu-ți dădeai seama ce putea să însemne zâmbetul sau gravitatea lui. În parte din acest motiv, în parte din pricina virilității vulgare care lipsea celorlalți, lui Syme i se păru că putea fi cel mai netrebnic dintre toți acei netrebniți. Îi trecu chiar prin minte că ochii fuseseră acoperiți deoarece erau prea înspăimântători la vedere.

VI

Demascarea

Așa arătau cei șase oameni care juraseră să distrugă lumea. Syme se străduia fără-ncetare să-și păstreze rațiunea în preajma lor. Uneori realiza pentru o clipă că aceste sentimente sunt subiective și că avea în față oameni obișnuiți, că unul era bătrân, altul, nervos, al treilea, miop. Senzația de simbolism nefiresc îi revenea mereu în minte. Fiecare figură părea oarecum la limita lucrurilor, la fel cum doctrina lor se situa la limita gândirii. Știa că fiecare dintre ei se află la capătul unui drum rațional periculos. Putea doar să-și imagineze, ca într-o legendă a lumii vechi, că dacă un om ar fi luat-o spre vest, spre capătul lumii, ar fi găsit ceva — să zicem, un copac, care era mai mult sau mai puțin decât copac, un copac posedat de spirit; iar dacă ar fi luat-o spre est, spre capătul lumii, ar fi găsit altceva, care era pe de-a-ntregul el însuși — probabil un turn a cărui formă se dovedea în sine viciată. Aceste siluete păreau să se ridice violent și inexplicabil împotriva unui orizont ultim — viziuni de pe margine. Capetele pământului îl închideau.

Discuțiile se desfășurau fără-nterupere pe măsură ce Syme analiza scena; și cel mai însemnat dintre contrastele aceluia mic dejun uluitor era discrepanța

dintre tonul degajat și lipsit de ostentație al conversației și cumplitul ei țel. Erau cufundați în planificarea unui complot real și imediat. Chelnerul de jos se exprimase foarte corect când spusese că vorbeau despre bombe și regi. Peste numai trei zile, Țarul urma să se întâlnească cu Președintele Republicii Franceze la Paris, și cu ouăle cu șuncă în față, pe balconul înșorit, acești domni radioși hotărâseră cum trebuie să moară cei doi. Fusesse aleasă chiar modalitatea: marchizul cu barbă neagră, se pare, urma să transporte bomba.

În circumstanțe obișnuite, proximitatea acestei crime hotărâte și obiective l-ar fi deșteptat pe Syme, l-ar fi vindecat de toți fiorii lui mistici. Nu s-ar fi gândit decât la necesitatea de a salva cel puțin două trupuri omenești de la sfârtecure cu fier și gaz exploziv. Realitatea era că, între timp, începuse să simtă un al treilea fel de frică, mai pătrunzătoare și mai eficientă decât repulsia morală sau responsabilitatea socială. Pur și simplu nu-i mai era teamă pentru Președintele francez sau pentru Țar; începuse să se teamă pentru sine. Cei mai mulți vorbitori aproape că nu-l băgau în seamă, discutând cu fețele apropiate și aproximativ la fel de grave, cu excepția momentului în care zâmbetul secretarului îi traversa pieziș fața, așa cum fulgerul fracturat traversează pieziș cerul. Exista un amănunt stăruitor care l-a îngrijorat de la bun început pe Syme și care în cele din urmă l-a îngrozit. Președintele nu-și lua ochii de la el, îl fixa cu un interes imens și derutant. Uriașul era foarte tăcut, iar ochii săi albaștri îi ieșeau din orbite. El priveau fără încetare.

Syme simți imboldul să se ridice-n picioare și să sară peste balcon. Când ochii președintelui S. fixau,

se simțea de parcă era făcut din sticlă. Nu avea nici urmă de îndoială că, într-o manieră tacită, extraordinară, Duminică descoperise că era spion. Se uită peste marginea balconului și văzu, chiar dedesubt, un polițist distrat fixând balustradele strălucitoare și copacii scăldați de soare.

Fu cuprins de o ispită mare, care avea să-1 chinuie multe zile. În prezența acestor bărbați puternici și respingători, a acestor prinți ai anarhiei, aproape că uitase figura fragilă și exaltată a poetului Gregory, acel esthet pur al anarhismului. Se gândea la el chiar cu o veche afecțiune, de parcă s-ar fi jucat împreună pe când erau copii. Își aminti că era legat de Gregory printr-o mare promisiune. Promisese să nu facă niciodată gestul pe care simțea că e pe punctul să-1 facă. Promisese să nu sară peste acel balcon și să nu discute cu acel polițist. Și-a luat mâna rece de pe balustrada rece de piatră. Sufletul său oscila într-un vertij de șovăială morală. Trebuia doar să frângă legătura unui jurământ pripit făcut unei societăți ticăloase, și întreaga sa viață putea fi la fel de generoasă și de însorită ca piața de dedesubt. Pe de altă parte, nu avea decât să-și păstreze onoarea desuetă pentru a intra, încetul cu încetul, în puterea acestui cumplit dușman al omenirii, al cărui intelect în sine era o cameră de tortură. Ori de câte ori privea spre piață, vedea polițistul liniștitor, un reper de bun-simț și de ordine. Ori de câte ori își întorcea privirea spre masă, îl vedea pe președinte studiindu-1 în liniște, cu ochi mari, insuportabili.

În tot potopul de gânduri, două idei nu-i trecuseră niciodată prin minte. Mai întâi, nu-i venise în cap să se îndoiască de faptul că președintele și Consiliul său l-ar putea strivi dacă ar continua să facă

opinie separată. Locul putea fi public, proiectul putea să pară imposibil. Duminică nu era omul care să se descurce așa de ușor fără să-și aibă pregătită, cumva sau undeva, capcana de fier. Prin otrava pusă de o mână anonimă sau printr-un subit accident stradal, prin hipnoză sau printr-un foc infernal, Duminică putea, desigur, să-l lovească. Dacă ar sfida pe cineva, omul ar fi fost probabil mort, fie ținut în scaun, fie răpus ulterior de o boală inofensivă. Dacă ar chema imediat poliția, i-ar aresta pe toți, ar spune tot și ar dezlănțui împotriva lor întreaga forță a Angliei, probabil că ar scăpa; numai așa, nu altminteri. Ei ocupau un balcon cu vedere la o piață strălucitoare și aglomerată, dar în prezența lor, Syme nu se simțea mai sigur decât în largul mării, pe un vapor cu pirați înarmați.

Mai era un gând care nu-i trecuse prin minte. Nu se gândise niciodată că ar putea fi cucerit mental de inamic. Mulți moderni, deprinși să venereze prea puțin intelectul și forța, ar șovăi în loialitatea lor dacă ar fi copleșiți de o mare personalitate. L-ar putea considera pe Duminică un supraom. Dacă o astfel de creatură ar fi imaginabilă, ar arăta cam ca el, o entitate abstractă care zdruncină pământul precum o statuie umblătoare de piatră. Ar fi putut fi considerat deasupra omului, cu planurile sale uriașe, prea evidente pentru a fi depistate, cu fața sa mare, prea sinceră pentru a fi înțeleasă. Era un soi de meschinărie modernă în care Syme nu s-ar fi putut cufunda nici măcar într-o stare de morbiditate extremă. Ca orice om, era suficient de laș cât să se teamă de o forță copleșitoare, dar nu suficient de laș cât s-o admire.

Bărbații mâncau în timp ce stăteau de vorbă, dar chiar în acest sens erau diferiți. Dr Bull și mar-

chizul mâncau degajat și convențional, servindu-se din cele mai bune lucruri de pe masă: fazan rece sau plăcintă de Strasbourg. Secretarul, vegetarian, vorbea cu toată seriozitatea despre crima proiectată deasupra unei jumătăți de roșie crudă și a unui pahar pe trei sferturi plin cu apă caldă. Bătrânul profesor mânca un fel de lături care sugerau o a doua copilărie dezgustătoare. Chiar aici, președintele Duminică își păstră curioasa aplecare pentru cantitate, mânca cât douăzeci de bărbați; înfuleca incredibil, cu o poftă înspăimântătoare: era ca o fabrică de făcut cârnați. Dar chiar când își înghițea duzina de gogoși sau își bea cuartul de cafea, o parte a capului său uriaș se uita fix la Syme.

— M-am întrebat adesea, spuse marchizul mușcând o bucată mare dintr-o felie de pâine cu gem, dacă n-ar fi mai bine s-o fac cu un cuțit. Majoritatea lucrurilor bine făcute au fost executate cu cuțitul. Ar fi o emoție originală să bagi un cuțit într-un Președinte francez și să-1 răsucești.

— Greșești, zise secretarul unindu-și sprâncelele negre. Cuțitul era doar expresia vechii răfuiei personale cu un tiran personal. Dinamita nu este numai cel mai bun mijloc al nostru, ci și cea mai bună metodă a noastră. Este simbolul nostru perfect, cum este tămâia în rugăciunile creștinilor. Se întinde; distruge pentru că se extinde; și gândirea distruge pentru că se extinde. Creierul omului este o bombă, țipă el, eliberându-și brusc strania patimă și lovindu-și scăfârlia cu violență. Creierul meu este o bombă zi și noapte. Trebuie să se extindă! Trebuie să se extindă! Creierul omului trebuie să se extindă chiar dacă distruge Universul!

— Încă nu vreau ca Universul să fie distrus, spuse tărăgănat marchizul. Vreau să fac o sumedenie de lucruri îngrozitoare înainte de a muri. M-am gândit la unul ieri... în pat.

— Dacă singura finalitate a unui lucru este nimicul, spuse dr Bull cu zâmbetu-i de sfinx, nu pare să merite efortul.

Bătrânul profesor se uită fix în tavan, cu o privire goală.

— Fiecare știe în sinea lui, spuse el, că nimicul merită efortul.

Se lăsă o tăcere ciudată, după care secretarul spuse:

— Ne abatem de la subiect. Singura întrebare este cum va da Miercuri lovitura. Presupun că ar trebui să cădem cu toții de acord asupra ideii inițiale de bombă. În privința pregătirilor propriu-zise, sugerez ca mâine dimineață să ne ducem înainte la...

Discursul a fost retezat de o umbră colosală. Președintele Duminică se ridicase în picioare, părând că acoperă cerul de deasupra.

— Înainte de a discuta acest lucru, spuse el cu voce slabă și calmă, să mergem într-o cameră privată. Trebuie să vă anunț ceva foarte special.

Syme se ridică înaintea tuturor. Sosise în sfârșit momentul alegerii, pistolul era lipit de tâmplă. Pe caldarâmul de dedesubt îl auzea pe polițist foindu-se alene și tropăind, căci dimineața, deși strălucitoare, era rece.

Dintr-o flașnetă de stradă izbucni dintr-odată o melodie veselă. Syme se ridică încordat în picioare de parcă ar fi auzit goarna înainte de bătălie. Se descoperi plin de un curaj supranatural venit de nicăieri. Muzica zornăitoare părea plină de vioiciunea, vulgaritatea și cutezanța irațională a săracilor

care, pe aceste străzi imunde, se agătau cu toții de decența și compasiunea creștinătății. Jocul său tineresc de-a polițistul îi ieșise din minte; nu se vedea reprezentantul grupului de domni transformați în polițiști închipuiți sau al bătrânului excentric care locuia în camera întunecată. Se simțea ambasadorul tuturor oamenilor obișnuiți și de treabă de pe stradă, a celor care mergeau zilnic la bătlie pe muzica flașnete. Mândria superioară de a fi om îl ridicase inexplicabil la o înălțime infinită, deasupra creaturilor monstruoase din jur. Pentru cel puțin o clipă, privi cu dispreț, de pe culmea strălucitoare a banalității, toate acele excentricități în desfășurare. Simți față de ei întreaga superioritate inconștientă și elementară pe care o simte omul curajos față de fiarele puternice sau omul înțelept față de marile greșeli. Știa că nu are nici mintea, nici forța fizică a președintelui Duminică, dar pe moment asta îl deranja mai puțin decât faptul că nu avea mușchii tigrului sau cornul rinocerului. Totul era înghițit de certitudinea ultimă că președintele greșea și că flașneta avea dreptate. În minte îi suna truismul insolubil și extraordinar din *Cântarea lui Roland*,

*Paiens ont tort et Chrétiens ont droit*⁴,

care în vechea franceză nazală sună precum zângănitul și geamătul armelor grele. Eliberarea spiritului de povara slăbiciunii era însoțită de hotărârea clară de a alege moartea. Dacă oamenii flașnete puteau să-și respecte vechile obligații, și el putea s-o facă. Mândria de a-și respecta cuvântul dat

---

⁴ „Păgânii se înșală și creștinii au dreptate” (fr.) (n. trad.).

venea din faptul că și-l respecta față de niște ticăloși. Ultimul triumf asupra acestor lunatici era de a coborî în camera lor întunecată și de a muri pentru ceva pe care ei nici măcar nu puteau să-l înțeleagă. Flașnetă părea să imprime marșului forța și zgomotele combinate ale unei întregi orchestre; auzea bubuind intens, sub toate trompetele vanității vieții, tobele vanității morții.

Conspiratorii intrau pe rând, prin fereastra deschisă, în camerele din spate. Syme intră ultimul, în aparență calm, dar cu mintea și trupul vibrând în ritm romantic. Președintele coborî cu ei pe o scară laterală neregulată, precum cele pentru servitori, și intră într-o cameră slab luminată, rece și goală, cu masă și bănci, semănând cu o sală de ședințe abandonată. Când ajunseră toți înăuntru, închise și încuie ușa.

Primul care vorbi a fost ireconciliabilul Gogol, care părea să explodeze din cauza unor nemulțumiri greu de formulat.

— Azsa, azsa! strigă el cu emoție confuză, accentul său polonez puternic devenind aproape de nedeslușit. Tu zspui, tu nu azscunzi. Tu zspui, tu arăți la vedere. Zsunt toate niicuri. Cânt vrei vorbești important, tu fugi în cutia neagră!

Președintele părea să primească sarcasmul incoerent al străinului cu totală bună dispoziție.

— încă n-ai prins mișcarea, Gogol, spuse el părintește. Dacă ne-au auzit o dată discutând prostii pe balcon, nu le mai pasă unde ne ducem după aceea. Dacă am fi venit aici de la bun început, toți angajații hotelului ar sta cu ochii la gaura cheii. Nu pari să cunoști oamenii.

— Eu mor pentru ei, strigă polonezul cu emoție adâncă, și le omor azsupritorii. Nu-mi pază de

jocuri de-a azscunzelea. Lovezsc tiranul în mizlocul pieței.

— Înțeleg, înțeleg, spuse președintele, aprobând cu bunăvoință în timp ce lua loc în capul unei mese lungi. Întâi mori pentru umanitate, apoi te ridici și îi lovești asupra ții. E-n regulă. Dă-mi voie să te rog să-ți controlezi frumoasele sentimente și să ieși loc alături de ceilalți domni la această masă. Pentru prima dată în dimineața asta se va rosti ceva inteligent.

Syme, cu o promptitudine tulbure, manifestată încă de la primele invitații, se așează cel dintâi. Gogol se așează ultimul, mormăind în barba castanie ceva despre „gompromis”. Nimeni, cu excepția lui Syme, nu părea să aibă vreo idee despre lovitură care avea să urmeze. În ce-1 privea, avea sentimentul celui care urcă treptele eșafodului cu intenția de a ține un discurs bun.

— Camarazi, spuse președintele, ridicându-se brusc în picioare, am lungit farsa îndeajuns. V-am chemat aici pentru a vă spune un lucru atât de simplu și de șocant, încât chiar chelnerii de sus (deprinși de mult cu frivolitatea noastră) ar putea să perceapă o nouă nuanță de seriozitate în vocea mea. Camarazi, discutăm planuri și numeam locuri. Propun ca, înainte de a spune ceva, aceste planuri și locuri să nu fie votate la această întrunire, ci să treacă integral sub controlul unui membru de încredere, îl propun pe camaradul Sâmbătă, pe dr Bull.

Toți făcură ochi mari, iar apoi tresăriră în scaune, deoarece următoarele cuvinte, deși rostite cu voce joasă, avură un impact viu și senzațional. Duminică lovi cu pumnul în masă.

— Nici un singur cuvânt despre planuri și locuri nu trebuie rostit la această întrunire. Nici cel

mai mic detaliu despre ce intenționăm să facem nu trebuie pomenit în acest anturaj.

Duminică își trăise viața uimindu-și adepții; părea că nu i-a uimit de-adevăratelea niciodată până acum. Toți se mișcau febril în scaune, cu excepția lui Syme. El stătea țeapăn pe scaun, cu mâna-n buzunar, pe mânerul revolverului încărcat. Când se va declanșa atacul asupra sa, își va vinde scump pielea. Va afla cel puțin dacă președintele este muritor.

Duminică continuă calm:

— înțelegeți probabil că nu poate exista decât un singur motiv pentru a interzice libera exprimare la acest festival al libertății. Străinii care trag cu urechea nu contează. Ei cred că glumim. Ceea ce contează, chiar până la moarte, este că există de fapt cineva printre noi care nu este de-al nostru, care ne cunoaște scopul solemn, dar nu-l împărtășește, care...

Secretarul țipă ascutit ca o femeie.

— Nu se poate! strigă sărind. Nu se...

Președintele bătu în masă cu palma lată și plătă, semănând cu înotătoarea unui pește enorm.

— Da, spuse lent, există un spion în această cameră. Există un trădător la această masă. Nu mai fac risipă de cuvinte. Numele său...

Syme se ridică pe jumătate din scaun, cu degetul pe trăgaci.

— Numele său este Gogol, spuse președintele. Este impostorul păros de acolo, care se dă drept polonez.

Gogol se ridică brusc în picioare, cu câte-un pistol în fiecare mână. Cât ai clipi din ochi, trei bărbați îi săriră la beregată. Chiar profesorul făcu un efort să se ridice. Syme văzu foarte puțin din scenă, fusese orbit de-un întuneric binefăcător; se prăbuși în scaun, paralizat de-o ușurare pătimașă.

VII

Comportamentul inexplicabil al profesorului De Worms

— [^]tați jos! spuse Duminică pe-un ton pe care l-a folosit o dată sau de două ori în viață, un ton care i-a făcut pe bărbați să scape din mână săbiile trase din teacă.

Cei trei care se ridicaseră se depărtară de Gogol, și însăși persoana suspectă își reluă locul.

— Ascultă omule, spuse președintele energic, adresându-i-se cum te adresezi cuiva total străin, vrei să-mi faci plăcerea să-mi arăți ce ai în buzunarul de sus al vestei?

Cam palid pe sub claia de păr negru încâlcit, așa-zisul polonez introduse două degete în buzunar și, cu un calm aparent, scoase un cartonaș albastru. Când Syme îl văzu pe masă, se trezi din nou la realitate. Căci deși cartonașul se afla la celălalt capăt al mesei, deși nu putea să citească ce scria pe el, semăna în mod surprinzător cu cartonașul albastru din propriul buzunar, cu legitimația primită atunci când a intrat în poliția antianarhistă.

— Slavjalnic! spuse președintele, copil tragic al Poloniei, ești pregătit, în fața acestei legitimații, să negi că ești în această societate, să zicem, *de tropi*

— De acord! zise fostul Gogol. Toți au tresărit auzind o voce limpede, ca de reclamă, cu un oarecare accent Cockney ieșind din acea pădure de păr

străin. Era absurd, de parcă un chinez ar fi vorbit brusc cu accent scoțian.

— Presupun că-ți înțelegi pe de-a-ntregul poziția, spuse Duminică.

— Fără doar și poate, răspunse polonezul. Am fost prins asupra faptului. Presupun că nici un polonez nu mi-ar fi putut imita accentul cum i l-am imitat eu pe-al lui.

— Recunosc, spuse Duminică. Cred că accentul tău nu poate fi imitat, deși am de gând să-1 exersiez în camera de baie. Te deranjează dacă-ți lași barba lângă legitimație?

— Nicidecum, răspunse Gogol. Își smulse cu un deget întregul acoperământ păros, sub care se afla un păr roșu, rar și o față palidă, îndrăzneată. Mi-era cald, adăugă el.

— Îți fac favoarea de a-ți spune, zise Duminică cu un soi de admirație dezgustătoare, că pari să-ți fi păstrat destul de bine calmul... dedesubt. Fii atent: îmi placi. Asta înseamnă că m-ar agasa preț de două minute și jumătate dacă mi s-ar relata că ai murit în chinuri. Ei bine, dacă ai de gând să spui vreodată poliției sau vreunei ființe vii despre noi, voi avea parte de cele două minute și jumătate de disconfort. Cât despre disconfortul tău nu mai stărui. Bună ziua. Ai grijă la treaptă.

Detectivul cu păr roșu care se dăduse drept Gogol se ridică în picioare fără să scoată un cuvânt și ieși din cameră cu perfectă nonșalanță. Însuși Syme, uimit, și-a putut da seama că această naturalețe fusese simulată subit, deoarece ușoara poticnire de dincolo de ușă era o dovadă că detectivul care plecase nu ținuse seama de treaptă.

— Timpul zboară, spuse președintele cu un aer cât se poate de vesel după ce aruncă o privire la

ceas, care, la fel ca tot ce avea legătură cu el, părea mai mare decât se cuvenea. Trebuie să plec imediat; ca președinte, trebuie să deschid o întrunire umanitară.

Secretarul se întoarse spre el, mișcându-și sprâncenele:

— N-ar fi mai bine, spuse el puțin tăios, să discutăm următoarele detalii ale proiectului acum, după ce spionul ne-a părăsit?

— Nu, nu cred, spuse președintele cu un căscat precum un mic cutremur. Las-o așa cum e. Lasă-1 pe Sâmbătă să se ocupe de asta. Trebuie să plec. Micul dejun tot aici, duminica viitoare.

Însă ultimele scene zgomotoase biciuiseră nervii cam întinși ai secretarului. Era unul dintre oamenii conștiincioși, mai ales când e vorba de crimă.

— Trebuie să protestez, domnule președinte, măsura este contrară regulilor, zise el. O regulă de bază a societății noastre este ca toate planurile să fie dezbătute în plen. Bineînțeles, apreciez întru totul prevederea dumneavoastră când, în fața unui trădător adevărat...

— Secretare, spuse președintele cu seriozitate, dacă ți-ai duce capul acasă și l-ai fierbe pe post de gulie, s-ar putea dovedi folositor. Nu bag mâna-n foc. S-ar putea...

Secretarul se cabra cu un fel de mânie cabalină.

— Nu reușesc deloc să înțeleg, încep profund jignit.

— Asta așa e, așa e, spuse președintele, dând din cap de foarte multe ori. Asta nu-ți reușește deloc. Păi... măgar dansator, răgi el ridicându-se, n-ai vrut să fii surprins de-un spion, nu-i așa? De unde știi că nu ești surprins și acum?

Cu aceste cuvinte, ieși din cameră făcându-și loc cu umerii, clătinându-se cu un dispreț nemărginit.

Patru bărbați rămaseră gură-cască în urma lui, fără să aibă vreo bănuială despre semnificația spuselor sale. Syme era singurul care avea o bănuială și, așa cum stăteau lucrurile, îi înghețase sângele în vine. Dacă ultimele cuvinte ale președintelui spuneau ceva, spuneau că nici el nu scăpase. Spuneau că dacă Duminică nu putea să-1 denunțe cum făcuse cu Gogol, tot nu putea să aibă încredere în el cum avea în ceilalți.

Ceilalți patru se sculară în picioare mai mult sau mai puțin bodogănind și se duseră să ia undeva prânzul, deoarece trecuse binișor de miezul zilei. Profesorul plecă ultimul, încet și suferind. Syme rămase în scaun multă vreme după ce plecară, meditănd asupra poziției sale bizare. Scăpase de-un trăsnet, dar se mai afla sub un nor. În cele din urmă se ridică și-și croi drum afară din hotel, în Leicester Square. Ziua senină și rece deveni din ce în ce mai rece, și când ieși în stradă, fu luat prin surprindere de câțiva fulgi de zăpadă. Deși mai avea la el bastonul-sabie și celelalte lucruri din bagajul de mână al lui Gregory, își lăsase undeva pelerina, poate pe remorcherul cu aburi, poate pe balcon. Sperând ca ninsoarea să fie slabă, părăsi pentru moment strada și rămase în picioare sub portalul unui coafor mic și murdar, a cărui vitrină era goală, cu excepția unei doamne palide din ceară în rochie de seară.

Ninsoarea începu totuși să se întetească și să cadă repede. Syme, constatând că o privire aruncată doamnei din ceară era suficientă ca să-1 indispuună, hotărî să privească strada albă și goală. Fu destul de uimit să observe un bărbat nemișcat în

zăpadă, uitându-se fix în vitrină. Jobenul său era acoperit de fulgi precum gluga lui Moș Crăciun, maldărul alb se ridica în jurul ghetelor și gleznelor, dar părea că nimic nu-l putea smulge din contemplarea păpușii incolore de ceară, îmbrăcată într-o rochie de seară murdară. Pentru Syme, faptul că, pe o asemenea vreme, o ființă umană se uită într-o astfel de vitrină era destul de neobișnuit; mirarea sa pasivă se transformă brusc în șoc când își dădu seama că bărbatul care stătea acolo era bătrânul paralytic, profesorul De Worms. Părea un loc cât se poate de nepotrivit pentru o persoană de vârsta și cu infirmitățile sale.

Syme era gata să creadă orice în legătură cu per-versitățile acestei frății dezumanizate; în nici un caz nu putea crede că profesorul se îndrăgostise chiar de doamna din ceară. Putea doar să presupună că maladia lui (indiferent care ar fi fost) implica accese momentane de rigiditate sau de transă. Însă, în acest caz nu era dispus să se îngrijoreze și să-i fie foarte milă. Dimpotrivă, mai curând se felicită pentru faptul că atacul suferit de profesor, mersul lui elaborat și șchiopătat îi vor permite să scape ușor de el, să-l lase mult în urmă. Syme nu-și dorea decât să iasă din toată atmosfera otrăvitoare măcar pentru o oră. Apoi își va putea aduna gândurile, își va putea stabili tactica și va putea să hotărască dacă, în ultimă instanță, va trebui sau nu să-și țină promisiunea față de Gregory.

Porni agale printre fulgii de zăpadă dansatori, urcă două sau trei străzi, coborî alte două sau trei și intră într-un mic restaurant din Soho pentru a lua prânzul. Gustă îngândurat din patru feluri de mâncare diferite și bizare, bău o jumătate de sticlă de vin roșu și termină cu o cafea și un trabuc negru,

continuând să mediteze. Se așezase în camera de sus a restaurantului, năpădită de zăngănitul cuțitelor și de pălăvrăgeala străinilor. Își aminti că, în vremurile de demult, credea că toți acești străini inofensivi și de treabă sunt anarhiști. Se înfiora amintindu-și ce însemna asta cu adevărat. Dar însuși fiorul conținea rușinea încântătoare a evadării. Vinul, mâncarea obișnuită, locul familiar, fețele oamenilor simpli și vorbăreți îl făcură să simtă că așa-zisul Consiliu al celor Șapte Zile era un vis urât. Deși știa că este o realitate obiectivă, era, cel puțin, o realitate îndepărtată. Case înalte și străzi populate se interpuneau între el și ultimul lăcaș în care-i văzuse pe cei șapte odioși. Era liber într-o Londră liberă, își sorbea vinul printre oameni liberi. Oarecum ușurat, își luă pălăria și bastonul și coborî scările spre sala de dedesubt.

Când intră în încăperea de jos, rămase trăsnit, ținut locului. La o măsuță lipită de fereastra curată ce dădea în strada albită de zăpadă ședea bătrânul profesor anarhist în fața unui pahar cu lapte, cu chipul însuflețit, pomeții înalți și pleoapele căzute. Syme rămase o secundă la fel de rigid precum bastonul în care se sprijinea. Apoi, cu o grabă nechibzuită, trecu pe lângă profesor deschizând larg ușa și trântind-o în spatele său. Rămase afară în zăpadă.

— E posibil să mă urmărească leșul ăsta bătrân? se întrebă mușcându-și mustața galbenă. Am zăbovit prea mult în camera de sus, până și picioarele lui de plumb m-au putut ajunge din urmă. O consolare este că, iuțind pasul, între mine și un om ca ăsta ar fi o distanță ca de aici la Timbuctu. Sau sunt prea exaltat? Oare chiar m-a urmărit? Desigur,

Duminică n-ar fi atât de neghiob încât să trimită un șchiop...

Porni cu pas vioi, răsucindu-și bastonul în direcția Covent Garden. În timp ce traversa marea piață, ninsoarea se înteti, devenind orbitoare și năucitoare pe măsură ce începea să se întunece. Fulgii îl chinuiau precum un roi de albine argintii. Intrând în nas și-n barbă, se adăugau, cu zădărnicia lor perpetuă, nervilor săi încordați. Când ajunse, în pas legănat, pe Fleet Street, își pierdu răbdarea și, găsind o ceainărie deschisă duminica, intră pentru a se adăposti. Comandă altă ceașcă de cafea neagră... ca pretext. Nici n-apucă s-o facă, și profesorul De Worms, șchiopătând, intră în ceainărie, se așează cu greutate și ceru un pahar cu lapte.

Bastonul căzu din mână lui Syme cu un zgomot puternic, dând de gol oțelul dinăuntru. Profesorul nu întoarse capul. Syme, care avea de obicei sânge rece, căscă literalmente gura precum un țaran care se miră în fața unui scamator. Nu văzuse nici o birjă care să-l urmărească; nu auzise roți oprindu-se în fața ceainăriei; după toate aparențele, bărbatul venise pe jos. Dar bătrânul mergea ca melcul, iar Syme zburase ca vântul. Sări în sus, își înșfăcă bastonul, pe jumătate înnebunit de negarea unui simplu calcul, și ieși clătinându-se, prin ușa batantă, lăsând cafeaua neatinsă. Un omnibuz care mergea spre Bancă trecu pe lângă el huruind, cu o viteză neobișnuită. Alergă din răspuseri vreo sută de yarzi pentru a-1 ajunge; reuși să sară, balansându-se peste apărătoarea de noroi și, oprindu-se pentru o secundă să-și tragă sufletul, urcă la etaj. După ce stătu cam jumătate de minut, auzi în spate un fel de răsuflare grea, astmatică.

Întorcându-se brusc, văzu pe treptele omnibuzului, înălțându-se încet-încet, un joben pătat și roind de zăpadă, iar sub umbra borului, fața mioapă și umerii șubrezi ai profesorului De Worms. Se așează pe un scaun cu grija-i caracteristică și se înfășură până la bărbie în pledul impermeabil.

Fiecare mișcare a siluetei instabile și a mâinilor tremurânde ale bătrânului, fiecare gest nesigur și pauză panicată păreau să demonstreze, dincolo de orice dubiu, că era neajutorat, că se afla în ultimul stadiu de neputință fizică. Se deplasa cu pas de furnică, se așeza cu mici icnete precaute. Și totuși, dacă entitățile filozofice numite spațiu și timp n-au nici un indiciu de existență concretă, părea dincolo de orice îndoială că fugise după omnibuz.

Syme sări în picioare pe vagonul care se clătina și, după ce se uită sălbatic la cerul iernatic, mai morhât cu fiecare clipă, coborî scările în fugă. Își reprimase impulsul elementar de a sări peste balustradă.

Prea tulburat pentru a privi în urmă sau pentru a judeca, intră repede pe-o uliță laterală din Fleet Street, așa cum intră iepurele în gaură. În cazul în care acest potlogar bătrân și ciudat îl urmărea cu adevărat, spera ca în labirintul de străduțe să-i piardă repede urma. Plonja înăuntrul și în afara acelor alei întortocheate, care semănau mai degrabă cu șanțuri decât cu pasaje pietonale; după ce făcu vreo douăzeci de schimbări succesive de direcție, descriind un poligon inimaginabil, se opri pentru a depista orice sunet care să indice că e urmărit. Nu se auzea nimic; nici n-ar fi putut să audă mare lucru, deoarece străduțele erau acoperite cu un strat gros de zăpadă tăcută. Totuși, în dosul lui Red Lion Court observă un loc în care un cetățean zelos curățase zăpada pe o lungime de aproape douăzeci

de yarzi, lăsând macadamul ud și strălucitor. Se gândi puțin când trecu pe lângă el, înainte de a plonja în alt sector al labirintului. Dar când, la câteva sute de yarzi mai încolo, se opri să asculte, inima i se opri în loc: pe suprafața pietrelor neregulate auzi cârja bocănitore și picioarele chinuite ale ologului infernal.

Cerul de deasupra era încărcat cu nori de zăpadă, lăsând Londra într-un întuneric și într-o dezolare prematură pentru acea oră a serii. De fiecare parte, pereții aleii erau orbi și informi; nu exista nici o ferestruică, nici un ochi. Syme simți un nou impuls să evadeze din acest furnicar de case, să iasă iarăși pe străzile deschise și luminate. Își continuă însă drumul, pe căi ocolite un timp, înainte de a ieși în artera principală. Când reuși s-o facă, nimeri mult mai la nord decât își imaginase. Ajunse în ceea ce părea întinderea vastă și pustie din Ludgate Circus, de unde văzu Catedrala St Paul proiectată pe cer.

La început fu surprins să găsească aceste artere mari atât de goale, de parcă trecuse molima peste oraș. Își spuse apoi că un anumit grad de pustietate este firesc: în primul rând, fiindcă furtuna de zăpadă devenise și mai primejdioasă, iar în al doilea rând, pentru că era duminică. La cuvântul „duminică”, Syme își mușcă buzele; cuvântul va fi mereu pentru el un calambur indecent. Sub ceața albă a zăpezii, sus de tot, în cer, întreaga atmosferă a orașului se transformă într-un fel foarte ciudat de crepuscul verde, de parcă oamenii s-ar fi aflat sub mare. Apusul de soare ferecat și trist din spatele domului întunecos de la St Paul evidenția culori sinistre, înnegrite de fum — verde bolnăvicios, roșu mort și bronz putred — a căror luminozitate

sublinia albul compact al zăpezii. Însă chiar deasupra acestor culori sumbre se ridica clădirea neagră a catedralei; în vârful ei era o pată accidentală și un petic mare de zăpadă, ca pe un pisc montan. Căzuse întâmplător, dar în așa fel, încât să învelească jumătate de dom în punctul cel mai înalt și să contureze perfect, în argint, cupola cea mare și crucea. Când Syme îl văzu, își ridică brusc capul și schiță cu bastonul-sabie un salut involuntar.

Știa că acea figură malefică, umbra sa, se țâra mai repede sau mai încet în spatele lui, dar nu-i păsa. Părea un simbol al credinței și curajului omenesc faptul că, atunci când cerurile se întunecă, acel loc înalt de pe pământ strălucește. Diavolii puteau cuceri cerul, dar n-au putut cuceri crucea. Avu o nouă pornire de a smulge secretul acestui paralytic care dănuia, sărea și-l urmărea. La intrarea în străduța care dădea în Ludgate Circus, Syme se întoarse, cu bastonul în mână, să-și înfrunte următorul.

Profesorul De Worms ieși alene de după colțul aleii asimetrice din spate; figura sa nefirească, schițată pe fundalul unui felinar singuratic, amintea irezistibil de un portret foarte poetic dintr-un vers pentru copii: „... cocoșatul care mergea cale de-o milă.” Arăta de parcă fusese contorsionat de străzile chinuitoare pe care le străbătuse. Se apropie și mai tare, cu lumina felinarului strălucind pe ochelarii ridicați, pe fața răbdătoare, cu pomeți înalți. Syme îl așteptă așa cum Sf. Gheorghe aștepta balaurul, așa cum un om așteptă fie o ultimă explicație, fie moartea. Bătrânul profesor veni direct spre el și-l depăși de parcă i-ar fi fost complet străin, fără ca măcar să clipească din pleoapele-i jalnice.

Ceva din această nevinovăție mută și neașteptată stârni în Syme o furie reală. Fața și atitudinea

impasibilă a bărbatului păreau să pretindă că toată urmărirea fusese întâmplătoare. Syme fu cuprins de-o energie care era ceva între amărăciune și zeflema copilărească. Făcu un gest violent, de parcă ar fi vrut să-i dea jos bătrânului pălăria de pe cap, strigă ceva de genul „prinde-mă, dacă poți” și-o luă la fugă de-a curmezișul pieței albe și deschise. Acum nimeni nu se mai putea ascunde; uitându-se înapoi peste umăr, văzu silueta neagră a bătrânului domn urmându-1 cu pași mari și legănați, ca un om care câștigă o cursă de o milă. Dar capul de deasupra aceluia trup ȋopăitor era tot palid, grav și profesoral precum capul unui conferențiar plasat pe-un trup de arlechin.

Revoltătoarea urmărire prinse viteză în Ludgate Circus, sus pe Ludgate Hill, în jurul Catedralei St Paul, pe Cheapside, Syme recapitulându-și toate coșmarurile visate vreodată. O luă apoi brusc spre Tamisa și se opri aproape de mal, lângă docuri. Zări geamurile galbene ale unui local scund și luminat, se repezi înăuntru și comandă bere. Era o tavernă dezgustătoare, împestrițată cu marinari străini, un loc în care se puteau fuma țigări de opiu sau scoate cuțitele.

Peste o clipă, profesorul De Worms intră în local, se așeză cu grijă și ceru un pahar cu lapte.

Profesorul explică

Când Gabriel Syme s-a trezit, în fine, așezat pe scaun, față-n față cu sprâncenele ridicate, imobile, dar la fel de hotărâte, și pleoapele de plumb ale profesorului, temerile îi reveniră în totalitate. Dincolo de orice îndoială, acest membru incompreensibil al fioresului Consiliu îl urmărise. Dacă omul avea o ipostază ca paralic și alta ca urmăritor, antiteza l-ar putea face mai interesant, nu însă mai liniștitor. O consolare foarte mică ar fi faptul că nu putuse să-i dezlege secretul dacă, printr-o întâmplare, profesorul i l-ar fi dezlegat pe-al său. Golise o halbă întreagă cu bere înainte ca profesorul să se atingă de lapte.

O posibilitate îl făcu să-și păstreze totuși speranța, deși se simțea neajutorat. Era posibil ca această escapadă să însemne și altceva decât o anume suspiciune. Poate că era un fel de formalitate obișnuită sau un indiciu. Poate că fuga ridicolă era un fel de semnal amical pe care ar fi trebuit să-l înțeleagă. Poate că era un ritual. Poate că noul Joi era mereu fugărit pe Cheapside, așa cum fiecare nou primar al Londrei este escortat pe acest bulevard. Tocmai când se pregătea să sondeze terenul, bătrânul profesor, așezat în fața lui, îi tăie scurt vorba. Înain-

te ca Syme să-i pună cu diplomatie prima întrebare, anarhistul întrebă subit, fără nici o introducere:

— Sunteți polițist?

La orice s-ar fi așteptat, dar nu la un lucru atât de brutal și de concret. Cu toată prezența lui de spirit, abia reuși să răspundă cu o jovialitate cam stângace.

— Polițist? spuse el râzând anemic. Ce anume v-a făcut să vă gândiți la un polițist în legătură cu mine?

— Procesul a fost destul de simplu, răspunse profesorul cu răbdare. Mi-am închipuit că arătați ca un polițist. Îmi închipui și-acum.

— Am luat, din greșeală, dintr-un restaurant pălăria unui polițist? întrebă Syme zâmbind larg. Oare am, din întâmplare, un număr lipit pe undeva? Și-au însușit ghetetele mele acel aer vigilent? De ce trebuie să fiu polițist? Dați-mi voie să fiu poștaş!

Bătrânul profesor își scutură capul cu o gravitate care nu lăsa loc nici unei speranțe, dar Syme continuă cu ironie febrilă:

— Poate că am înțeles greșit subtilitățile filozofiei dumneavoastră germane. Probabil că „polițist” este un termen relativ. În sens evoluționist, domnule, maimuța trece atât de lent în polițist, încât nici eu însumi nu pot sesiza niciodată nuanța. Maimuța este numai polițistul care poate să fie. Probabil că o domnișoară din Clapham Common este numai polițistul care ar fi putut să fie. Nu mă deranjează să fiu polițistul care aș fi putut să fiu. Nu mă deranjează să fiu orice în gândirea germană.

— Sunteți în serviciul poliției? întrebă bătrânul, ignorând total zeflemeaua improvizată și disperată a lui Syme. Sunteți detectiv?

Inima lui Syme împietri, însă fața nu i se schimbă deloc.

— Ceea ce sugerați este ridicol, începu el. De ce Dumnezeu...

Bătrânul lovi cu mâna paralizată masa fragilă, aproape zdrobind-o.

— Ai auzit întrebarea mea clară, spion evaziv ce ești? strigă cu voce ridicată și mânioasă. Ești sau nu ești detectiv de poliție?

— Nu! răspunse Syme ca un om care stă sub secura gâdelui.

— Juri? întrebă bătrânul, aplecându-și către el fața moartă, devenită dezgustător de vie. Juri? Juri? Dacă juri fals, blestemat să fii! Ești sigur că diavolul nu va dansa la înmormântarea dumitale? Oare nu vezi că va ședeă coșmarul pe mormântul dumitale? Nu va exista oare nici o eroare? Ești anarhist, ești dinamitard? Și, mai presus de toate, nu ești în nici o privință detectiv? Nu ești în poliția britanică?

Își sprijini cotul osos pe masă și-și duse la ureche, ca pe o clapă, mâna mare și descărnată.

— Nu sunt în poliția britanică, spuse Syme cu un calm nesăbuit.

Profesorul De Worms căzu înapoi în scaun cu un aer ciudat de renunțare binevoitoare.

— Păcat, spuse el, pentru că eu sunt.

Syme se ridică brusc în picioare, împingând înapoi cu zgomot banca din spate.

— Pentru că ești ce? spuse el răgușit. Ești ce?

— Sunt polițist, spuse profesorul zâmbind pentru prima dată larg, aruncând scânteii prin ochelari. Dar cum consideri că „polițist” e doar un termen relativ, desigur, n-am ce face cu dumneata. Sunt în poliția britanică. Iar pentru că pretinzi că nu faci

parte din poliția britanică, pot doar să anunț că te-am întâlnit într-un club de dinamitarzi. Presupun că ar trebui să te arestez. Și cu aceste cuvinte, puse pe masă în fața lui Syme copia fidelă a legitimației albastre pe care Syme o purta în buzunarul propriei veste, simbolul puterii acordate de poliție.

Pentru o clipă, Syme avu senzația că Universul se răsturnase chiar cu susu-n jos, că toți copacii creșteau cu vârful în jos și că toate stelele se aflau sub picioarele lui. Apoi, încet, ajunse la convingerea opusă. În ultimele douăzeci și patru de ore, cosmosul fusese cu adevărat întors cu susu-n jos, iar acum, Universul răsturnat revenise la normal. Diavolul de care fugise toată ziua era doar confratele mai vârstnic din propria casă, care, de cealaltă parte a mesei, stătea rezemat de scaun și râdea de el. Pentru moment nu cerea nici un fel de detalii; aflase faptul fericit și stupid că umbra care îl urmărise cu insuportabila obsesie a primejdiei este umbra unui prieten care încearcă să i se alăture. Aflase că este nătărău și om liber deopotrivă. Pentru că orice vindecare trebuie însoțită de o anumită umilință sănătoasă, într-o asemenea stare vine un moment când sunt posibile doar trei lucruri; întâi, o perpetuare a mândriei satanice, apoi, lacrimi și în cele din urmă, un hohot de râs. Timp de câteva secunde, egocentrismul lui Syme se agăță puternic de primul, îl adoptă apoi brusc pe-al treilea. Scoțând propriul cartonaș albastru de polițist din buzunarul jilecii, îl azvârli pe masă; își aruncă pe spate capul până când smocul de barbă galbenă aproape că ținti tavanul și scoase un hohot barbar.

În acel bârlog închis, saturat neconținut de vacarmul cuțitelor, farfuriilor, vaselor de tinichea, al

vocilor gălăgioase, încăierărilor și panicilor stârnite din senin, ceva în veselia homerică a lui Syme îi făcu pe mulți bărbați pe jumătate beți să întoarcă capul.

— De cine râzi, șe'u? Întrebă mirat un lucrător de la docuri.

— De mine, răspunse Syme și izbucni din nou în agonia reacției sale extatice.

— Ține-ți firea, spuse profesorul, dacă vrei să nu dai în isterie. Mai ia niște bere. Beau și eu cu tine.

— Nu ți-ai băut laptele, spuse Syme.

— Laptele! spuse celălalt cu un dispreț distrugător și impenetrabil, laptele! Crezi că m-aș uita la nenorocita asta de licoare când nu mă aflu sub ochii afurisiți ai anarhiștilor? Suntem numai creștini în această încăpere, deși, poate, adăugă el trăgând cu ochiul în jur la mulțimea cherchelită, nu foarte riguroși. Să-mi termin laptele? La naiba! Da, îl termin așa cum se cuvine! Și lăsă să cadă stacana de pe masă, făcând un zgomot de sticlă spartă și o pată de fluid argintiu.

Syme se uita la el cu o curiozitate veselă.

— Acum înțeleg, strigă el. Nu ești deloc bătrân!

— Nu pot să-mi scot aici masca, răspunse profesorul De Worms, e un machiaj mai complicat. Cât despre faptul că sunt sau nu bătrân, nu eu trebuie s-o spun. La ultima aniversare am împlinit 38 de ani.

— Desigur, însă vreau să spun, zise Syme nerăbdător, că nu ai probleme...

— Ba da, răspunse celălalt impasibil. Răcesc ușor.

În fața acestei situații, râsul lui Syme vădea o nestăpânită ușurare. Râdea de ideea că profesorul pa-

ralitic era de fapt un actor tânăr costumat ca pentru scenă. Simți că ar fi râs la fel de tare și dacă s-ar fi răsturnat pipernița.

Falsul profesor bău și-și șterse barba falsă.

— Știi, întrebă el, că acest Gogol este unul de-ai noștri?

— Eu? Nu, nu știam, răspunse Syme surprins. Dar tu știi?

— N-aveam nici cea mai vagă idee, răspunse bărbatul care își spunea De Worms. Credeam că președintele se referea la mine și mi-era inima cât un purice.

— Eu credeam că vorbește despre mine, spuse Syme râzând destul de indiferent. Țineam tot timpul mâna pe revolver.

— Și eu, spuse profesorul încruntat; și Gogol, evident.

Syme lovi în masă exclamând:

— Păi... eram trei acolo! Trei din șapte este un număr rezonabil pentru luptă. De-am fi știut că suntem trei!

Fața profesorului De Worms se întunecă, dar nu-și ridică privirea.

— Eram trei. Chiar dac-am fi fost trei sute, tot n-am fi putut face nimic.

— Nici dac-am fi fost trei sute contra patru? întrebă Syme, tachinându-l cam zgomotos.

— Nici, spuse profesorul cu gravitate. Nici dac-am fi fost trei sute împotriva lui Duminică.

Simpla rostire a numelui îl îngheță pe Syme, care deveni brusc serios; râsul îi murise în inimă înainte de a-i pieri de pe buze. Fața de neuitat a președintelui îi reveni în minte la fel de uimitor ca o fotografie colorată. Remarcă diferența dintre Duminică și toți sateliții săi: fețele lor, oricât de firoase sau

de sinistre, se estompau treptat în memorie precum alte chipuri omenești, pe când fața lui Duminică aproape că părea mai reală în timpul absenței, de parcă portretul pictat al unui om s-ar putea trezi încet la viață.

Rămaseră amândoi câteva clipe tăcuți, după care vorbele lui Syme izbucniră brusc, precum spuma șampaniei:

— Professore, e intolerabil. Ți-e teamă de acest om?

Profesorul își ridică pleoapele grele și se uită la Syme cu ochii mari, larg deschiși și albaștri, care exprimau o sinceritate aproape eterică.

— Da, mi-e teamă, spuse blajin. Și ție ți-e teamă.

Syme rămase mut pentru o clipă. Se ridică în picioare, mândru ca un om insultat, și împinse scaunul în lături.

— Da, spuse cu o voce imposibil de descris, ai dreptate. Mă tem de el. Prin urmare, jur pe Dumnezeu că-1 voi căuta pe acest om de care mă tem până când îl voi găsi și-1 voi pocni peste gură. Chiar dacă cerul i-ar fi tronul și pământul, scăunelul pentru picioare, jur să-1 dobor.

— Cum? întrebă profesorul, care îl privea țin-tă. De ce?

— Pentru că mă tem de el, și nici un om n-ar trebui să lase în Univers ceva de care se teme.

De Worms clipi spre el cu un soi de mirare oarbă. Făcu un efort să vorbească, dar Syme continuă cu un glas scăzut sub care se simțea o exaltare neomenească.

— Cine ar consimți să doboare numai lucrurile de care nu se teme? Cine s-ar înjosi să fie doar curajos, ca un boxer profesionist de rând? Cine s-ar încovoia ca să fie neînfricat precum un copac? Luptă

cu lucrul de care te temi. Îți amintești vechea poveste cu preotul englez care i-a dat ultima împărtașanie tâlharului din Sicilia, și cum, pe patul de moarte, marele hoț i-a spus: „Nu-ți dau bani, îți dau însă un sfat pentru restul vieții: ține degetul mare pe tăiș și lovește-n sus.” Așa că-ți spun, lovește-n sus... dacă lovești în stele.

Celălalt se uită în tavan — unul din trucurile sale.

— Duminică este o stea fixă, spuse.

— Vei vedea cum devine o stea căzătoare, zise Syme și-și puse pălăria.

Fermitatea gestului îl făcu pe profesor să se ridice vag în picioare.

— Ai idee, întrebă cu un fel de nedumerire binevoitoare, unde anume te duci?

— Da, răspunse Syme scurt. Mă duc la Paris să împiedic aruncarea bombei.

— Ai vreun plan? întrebă celălalt.

— Nu, spuse Syme cu aceeași fermitate.

— Îți amintești, desigur, reluă așa-zisul De Worms, mângâindu-și barba și uitându-se afară prin fereastră, că atunci când ne-am despărțit destul de pripit, toate pregătirile pentru atrocitate fuseseră lăsate în grija marchizului și a doctorului Bull. Probabil că la această oră, marchizul traversează Canalul Mânecii. Mă-ntreb dacă președintele știe unde se va duce și ce va face; cu siguranță, noi nu știm. Singurul om care știe e dr Bull.

— La naiba! strigă Syme. Iar noi nu știm unde se află el acum.

— Ba da, spuse celălalt în felul său curios și absent. Eu, unul, știu unde se află.

— Îmi spui și mie? întrebă Syme cu ochi nerăbdători.

— Te duc acolo, spuse profesorul și-și luă pălăria de pe cuier.

Syme stătea în picioare privindu-1 cu un soi de emoție neînduplecată.

— Ce vrei să spui, întrebă tăios. Că vii cu mine? Că îți asumi riscul?

— Tinere, spuse profesorul afabil, mă amuză să constat că mă consideri laș. În privința asta îți spun doar o vorbă care va fi pe de-a-ntregul în spiritul propriei tale retorici filozofice. Crezi că este imposibil să-1 dai jos pe președinte. Și eu știu că este imposibil, dar am de gând să-ncerc. Și deschizând ușa tavernei, lăsă să intre un curent de aer tăios; ieșiră apoi împreună pe străzile întunecoase de lângă docuri.

O mare parte a zăpezii se topise sau fusese călcată și transformată în noroi, dar din loc în loc se zărea câte-un cocoloș care, în întuneric, părea mai degrabă cenușiu decât alb. Străduțele erau desfundate și pline de bălți ce reflectau ici-colo felinarele aprinse la întâmplare, de parcă erau frânturile unei lumi străine și căzute. Syme se simți aproape buimac pe măsură ce înainta în această încurcătură din ce în ce mai mare de lumini și umbre, însă tovarășul său continua să meargă cu o anume voioșie spre locul în care, la capătul străzii, unul sau doi inchi de râu luminat de felinare părea o dâră de foc.

— Unde te duci? întrebă Syme.

— Acum, răspunse profesorul, o iau pe după colț să văd dacă dr Bull s-a dus la culcare. E un tip igienic și se retrage devreme.

— Dr Bull, exclamă Syme, locuiește după colț?

— Nu, răspunse prietenul său. De fapt, locuiе-te ceva mai încolo, pe malul celălalt, dar de aici ne putem da seama dacă s-a dus sau nu la culcare.

Dând colțul în timp ce vorbea cu fața la râul întunecat, stropit cu flăcări, arătă cu bastonul spre celălalt mal. În acel punct, spre Surrey, intra în Tamisa, aproape atârând peste râu, un grup mare de case stropite cu ferestre luminate, ridicându-se la o înălțime aproape nefirească, precum coșurile de fabrică. Echilibrul și poziția lor specială făceau ca una dintre clădiri să semene cu un turn Babei cu o sută de ochi. Syme nu văzuse nici unul dintre zgârie-norii din America, pentru el acele construcții erau un vis.

Tocmai când se uită într-acolo, cea mai de sus lumină din turnul scaldat de nenumărate luminițe se stinse brusc, de parcă acest Argus negru i-ar fi făcut semn cu unul dintre nenumărații săi ochi.

Profesorul De Worms se răsuci pe călcâie și-și lovi ghetele cu bastonul.

— Am ajuns prea târziu, spuse, doctorașul cel igienic s-a dus la culcare.

— Ce vrei să spui? întrebă Syme. Că locuiеte acolo?

— Da, spuse De Worms, în spatele ferestrei pe care n-o mai poți vedea. Să mergem să luăm cina. Trebuie să trecem pe la el mâine seară.

Fără alte parlamentari, o luară pe ulițele laterale. Ieșiră în East India Dock Road, o stradă puternic luminată și gălăgioasă. Profesorul, care părea să cunoască zona, se-ndreptă spre un loc unde șirul localurilor luminate cobora abrupt, într-un semi-întuneric tăcut, spre un vechi han alb și coșcovit, retras cu circa douăzeci de picioare față de drum.

— Găsești peste tot hanuri bune englezești lăsate la voia întâmplării, precum fosilele, exclamă

profesorul. Am găsit odată un local decent chiar în West End.

— Să presupun, spuse Syme zâmbind, că acesta este localul decent corespunzător din East End?

— Da, spuse profesorul reverențios și intră.

Cinară și dormiră perfect acolo. Fasolea cu slănină pe care acești oameni ciudați o găteau bine, uimitorul vin de Burgundia adus din propriile pivnițe desăvârșiră sentimentul unei noi camaraderii și consolări. În toată această grea încercare, groaza primordială a lui Syme fusese izolarea, iar cuvintele nu pot reda prăpastia dintre izolare și prezența unui aliat. Putem face o concesie matematicienilor, admitând că patru este de două ori doi. Dar doi nu este de două ori unu; doi este de două mii de ori unu. Iată de ce, în ciuda a o mie de neajunsuri, lumea va reveni mereu la monogamie.

Syme reuși să-și golească, pentru prima oară, întreaga cupă a revoltătoarei sale povești din momentul în care Gregory îl dusesse la mica tavernă de lângă râu. O făcu fără grabă și pe larg, într-un monolog luxuriant, așa cum discută cineva cu un foarte vechi prieten. La rândul său, bărbatul care se dădea drept profesorul De Worms nu era mai puțin comunicativ. Povestea lui era aproape la fel de incredibilă ca a lui Syme.

— E reușită deghizarea ta, spuse Syme golind paharul cu vin de Mâcon; mult mai bună decât a bătrânului Gogol. De la-nceput mi s-a părut cam păros.

— E o diferență de speculație artistică, răspunse profesorul gânditor. Gogol era idealist. El a pus în practică idealul abstract sau platonice al anarhistului. Eu sunt realist. Sunt un portretist. A spune însă că sunt portretist este inadecvat. Eu sunt un portret.

— Nu înțeleg, spuse Syme.

— Sunt un portret, repetă profesorul, un portret al vestitului profesor De Worms, care se află, presupun, la Neapole.

— Vrei să spui că te-ai machiat ca el, zise Syme. Știe că abuzezi de nasul lui?

— Știe... și încă foarte bine, răspunse vesel prietenul său.

— Atunci de ce nu te denunță?

— Eu l-am denunțat, răspunse profesorul.

— Explică-te, spuse Syme.

— Cu plăcere, dacă nu te deranjează să auzi povestea mea, răspunse eminentul filozof străin. Sunt de profesie actor, numele meu este Wilks. Pe când jucam, aveam de-a face cu tot felul de boemi și de ticăloși. Uneori intram în contact cu drojdia societății, alteori cu lepădăturile din artă și, ocazional, cu refugiații politici. Într-o vizuină de visători exilați am fost prezentat marelui filozof nihilist german, profesorul De Worms. N-am putut trage prea multe concluzii despre el dincolo de înfățișarea sa, foarte respingătoare, pe care-am studiat-o cu atenție. Demonstrase că Dumnezeu reprezenta principiul distructiv al Universului; în consecință, milita pentru o forță turbată și permanentă care să facă praf toate lucrurile. Forța, spunea el, este Totul. Era șchiop, miop și parțial paralizat. Când l-am întâlnit, eram într-o dispoziție frivolă; l-am detestat atât de tare, încât am hotărât să-l imit. Dacă aș fi fost desenator, aș fi schițat o caricatură. Eram numai actor, puteam doar să interpretez o caricatură. M-am deghizat, exagerând primitiv eul bătrân și josnic al profesorului. Când am intrat în camera plină de adepți de-ai săi, mă așteptam să fiu primit cu hohote de râs sau (dacă erau prea convinși) cu strigăte

de indignare ori cu insulte. Nu-ți pot descrie surpriza pe care am simțit-o când am fost întâmpinat cu o tăcere respectuoasă, urmată (după ce am deschis gura) de un murmur admirativ. Blestemul artistului perfect căzuse asupra-mi. Fusesem prea subtil, fusesem prea autentic. Chiar credeau că eram marele profesor nihilist. Eram pe-atunci un tânăr sănătos la minte, mărturisesc că a fost o lovitură. Dar înainte de a-mi reveni complet, doi sau trei admiratori au venit la mine cuprinși de indignare și mi-au spus că în camera alăturată mi s-a adus un afront public. Am întrebat în ce constă. Pretindeau că un individ impertinent se costumase anume și mă parodia în mod ridicol. Băusem mai multă șampanie decât se cuvenea, și într-un moment de nebunie am hotărât să pun capăt poveștii. Urma să mă confrunt cu privirile adunării, cu sprâncenele mele ridicate și cu propriii ochi de gheață... când adevăratul profesor intră în încăpere.

Nu e nevoie să spun ce ciocnire a fost. Pesimiștii care mă înconjurau se uitau nerăbdători de la un profesor la celălalt pentru a vedea care dintre ei era, de fapt, mai debil. Am câștigat. Un bătrân cu o sănătate șubredă ca rivalul meu nu se aștepta să fie atât de impresionant de debil ca un actor tânăr, în floarea vârstei. Înțelege, paralizat fiind și funcționând în limite stricte, nu reușise să fie un paralytic atât de adorabil ca mine. A încercat să mă compromită intelectual. Am contracarat printr-un truc foarte simplu. De câte ori spunea ceva ce nimeni în afară de el nu înțelegea, răspundeam cu ceva ce nici măcar eu nu puteam înțelege. „Nu-mi închipui”, spunea el, „că dumneata ai elaborat principiul potrivit căruia evoluția este doar negație, din moment ce presupune existența lacunelor, care sunt

fundamentul diferențierii." Am răspuns cât se poate de disprețuitor: „Toate astea le-ați citit în Pinckwerts; ideea că involuția a funcționat eugenie a fost expusă de mult de Ghimpe." E inutil să-ți spun că indivizii Pinckwerts și Glumpe n-au existat. Cei din jur (spre marea mea surpriză) păreau să și-i amintească foarte bine, iar profesorul, descoperind că expunerea erudită și misterioasă îl lăsa mai degrabă la discreția unui inamic cam deficitar în ce privește scrupulele, bătu în retragere, optând pentru o abordare mai accesibilă. „Înțeleg", surâse disprețuitor, „dumneata izbândești precum porcul cel fals din Esop." „Și dumneavoastră dați greș", spusei zâmbind, „precum ariciul din Montaigne." Să adaug că nu există arici în Montaigne? „Trucul dumitale ieftin se dezvăluie", spuse el, „la fel ca barba." N-am găsit o replică inteligentă la această observație, foarte adevărată și destul de spirituală. Am râs din toată inima, replicând: „Precum cizmele panteistului" — și m-am răsucit pe călcâie învăluit de onorurile victoriei. Adevăratul profesor a fost dat afară fără violență, deși un individ a încercat foarte stăruitor să-i smulgă nasul. În prezent, cred că este recepționat în Europa ca impostor încântător, înțelegi, aparenta lui gravitate și mânie au făcut din el un om și mai amuzant.

— Ei bine, spuse Syme, pot pricepe de ce ți-ai pus barba lui bătrână și murdară pentru o farsă de-o noapte, dar nu înțeleg de ce n-ai mai dat-o jos de-atunci.

— Acesta e sfârșitul poveștii, spuse creatorul rolului. Când am părăsit adunarea urmat de aplauze reverențioase, am coborât șchiopătând în stradă, sperând că voi ajunge repede suficient de departe și voi putea umbla ca orice ființă omenească. Spre

uimirea mea, pe când dădeam colțul, am simțit o mână pe umăr și, întorcându-mă, m-am trezit sub umbra unui polițist uriaș. Mi-a spus că eram căutat de poliție. Am abordat un fel de atitudine paralizantă și am strigat într-o germană literară: „Da, sunt căutat... de năpăstuiții lumii. Mă arestați sub acuzația de a fi marele anarhist, profesorul De Worms." Polițistul consultă impasibil hârtia pe care-o avea în mână: „Nu, domnule", spuse politicos. „Cel puțin... nu tocmai, domnule. Vă arestez sub acuzația de a nu fi celebrul anarhist, profesorul De Worms." Acuzația, dacă ar fi avut o implicație penală, ar fi fost cu siguranță mai ușoară; l-am urmat șovăitor, dar mai puțin înspăimântat. Am fost condus prin câteva camere și pus față-n față cu un ofițer de poliție, care mi-a explicat că lansaseră o campanie serioasă împotriva focarelor anarhiste și că reușita mascaradei mele ar putea căpăta o valoare considerabilă pentru siguranța publică. Mi-a oferit un salariu bun și acest cartonaș albastru. Deși discuția a fost scurtă, mi-a lăsat impresia unui om cu mult bun-simț și umor; nu-ți pot spune mai multe despre el pentru că...

Syme lăsă jos cuțitul și furculița.

— Știu, spuse el, pentru că ați vorbit într-o încăpere neluminată.

Profesorul De Worms dădu din cap și-și goli paharul.

Bărbatul cu ochelari

— Vinul de Burgundia e un lucru excelent, spuse profesorul cu tristețe, în timp ce punea paharul pe masă.

— Nu pare, judecând după cum arăți, spuse Syme; îl bei de parcă ai lua o doctorie.

— Scuză-mi lipsa de maniere, spuse profesorul posomorât, situația mea e destul de ciudată. Înăuntrul explodez de veselie copilărească, dar l-am jucat pe paralyticul profesor atât de bine, încât nu mă mai pot opri. Chiar când sunt printre prieteni, când nu e nevoie să mă deghizez, tot nu mă pot abține să nu vorbesc rar și să nu-mi încrețesc fruntea — de parcă ar fi fruntea mea. Înțelegi, pot să fiu foarte fericit, însă numai ca paralytic. Inima-mi tresaltă de cele mai explozive exclamații, dar îmi ies pe gură total diferit. Ar trebui să mă auzi spunând: „Curaj, bătrâne!” Ți-ar da lacrimile.

— Îmi și dau, zise Syme, dar nu pot să nu mă gândesc că, dincolo de toată povestea asta, ești cam îngrijorat.

Profesorul tresări puțin și-l privi fix.

— Ești foarte deștept, spuse, e o plăcere să lucrez cu tine. Da, am o greutate cam mare pe cap. Trebuie să ne confruntăm cu o problemă majoră, și-și sprijini capul chel în ambele mâini.

Spuse apoi cu voce gravă:

— Cânti la pian?

— Da, spuse Syme uimit, se spune că am un tușeu bun.

Și pentru că celălalt nu zise nimic, adăugă:

— Cred că greutatea cea mare a dispărut.

După o lungă tăcere, profesorul vorbi din umbra de cavernă a mâinilor sale:

— Ar fi la fel de bine dacă ai putea bate la mașină.

— Mulțumesc, spuse Syme, mă flatezi.

— Ascultă, spuse celălalt, amintește-ți cu cine trebuie să ne întâlnim mâine. Mâine încercăm un lucru mult mai periculos decât furtul bijuteriilor coroanei din Turnul Londrei. Vom încerca să furăm un secret de la un om foarte abil, foarte puternic și foarte ticălos. Cred că nu există nici un om — firește, cu excepția președintelui — care să fie atât de surprinzător și de înspăimântător precum tipul acela zâmbăreț cu ochelari. Îi lipsește probabil entuziasmul incandescent, dispus la orice sacrificiu, acel martiraj nesăbuit pentru anarhie care îl caracterizează pe secretar. Dar fanatismul secretarului are un patetism omenesc, e aproape izbăvitor. Doctorașul are o sănătate de animal mai șocantă decât boala secretarului. N-ai observat ce detestabile sunt virilitatea și vitalitatea lui? Sare ca o minge de cauciuc. Bizuindu-se pe asta, Duminică nu era adormit (mă întreb dacă doarme vreodată) când a „încuiat” toate planurile crimei în capul rotund și negru al doctorului Bull.

— Crezi, spuse Syme, că acest monstru unic va fi flatat dacă îi cânt la pian?

— Nu fi tâmpit, spuse mentorul său. Am menționat pianul pentru că formează degete rapide și independente. Syme, dacă vrem să trecem de această

întâlnire și să ieșim teferi sau vii, trebuie să stabilim un cod de semnale pe care această brută să nu le înțeleagă. Am alcătuit un cifru alfabetic simplu, corespunzător celor cinci degete — uite-așa, și răpăi cu degetele pe masa de lemn: R-Ă-U, „rău", un cuvânt de care s-ar putea să avem frecvent nevoie.

Syme își turnă alt pahar de vin și începu să studieze schema. Avea o minte neobișnuit de rapidă când era vorba de puzzle-uri și mâini nefiresc de iuți la făcut scamatorii; nu i-a luat mult timp să învețe să transmită mesaje simple prin ceea ce ar fi putut părea bătăi superficiale pe o masă sau pe genunchi. Vinul și compania i-au insuflat mereu o inventivitate năstrușnică; profesorul se trezi luptând cu forța prea mare a noului limbaj pe măsură ce îl transmitea minții înfierbântate a lui Syme.

— Trebuie să avem câteva cuvinte-semn, spuse Syme serios, cuvinte de care s-ar putea să avem nevoie, de nuanțe fine. Cuvântul meu favorit este „contemporan". Dar al tău?

— Nu mai face pe prostul, se lamenta profesorul mohorât. Habar n-ai cât de serioase sunt lucrurile.

— Și „luxuriant", spuse Syme, scuturându-și capul în mod înțelept. Trebuie să avem „luxuriant", un cuvânt care se potrivește cu iarba, nu crezi?

— Îți imaginezi, întrebă profesorul furios, că vom vorbi cu dr Bull despre iarbă?

— Sunt câteva modalități prin care ar putea fi abordat subiectul, spuse Syme meditativ, și prin care cuvântul ar putea fi folosit fără să pară forțat. Am putea spune: „Dr. Bull, ca revoluționar, îți amintești că un tiran ne-a sfătuit odată să mâncăm iarbă; într-adevăr, mulți dintre noi, privind vara iarba proaspătă și luxuriantă..."

— Înțelegi, spuse celălalt, că e o tragedie?

— Perfect, răspunse Syme, fii mereu comic într-o tragedie. La dracu', ce altceva poți să faci? Aș dori ca limbajul nostru să aibă o arie de cuprindere mai largă. Presupun că n-am putea s-o extindem de la degetele mâinilor la degetele de la picioare! Asta ar însemna să ne scoatem încălțărilor și ciorapii în timpul conversației, ceea ce, oricât de discret s-ar face...

— Syme, spuse simplu, dar sever prietenul său, du-te la culcare!

Syme stătu o vreme în capul oaselor, însușindu-și noul cod. Fu trezit în dimineața următoare, pe când răsăritul mai era învăluit în beznă, și își găsi amicul cu barbă căruntă lângă patul său, precum o fantomă.

Syme se sculă în capul oaselor și clipi; își adună apoi încet gândurile, dădu la o parte lenjeria de pat și se ridică în picioare. I se părea că, în mod curios, întreaga siguranță și comunicativitate a nopții anterioare se desprinseseră de el odată cu lenjeria de pat, că stătea într-o atmosferă de pericol glacial. Continua să simtă o deplină încredere și loialitate față de tovarășul său. Era însă încrederea dintre doi bărbați care se îndreaptă spre eșafod.

— Ei bine, spuse Syme cu veselie forțată în timp ce-și trăgea pantalonii, ți-am visat alfabetul. Ți-a luat mult să-1 pui la punct?

Profesorul nu răspunse, dar privi înainte cu niște ochi de culoarea mării înghețate; Syme repetă întrebarea.

— Ziceam... Ți-a luat mult să-1 inventezi? Se spune că sunt bun la asta, și tot am buchisit mai mult de-o oră. Ai învățat totul repede?

Profesorul tăcea; ochii îi erau larg deschiși, afișă un zâmbet imobil, foarte slab.

— Cât ți-a luat?

Profesorul nu se clinti.

— La naiba, nu poți să răspunzi? strigă Syme cu o furie subită sub care se simțea o oarecare frică. Chiar dacă putea să răspundă, profesorul n-o făcu.

Syme își aținti privirea către fața rigidă precum pergamentul și către ochii goi și albaștri. Primul său gând fu că profesorul înnebunise, dar al doilea gând fu mai înspăimântător. La urma urmei, ce știa despre acea făptură bizară pe care o acceptase ca prieten fără să chibzuiască? Ce știa în afară de faptul că omul participase la micul dejun al anarhiștilor și că-i spusese o poveste ridicolă? Cât era de neverosimil să fi fost și alt prieten acolo în afară de Gogol! Oare tăcerea acestui om era un mod senzațional de a declara război? Oare, la urma urmei, această privire inflexibilă vădea doar sarcasmul înspăimântător al unui triplu trădător care s-a preschimbat pentru ultima oară? Stătea încordat și atent în acea tăcere nemiloasă. Aproape că-i auzea pe dinamitarzii veniți să-1 prindă foindu-se pe coridorul de-afară.

Privi în jos și izbucni în râs. Deși profesorul stătea fără glas ca o statuie, cele cinci degete mute ale lui dansau pline de viață pe masa moartă. Syme era atent la fiecare mișcare a mâinii vorbitoare și citi clar mesajul:

— O să vorbesc numai așa. Trebuie să ne obișnuim.

Bătu răspunsul cu neliniștea ușurării.

— În regulă. Să mergem să luăm micul dejun, își luară pălăriile și bastoanele în liniște; Syme își ridică bastonul-sabie și-1 strânse cu putere.

Zăboviră câteva minute, atât cât să-și dea pe gât cafelele și să-nghită sendvișurile groase, într-o du-gheană; apoi traversară râul care, sub lumina cenu-șie și crescândă, părea pustiul precum Acheronul. Ajunseră la temelia grupului uriaș de clădiri pe care îl văzuseră de dincolo de râu și începură să urce în liniște nenumăratele trepte de piatră dezgolite, oprindu-se din când în când, pentru scurte observa-ții, lângă balustradă. La aproape fiecare șir de trepte treceau pe lângă o fereastră; fiecare fereastră reflec-ta soarele palid și tragic care se ridica greoi peste Londra. Fiecare din nenumăratele plăci de ardezie de pe acoperișuri păreau talazurile de plumb ale unei mări cenușii, tulburate de ploaie. Syme era din ce în ce mai conștient că noua sa aventură pretin-dea, într-un fel, o judecată mai puțin sănătoasă decât escapadele periculoase din trecut. Cu o sea-ră înainte, de exemplu, locuințele înalte îi păruse-ră un turn dintr-un vis. În timp ce urca acum treptele obositoare și interminabile, era înspăimân-tat și năucit de succesiunea lor aproape infinită. Nu era groaza violentă a unui vis sau a ceva care ar fi putut fi exagerare sau amăgire. Infinitul lor semăna mai degrabă cu infinitul abstract din aritmetică, era ceva de negândit, dar necesar gândirii. Sau precum afirmațiile amețitoare din astronomie legate de dis-tanța dintre stelele fixe. Urca treptele casei rațiu-nii, un lucru mai hidos decât lipsa rațiunii înseși.

Până să ajungă pe palierul doctorului Bull, o ultimă fereastră reflectă un răsărit strident și alb, împrejmuit de cercuri de-un roșu brut, semănând mai degrabă cu argila roșie decât cu un nor roșu. Când intrară, mansarda goală a doctorului Bull era inundată de lumină.

Syme era urmărit de-o întâmplare pe jumătate istorică în legătură cu aceste încăperi goale și cu

acest revărsat de zori auster. În momentul în care văzu mansarda și-1 zări pe dr Bull scriind la o masă, își aminti întâmplarea: Revoluția franceză. Pe fundalul apăsător roșu-alb al dimineții ar fi trebuit să apară conturul negru al unei ghilotine. Dr Bull avea pe el doar o cămașă albă și niște pantaloni negri până la genunchi; părul său negru, tuns scurt, ar fi putut la fel de bine să iasă de sub perucă; ar fi putut fi Marat sau un Robespierre mai șleampăt.

Văzut de-aproape, aura franceză dispărea. Iacobinii erau idealști; acest om avea un aer materialist criminal. Lumina puternică și albă a dimineții, căzând dintr-o parte și construind umbre clare, îl făcea mai palid și mai colțuros decât păruse la micul dejun luat pe balcon. Astfel, lentilele fumurii care-i acopereau ochii ar fi putut fi într-adevăr două cavități negre în craniul lui, făcându-1 să pară un cap de mort. Iar dacă Moartea ar fi stat vreodată la o masă de scris, l-ar fi putut întruchipa perfect.

Își ridică privirea și zâmbi destul de vesel spre cei care intrau; se ridică cu iuțeala promptă despre care pomenise profesorul. Puse scaune pentru amândoi și, ducându-se la cuierul din spatele ușii, începu să-și îmbrace haina și vesta din tweed negru și aspru; le încheie cu grijă și se întoarse spre a-și relua locul la masă.

Buna lui dispoziție și atitudinea calmă îi lăsară pe cei doi adversari dezarmați. Cu o reținere de moment, profesorul rupse tăcerea.

— îmi pare rău că te deranjez așa devreme camarade, spuse, reluând cu grijă maniera lui De Worms. Ai făcut, fără doar și poate, toate pregătirile pentru povestea de la Paris... Apoi adăugă, târăgănând la nesfârșit: Avem informații care nu admit nici o clipă de întârziere.

Dr Bull zâmbi din nou, continuând să-i privească fără să vorbească. Profesorul reluă, făcând pauze înaintea fiecărui cuvânt istovitor:

— Te rog să nu crezi că sunt excesiv de prăpăstios; te sfătuiesc să modifichi planurile sau, dacă e prea târziu, să-ți urmărești agentul, oferindu-i tot sprijinul de care dispui. Camaradul Syme și cu mine am avut o experiență care ne-ar lua mai mult timp s-o povestim decât ne putem permite, dacă vrem să luăm, în consecință, măsuri. Ți voi povesti totuși întâmplarea amănunțit, chiar cu riscul de a pierde timp, dacă crezi cu adevărat că asta este esențial pentru a înțelege problema pe care trebuie să o discutăm.

Lungea vorba, făcând propozițiile insuportabil de lungi și de plictisitoare, în speranța de a-1 scoate din minți pe practicul doctoraș, de a-1 face să explodeze și, de nerăbdare, să-și pună cărțile pe masă. Pe când doctorașul continua să se uite fix și să zâmbească, monologul se dovedea un urcuș istovitor. Syme începu să simtă dezgust și disperare. Zâmbetul și tăcerea doctorului nu semănau deloc cu privirea cataleptică și cu tăcerea îngrozitoare cu care se confruntase cu jumătate de oră înainte în fața profesorului. Machiajul și toate maimuțările profesorului aveau mereu ceva grotesc, precum un *gollhvog*⁵. Syme își aminti întâmplările periculoase ale zilei precedente așa cum ne amintim de temutul baubau din copilărie. Acum era lumină; în fața lui stătea un bărbat sănătos cu umeri lați, în haine de tweed, normal (cu excepția ochelarilor, urâți), care nu sfida și nici nu rânjea, ci doar zâmbea neîntrerupt fără să scoată o vorbă. Totul dădea

---

⁵ *Golliwog*, personaj popular în cărțile pentru copii, înfățișat ca o păpușă neagră din cârpă (n. trad.).

impresia de realitate insuportabilă. Sub lumina tot mai puternică a soarelui, culorile tenului doctorului, țesătura tweedului crescură și se dilată cumplit — asemenea lucruri devin prea importante într-un roman realist. Zâmbetul lui era foarte slab, iar poziția capului, politicoasă; singurul lucru străniu era tăcerea.

— Cum spuneam, reluă profesorul ca un om ce își croiește greu drumul prin nisip, poate că vrei să afli episodul prin care am trecut și care ne-a făcut să cerem informații despre marchiz; dar cum a ieșit în calea camaradului Syme și nu într-a mea... Părea să-și lungească vorbele ca într-un imn. Syme, care privea scena, văzu degetele lungi bătând rapid pe marginea mesei șubrede. Citi mesajul: „Continuă tu; diavolul ăsta m-a epuizat!"

Syme plonja în breșă cu acea bravadă a improvizării care îl cuprindea mereu când era speriat.

— Da, mie mi s-a întâmplat, spuse grăbit. Am avut norocul să intru-n vorbă cu un detectiv care m-a luat, datorită pălăriei, drept o persoană respectabilă. Dorind să-mi confirm reputația de onorabilitate, l-am dus și l-am îmbătat criță la Savoy Sub puterea alcoolului, a devenit prietenos și mi-a relatat cu multe amănunte că, peste o zi sau două, ei speră să-l aresteze pe marchiz în Franța. Așa că dacă dumneata sau eu nu-i putem da de urmă...

Doctorul continua să zâmbească în cel mai prietenos mod, dar ochii săi apărați erau tot de nepătruns. Profesorul îi semnală lui Syme că va relua expunere; reîncepu cu același calm elaborat:

— Syme a venit imediat la mine cu această informație... Și iată-ne venit aici împreună pentru a vedea ce utilitate ești dispus să-i dai. Mi se pare că e foarte urgent să...

În tot acest timp, Syme îl privise ținută pe doctor aproape la fel de atent ca doctorul pe profesor, dar fără să schițeze vreun zâmbet. Nervii celor doi tovarăși de luptă aproape că plesneau sub încordarea politetii imuabile, când Syme se aplecă brusc în față și bătu nepăsător pe marginea mesei. Mesajul pentru aliatul său era: „Am o intuiție.”

Profesorul, aproape fără a-și întrerupe monologul, semnală ca răspuns: „Renunță la ea.”

Syme îi telegrafie: „Este cât se poate de extraordinară!”

Celălalt răspunde: „Extraordinară pe naiba!”

Syme zise: „Sunt poet!”

Celălalt replică: „Ești un om mort!”

Syme se înroșise foarte tare până la rădăcina părului galben, iar ochii îi ardeau febril. Spusese că avea o intuiție, și intuiția ajunsese la un soi de certitudine delirantă. Reluând bătutul simbolic în masă, Syme semnală: „Nici nu-ți dai seama cât de poetică e intuiția mea. Are acea particularitate subită pe care o simțim uneori la venirea primăverii.”

Studie apoi răspunsul pe degetele prietenului său: „Du-te dracului!”

Profesorul relua monologul exclusiv verbal adresat doctorului: „Ar trebui mai degrabă să spun, zise Syme cu degetele, că seamănă cu mirosul neașteptat al mării, întâlnit și în inima pădurilor luxuriante.”

Tovarășul său nu catadicsi să replice: „Sau, păcăni Syme, este sigură precum părul înflăcărat și roșu al unei femei frumoase.”

Profesorul își continua discursul, dar în toiul discuției, Syme hotărî să acționeze. Se aplecă peste masă și spuse cu o voce de neignorat:

— Dr Bull!

Capul neted și zâmbitor al doctorului nu se mișcă, dar cei doi ar fi putut jura că pe sub ochelarii fumurii, ochii aruncau săgeți către Syme.

— Dr Bull, spuse Syme cu o voce deosebit de clară și curtenitoare, vrei să-mi faci o mică favoare? Vrei să fii atât de amabil și să-ți scoți ochelarii?

Profesorul se răsuci pe scaun și-l fixă pe Syme cu un fel de furie înghețată, plină de uimire. Syme, ca un om care-și pusese viața și averea pe masă, se înclină cu o față înflăcărată. Doctorul nu se mișcă.

Timp de câteva secunde se lăsă o liniște în care s-ar fi putut auzi cum cade un ac, întreruptă o singură dată de semnalul unui vas cu aburi depărtat, pe Tamisa. Dr. Bull se ridică încet, continuând să zâmbească, și-și scoase ochelarii.

Syme se ridică brusc în picioare și făcu un pas înapoi, ca un profesor de chimie după o explozie reușită. Ochii săi erau precum stelele și, pentru o clipă, nu reuși decât să arate cu degetul, nu să vorbească.

Profesorul se ridică și el în picioare, ignorând pretinsa paralizie. Se lăsă pe speteaza scaunului și se uită fix, plin de îndoială, la Bull, de parcă doctorul s-ar fi preschimbat în broscoi în fața ochilor săi. Într-adevăr, era o transformare uluitoare.

Cei doi detectivi văzură pe scaunul din față un tânăr cu înfățișare cât se poate de copilăroasă, cu ochi căprui foarte sinceri și veseli, cu figura deschisă, haine londoneze de funcționar public și un aer incontestabil de om obișnuit, deosebit de bun la suflet. Zâmbetul era același, dar ar fi putut să fie primul zâmbet al unui nou-născut.

— Știam că sunt poet, țipă Syme cuprins de-un soi de extaz, știam că intuiția mea e la fel de infailibilă ca a unui papă. Ochelarii sunt de vină! Numai ochelarii! Acei ochi negri înfiorători, toate celelalte

lucruri ale lui, sănătatea și înfățișarea veselă îl făceau să pară un drac viu printre oameni morți.

— Sigur că e o deosebire bizară, spuse profesorul cu voce tremurătoare. Dar cât privește proiectul doctorului Bull...

— La naiba cu proiectul, strigă Syme, care-și ieșise din minți. Uită-te la el! Uită-te la fața lui, la gulerul lui, uită-te la ghetele lui blestемate! Mai crezi, că tipu' ăsta e anarhist?

— Syme! strigă celălalt cu deznădejde temătoare.

— Păi... pentru Dumnezeu, spuse Syme. O să-mi asum eu riscul! Dr Bull, sunt ofițer de poliție. Asta e legitimația mea — și azvârli cartonașul albastru pe masă.

Profesorul se temea că totul e pierdut; dar era loial. Își scoase propria legitimație oficială și o așeză lângă cea a prietenului său. Cel de-al treilea bărbat izbucni în râs și, pentru prima oară în acea dimineață, îi auziră vocea.

— Băieți, mă bucur nespus că ați venit așa de vreme, spuse cu dezinvoltură școlărească, putem pleca în Franța împreună. Da, fac parte din poliție cu arme și bagaje. Și aruncă spre ei legitimația albastră, de parcă ar fi îndeplinit o formalitate.

Îndesându-și melonul pe cap și reluându-și ochelarii de drăcușor, doctorul se-ndreptă atât de repede spre ușă, încât ceilalți îl urmară instinctiv. Syme părea puțin distrat, și-n timp ce trecea pe sub cadrul ușii, lovi brusc bastonul de stâlpul de pia-tră, ce răsună.

— Doamne Dumnezeule, strigă el, dacă totul e-n ordine, la acel afurisit de Consiliu erau mai mulți afurisiți de detectivi decât afurisiți de dinamitarzi!

— Am fi luptat ușor, spuse Bull, eram patru contra trei.

Profesorul cobora scările, dar vocea i se auzi de jos.

— Nu, spuse vocea, nu eram patru contra trei — nu eram atât de norocoși. Eram patru contra Unu. Ceilalți coborâra scările în liniște.

Tânărul pe nume Bull, cu politețea-i inocentă caracteristică, insistă să meargă ultimul până când ajunseră în stradă; dar acolo, propria-i robustețe îl făcu să se detașeze inconștient: o luă rapid înainte spre biroul de informații, vorbind cu ceilalți peste umăr.

— E plăcut să descoperi că ai prieteni, spuse. Eram pe jumătate mort de draci, fiind foarte singur. Aproape că mi-aș fi zvârlit brațele în jurul lui Gogol ca să-l îmbrățișez, ceea ce ar fi fost imprudent. Sper să nu mă disprețuiți pentru că am intrat în panică.

— Toți dracii din infern, spuse Syme, mi-au sporit panica! Dar cel mai rău drac ai fost tu, cu ochelarii tăi infernali.

Tânărul râse încântat.

— N-a fost o glumă? spuse el. O idee atât de simplă... Nu era a mea. N-am eu minte pentru așa ceva. Înțelegeți, am vrut să intru în serviciul de detectivi, mai ales în treaba cu dinamita. Pentru acel scop, voiau pe cineva care să arate ca un dinamitar; jurau cu toții pe flăcările iadului că n-aș putea arăta niciodată ca un dinamitar. Spuneau că mersul meu era foarte respectabil, că, văzut din spate, arătam precum Constituția britanică. Ziceau că păream prea sănătos și prea optimist, prea demn de încredere și mărinimos; îmi dăduseră tot felul de nume la Scotland Yard. Îmi spuneau că, dacă aș fi fost un criminal, aș fi putut să-mi încerc norocul pârând un om cinstit; dar cum aveam nenorocul

de-a fi un om cinstit, nu aveam nici cea mai mică șansă de a-i ajuta, de-a arăta măcar o dată ca un criminal. În cele din urmă am fost adus înaintea unui tip în vârstă care ocupa o poziție înaltă în poliție și ai cărui umeri păreau să nu se sfârșească printr-un cap. Toți ceilalți discutau fără oprire. Unul a întrebat dacă o barbă stufoasă mi-ar astupa zâmbetul plăcut; altul a spus că, dacă mi-ar înnegri fața, aș arăta precum un anarhist negru; dar tipul ăla bătrân a făcut o observație cât se poate de remarcabilă. „O pereche de ochelari fumurii va rezolva treaba”, a spus cu convingere. „Priviți-1 acum; arată ca un funcționar angelic. Puneți-i o pereche de ochelari fumurii, iar copiii vor țipa, văzându-1.” Așa a și fost, jur! Când ochii mei sunt acoperiți, toate, zâmbetul, umerii largi și părul scurt, fac din mine un drăcușor perfect. Vă spun, a fost destul de simplu când s-a făcut, la fel ca miracolele. Dar nu asta a fost partea cu adevărat miraculoasă. A existat un fapt într-adevăr uluitor în toată afacerea, și încă mă ia amețea la când mă gândesc la el.

— Care? întreabă Syme.

— Vă spun imediat, răspunse bărbatul cu ochelari. Grangurul ăsta din poliție, cel care m-a măsurat în așa fel, încât a știut cum mi se vor potrivi ochelarii cu părul și ciorapii, jur pe Dumnezeu că nu m-a văzut niciodată!

Ochii lui Syme sclipiră brusc.

— Cum așa? întreabă. Credeam că ai vorbit cu el.

— Am vorbit, spuse Bull senin, dar în întuneric beznă, într-o încăpere ca o pivniță cu cărbuni. Vedeți, n-ați fi bănuیت niciodată...

— N-aș fi putut să-mi imaginez una ca asta, spuse Syme grav.

— E chiar o noutate, spuse profesorul.

— În materie de practică, noul lor aliat era un vârtej de vânt. La biroul de informații întrebă, cu o concizie de om de afaceri, despre trenurile spre Dover. După ce află, își sui însoțitorii într-un taxi și se instala împreună cu ei într-un vagon de tren înainte ca cei doi să-și fi dat de fapt seama de mersul rapid al lucrurilor. Se aflau pe ambarcațiunea spre Calais înainte ca discuția să apuce să se desfășoare firesc.

— Aranjasem, explică el, să iau prânzul în Franța; dar sunt încântat că am pe cineva care ia masa cu mine. Înțelegeți, a trebuit să trimit fiara, pe marchiz, cu bomba la locul faptei, pentru că președintele era cu ochii pe mine, deși numai Dumnezeu știe în ce fel. Vă spun eu povestea într-o zi... Era de-a dreptul sufocant. Ori de câte ori încercam să mă fofilez, îl vedeam pe președinte undeva, zâmbind din bovindoul vreunui club sau salutându-mă cu pălăria de pe platforma unui omnibuz. Ascultați, puteți spune ce vreți, tipul ăla si-a vândut sufletul diavolului; poate fi în șase locuri deodată.

— Prin urmare, înțeleg că l-ai trimis pe marchiz înainte, spuse profesorul. De mult? Ajungem la timp pentru a-l prinde?

— Da, răspunse noul ghid. Am planificat totul. Când ajungem, el va fi la Calais.

— Dar după ce îl ajungem la Calais, întrebă profesorul, ce facem?

La această întrebare, fața doctorului Bull căzu pentru prima oară. Se gândi puțin, apoi spuse:

— Teoretic, presupun, ar trebui să chemăm poliția.

— Nu eu, spuse Syme. Teoretic... ar trebui mai întâi să mă înec. Mi-am dat cuvântul de onoare unui biet individ, un pesimist modern autentic, să nu mă adresez poliției. Nu mă pricep la cazuistică,

dar nu pot să încalc cuvântul dat unui pesimist modern. E ca și cum ți-ai încălca promisiunea față de-un copil.

— Sunt în aceeași barcă, spuse profesorul. Am încercat să raporteze poliției, și nu am putut din cauza unui jurământ stupid. Vedeți... ca actor eram un soi de dobitoc multilateral. Sperjurul sau trădarea este singura crimă pe care nu am comis-o. Dacă aș face-o, n-aș mai fi conștient de diferența dintre bine și rău.

— Am trecut și eu prin toate astea, spuse dr Bull, și m-am hotărât. Am făcut o promisiune secretarului — îl știți, ăla care zâmbește strâmb. Prieteni, bărbatul ăla este cel mai îngrozitor de nefericit ins al speciei umane. Poate din cauza digestiei sau a conștiinței, sau a nervilor, sau a filozofiei despre Univers... Însă e blestemat, e în infern! Ei bine, nu pot să mă întorc împotriva unui asemenea om, nu pot să-l dobor. E ca și cum aș biciui un lepros. Poate sunt nebun, dar așa simt. Și... i-am pus capăt.

— Nu cred că ești nebun, spuse Syme. Știam că vei hotărî așa când... pentru prima oară...

— Ei? spuse dr Bull.

— Când ți-ai scos pentru prima oară ochelarii.

Dr Bull zâmbi puțin și merse de-a lungul punții, privind marea luminată de soare. Apoi o luă în sens invers, ciocnindu-și neglijent călcâiele. Între cei trei bărbați se lăsă o tăcere complice.

— Ei bine, spuse Syme, se pare că toți avem același tip de moralitate ori de imoralitate și-ar trebui să înfruntăm mai bine consecințele acestui fapt.

— Da, încuviință profesorul, ai dreptate; dar trebuie să ne grăbim, văd Nasul Cenușiu părăsind Franța.

— Din toată povestea asta, spuse Syme cu seriozitate, rezultă că noi trei suntem singuri pe planeta asta. Gogol s-a dus, Dumnezeu știe unde; probabil, președintele l-a strivit ca pe-o muscă. În Consiliu suntem trei bărbați împotriva altor trei, ca romanii care au apărat podul. De noi e mai rău, în primul rând pentru că ei pot să apeleze la organizația lor, iar noi nu putem face apel la a noastră, și-n al doilea rând pentru că...

— Pentru că unul din ceilalți trei bărbați, spuse profesorul, nu este un om.

Syme aprobă dând din cap și rămase tăcut o clipă sau două, după care spuse:

— Iată ce părere am eu. Trebuie să facem ceva ca să-1 ținem pe marchiz la Calais până mâine la prânz. Am întors pe toate părțile peste douăzeci de planuri. Nu putem să-1 denunțăm ca dinamitard; aici ne-am înțeles. Nu putem să facem să fie reținut pentru o acuzație banală, pentru că ar trebui să compărem: ne știe și ar presimți ceva. Nu putem să pretindem că-1 reținem pentru chestiuni anarhiste: ar putea înghiți multe în această direcție, nu și ideea de a sta la Calais în timp ce Țarul trece tea-făr prin Paris. Am putea încerca să-1 răpim și să-1 ținem la loc sigur chiar noi, dar este cunoscut aici. Are un alai de prieteni care-1 escortează; e foarte puternic și curajos, iar evenimentul este dubios. Singurul lucru realizabil este să ne folosim de tot ce este în favoarea marchizului. Am de gând să profit de faptul că este un nobil foarte respectat, de faptul că are mulți prieteni și că se învârtește în cea mai distinsă societate.

— Despre ce dracu' vorbești? întrebă profesorul.

— Familia Syme este menționată prima dată, în secolul al paisprezecelea; legenda spune că un

Syme a călărit în spatele lui Bruce la Bannockburn⁶. După 1350, arborele genealogic este foarte clar.

— Și-a ieșit din minți, spuse doctorașul uitându-se fix.

— Blazonul nostru, continuă Syme calm, este „fond argintiu, un galon în tinctură roșie cu trei cruciulițe încrucișate pe scut”. Deviza diferă.

Profesorul îl apucă energic de vestă.

— Suntem chiar lângă țărșm, spuse. Ai rău de mare sau glumești într-un loc impropriu?

— Comentariile mele sunt aproape jenant de practice, răspunse Syme fără să se grăbească. Și casa de St Eustache e foarte veche. Marchizul nu poate nega că e gentleman. Nu poate nega nici că eu sunt gentleman. Și pentru a așeza chestiunea poziției mele sociale dincolo de orice dubiu, propun ca, la prima ocazie, să-i zbor pălăria. Dar iată, am ajuns în port... Coborâra pe țărșm sub un soare puternic, cuprinși de amețea. Syme, care preluase conducerea, cum făcuse Bull în Londra, îi purta de-a lungul falezei până la un grup de cafenele umbrite de verdeață, așezate cu fața la mare. Pășea falnic și-și legăna bastonul ca o spadă. Părea că se-ndreaptă spre capătul șirului de cafenele, dar se opri brusc. Cu un gest energic le făcu semn să tacă, arătând cu un deget învelit în mănuașă spre masa de cafea de sub streășină de frunziș înflorit la care stătea marchizul de St Eustache, cu dinții sclipind în barba groasă și neagră, cu fața îndrăzneată și oacheșă umbrită de o pălărie de pai galbenă-deschis, proiectată pe marea violetă.

---

⁶ Bătălia de la Bannockburn (1314), purtată între Robert Bruce (Robert I), regele Scoției, și Edward al II-lea, regele Angliei, s-a încheiat cu victoria lui Bruce și a dus ulterior la independența Scoției (n. trad).

X

Duelul

Syme se așază într-o cafenea împreună cu tovarășii săi; ochii săi albaștri sclipeau precum marea strălucitoare de jos. Comandă o sticlă de vin de Saumur cu o neliniște care-i stătea bine. Dintr-un motiv anume, avea o veselie ciudată. Dispoziția lui era nefiresc de bună, creștea pe măsură ce vinul de Saumur se împuțina: după o jumătate de oră, discursul său devenise un torent de vorbe fără șir. Pretindea că stabilește planul discuției dintre el și mortalul marchiz. A schițat-o prostește cu creionul. Aranțată precum un catehism tipărit, cu întrebări și răspunsuri, era rostită cu o viteză extraordinară.

— Mă apropii de el. Înainte de a-și scoate pălăria, mi-o scot eu pe-a mea. Spun: „Marchizul de Saint Eustache, bănuiesc.” El spune: „Faimosul domn Syme, presupun.” El zice, în cea mai încântătoare franceză: „Ce mai faceți?” Eu răspund, cu cel mai încântător accent Cockney: „Ei, ca un Syme.”

— Ia mai taci din gură, spuse bărbatul cu ochelari. Adună-te și zvârle peticul ăla de hârtie! Ce-ai de gând să faci de fapt?

— Era un catehism minunat, spuse Syme patetic. Lăsați-mă să vi-l citesc. Are doar patruzeci și trei de întrebări și răspunsuri, unele răspunsuri ale

marchizului sunt grozav de spirituale. îmi place să fiu onest cu dușmanul meu.

— La ce folosesc toate astea? întrebă dr Bull exasperat.

— Duc la provocarea mea, nu vă dați seama? spuse Syme radiind. După cel de-al treizeci și nouălea răspuns al marchizului, care sună...

— Ți-a trecut din întâmplare prin cap, întrebă profesorul cu o simplitate bine chibzuită, că marchizul ar putea să nu rostească toate cele patruzeci și trei de lucruri pe care le-ai scris pentru el? În acel caz, presupun, epigramele tale ar putea părea cam forțate.

Syme lovi masa cu o față radioasă.

— Păi... e cât se poate de adevărat, spuse, nu m-am gândit niciodată la asta. Domnule, ai o min-te ieșită din comun. O să ajungi celebru.

— Ești beat criță, spuse doctorul.

— Mai rămâne, continuă Syme imperturbabil, să adopt altă metodă de a sparge gheața (dacă pot spune asta) între mine și bărbatul pe care doresc să-l ucid. De vreme ce firul discuției nu poate fi prevăzut doar de una din părți (cum ați arătat cu o asemenea perspicacitate tainică), presupun că singurul lucru de făcut este ca, pe cât posibil, una din părți să poarte întregul dialog singură. Așa voi face, jur! Se ridică pe neașteptate în picioare, cu părul galben fluturat de briza ușoară.

Într-o *café chantant* ascunsă undeva printre copaci se auzea o orchestră; iar o femeie se oprise din cântat, în capul înfierbântat al lui Syme, sunetul strident al fanfarei părea uruitul și zăngănitul flașnetei din Leicester Square, pe melodia căreia înfruntase cândva moartea. Privi spre măsuta la care stătea marchizul. Bărbatul avea doi însoțitori, doi francezi

solemni, în redingote și cu jobene — unul dintre ei decorat cu rozeta roșie a Legiunii de Onoare —, evident, oameni cu poziție socială solidă. Lângă aceste ținute negre și cilindrice, marchizul, cu pălărie lejeră de pai și haine ușoare de primăvară, părea boem, chiar primitiv. Dar era marchiz. S-ar fi putut spune că era rege, cu eleganța sa de animal, cu ochii disprețuitori și capul mândru, ridicat pe fundalul mării purpurii. Nu era nicidecum un rege creștin, era mai degrabă un despot oacheș, jumătate grec, jumătate asiatic, care, pe când sclavia părea în firea lucrurilor, își privea de sus galera și sclavii care gemeau pe Mediterana. Chiar așa, se gândi Syme, s-ar fi conturat fața arsă de soare a unui asemenea tiran pe fundalul măslinelor verzi-închis și al albastrului arzător.

— Ai de gând să iei cuvântul la întrunire? întrebă profesorul iritat, văzând că Syme stătea în picioare fără să se clintească.

Syme își goli ultimul pahar de spumos.

— Da, am, spuse arătând spre marchiz și spre însoțitorii săi. La acea întrunire. Acea întrunire îmi displace. Am de gând să trag de nasul mare, urât și ca de mahon al acelei întruniri.

Străbătu distanța repede, nu fără o oarecare șovăială. Văzându-1, marchizul își arcui sprâncenele negre asiriene cu surprindere, dar zâmbi politicos.

— Dumneata ești domnul Syme, presupun, spuse.

Syme se înclină.

— Iar dumneata ești marchizul de Saint Eustache, spuse Syme grațios. Dă-mi voie să te trag de nas.

Se aplecă s-o facă, dar marchizul se trase repede înapoi, răsturnându-și scaunul. Cei doi bărbați cu jobene îl apucară pe Syme de umeri.

— Acest om m-a insultat, spuse Syme, gesticulând justificativ.

— V-a insultat? strigă domnul cu rozetă roșie. Când?

— Ei, chiar acum. Mi-a insultat mama.

— V-a insultat mama! exclamă domnul neîncrezător.

— Ei, în orice caz, spuse Syme cedând, mi-a insultat mătușa.

— Cum a putut marchizul să vă insulte mătușa chiar acum, spuse al doilea domn cu uimire legitimă. A stat tot timpul aici.

— Ah, așa a spus, zise Syme întunecat.

— N-am spus nimic, zise marchizul, am spus numai ceva despre orchestră. Am spus doar că-mi place Wagner când este bine cântat.

— A fost o aluzie la familia mea, spuse Syme ferm. Mătușa mea cânta prost Wagner. E un subiect dureros. Suntem mereu insultați pentru asta.

— Pare cât se poate de ciudat, spuse domnul *décoré*, privind cu un aer de îndoială spre marchiz.

— Ei, vă asigur, spuse Syme serios, toată conversația voastră a fost pur și simplu împănată cu aluzii sinistre la slăbiciunile mă tușii mele.

— Asta e o prostie! spuse al doilea domn. În ce mă privește, n-am spus nimic timp de jumătate de oră — doar că mi-a plăcut cum cântă fata aceea cu păr negru.

— Ei, iar începeți, spuse Syme indignat. Mătușa mea avea păr roșu.

— Mi se pare, spuse celălalt, că pur și simplu căutați un pretext pentru a-1 insulta pe marchiz.

— Pe legea mea! spuse Syme uitându-se-n jur și apoi la el. Ce băiat deștept ești dumneata!

Marchizul se ridică cu ochi strălucitori, ca de tigru.

— Caută să se certe cu mine! strigă el. Caută să se lupte cu mine! Pe Dumnezeu! Nu a existat nici un om care să fie nevoit să caute mult. Probabil că acești domni mă vor reprezenta. Mai sunt patru ore de lumină. Ne batem chiar astă-seară.

Syme se înclină cu o grație desăvârșită.

— Marchize, spuse el, fapta e demnă de faima și sângele dumitale. Dă-mi voie să mă consult o clipă cu domnii în mâinile cărora mă voi încredința.

Făcu trei pași mari și reveni lângă tovarășii săi. Aceștia, care urmăriseră asaltul stimulat de șampanie și ascultasera explicațiile nătânge, au fost foarte surprinși de cum arăta: după ce se întorse-se la ei era treaz de-a binelea, puțin palid și vorbea aproape în șoaptă, pățimaș, dar la obiect.

— Am făcut-o, spuse răgușit. Am fixat lupta cu fiara. Ascultați-mă cu atenție. N-avem timp de parlamentari. Voi sunteți martorii mei, totul trebuie să pornească de la voi. Trebuie să insistați, să insistați în mod absolut ca duelul să aibă loc mâine după ora șapte, să-mi dați astfel prilejul de a-1 împiedica să prindă trenul de 7:45 spre Paris. Dacă-1 pierde, ratează crima. Nu poate refuza să vă-ntâlnească într-un interval de timp așa de mic. Iată ce va face. Va alege un loc pe lângă o gară mică, de unde poate lua trenul. E un spadasin foarte bun și se bizuie pe faptul că mă va omorî în timp util ca să-1 prindă. Dar și eu sunt un scrimer dibaci; în orice caz, cred că-1 pot ține-n șah până pierde trenul. Poate că mă va omorî după aceea pentru a-și consola inima. Înțelegeți? Foarte bine. Atunci permiteți-mi să vă prezint unor fermecători prieteni de-ai mei. Îi conduse repede de-a lungul falezei și îi prezentă

martorilor marchizului, pronunțând două nume foarte aristocrate de care nu auziseră.

Syme avea crize ciudate de bun-simț, care altminteri nu-i stăteau în fire. Erau (cum spunea despre impulsul privitor la ochelari) intuiții poetice care se ridicau uneori la înălțimea unei profeții.

De data asta calculase corect tactica adversarului. Când marchizul a fost informat de martorii săi că Syme nu putea să lupte decât dimineața, trebuie să-și fi dat perfect de bine seama că între el și aruncatul bombei în capitală apăruse brusc un obstacol. Evident, nu putea explica această supoziție prietenilor, așa că alese soluția prevăzută de Syme. Își convinse martorii să se instaleze pe o pajiște mică aproape de calea ferată și se bizui pe fatalitatea primei ciocniri.

Când coborî, foarte calm, pe câmpul de onoare, nimeni nu-și putea închipui că era cât de cât neliniștit în privința călătoriei: își ținea mâinile în buzunare, pălăria de pai era lăsată pe ceafă, iar chipul său frumos se profila cinic în soare. Unui străin i s-ar fi părut ciudat că în alaiul său apăruseră, pe lângă martorii care duceau cutia cu săbii, doi servitori care cărau un geamantan și-un coș cu gustări.

Deși ora era matinală, soarele învăluia totul în căldură; Syme era oarecum surprins să vadă atâtea flori de primăvară strălucind ca argintul și aurul în iarba înaltă în care toți cei prezenți se afundau aproape până la genunchi.

Cu excepția marchizului, toți bărbații erau în redingote sumbre și solemne, cu jobene negre; doctorașul mai ales, cu ochelarii săi negri, arăta precum un antreprenor de pompe funebre dintr-o farsă. Syme resimți contrastul comic dintre această paradă de straie de înmormântare și pajiștea bogată și scân-

teietoare pe care, pretutindeni, creșteau flori sălbatice, într-adevăr, contrastul comic dintre florile galbene și pălăriile negre era doar simbolul contrastului tragic dintre florile galbene și funesta poveste, în dreapta lui se întindea o pădurice; mai încolo, în stânga lui, se afla curba mare a liniei de cale ferată, pe care o păzea de marchiz, fiind scopul și mijlocul de scăpare ale acestuia. În fața lui, dincolo de grupul negru al adversarilor, Syme vedea, ca un nor irizat, o tufă mică de migdal înflorită, conturată pe linia abia perceptibilă a mării.

Membrul Legiunii de Onoare, al cărui nume, se pare, era colonelul Ducroix, se apropie de profesor și de dr Bull și, cu deosebită politețe, sugerează ca lupta să se încheie odată cu prima rană mai gravă.

Dar dr Bull, instruit atent de Syme asupra acestui element al tacticii, insistă cu multă demnitate, într-o franceză cât se poate de precară, că duelul trebuie să continue până când unul dintre combatanți este scos din luptă. Syme hotărâse să nu-1 scoată din luptă pe marchiz, dar să-1 împiedice să-1 scoată pe el din luptă timp de cel puțin douăzeci de minute. După douăzeci de minute, trenul de Paris urma să treacă de ei.

— Unui bărbat cu dibăcia și vitejia bine cunoscute ale lui Monsieur de Saint Eustache, spuse profesorul solemn, îi este indiferentă metoda adoptată, iar cel pe care-1 reprezentăm are motive întemeiate de a pretinde o confruntare de durată, motive subtile care mă împiedică să fiu explicit, dar despre a căror natură dreaptă și onorabilă pot să...

— *Peste!* îl întrerupse din spate marchizul, al cărui chip se întunecase brusc, să terminăm cu vorbăria și să începem — și reteză cu bastonul capul unei flori înalte.

Syme îi înțelese nerăbdarea nepoliticoasă și privi instinctiv peste umăr, pentru a vedea dacă se zărește trenul. Nu se zărea fum la orizont.

Colonelul Ducroix îngenunche și deschise cutia, scoțând o pereche de săbii identice, care prinseră lumina soarelui și se transformară în două dâre albe de foc. Oferi una marchizului, care o apucă fără să se formalizeze, și alta lui Syme, care o luă, o îndoi și o balansa, trăgând de timp cât îi permitea demnitatea. Colonelul scoase altă pereche de săbii, luă una pentru el, i-o oferî pe cealaltă doctorului Bull și începu să plaseze oamenii.

Ambii combatanți își aruncară hainele și vestele și stăteau cu sabia în mână. Martorii, de-o parte și de alta a liniei de luptă, erau tot cu săbiile trase, dar sumbri, în redingotele și cu pălăriile lor negre. Dueliștii se salutară. Colonelul spuse încet: „La atac!”, iar cele două lame se atinseră și zbârnâiră.

Când vibrația oțelurilor încleștate trecu în brațul lui Syme, toate temerile fantasmagorice care fuseseră subiectul acestei întâmplări se risipiră precum visele omului care se trezește în pat. Și le aminti clar și ordonat, ca simple amăgiri nervoase: frica de profesor fusese teama de accidente tiranice ale coșmarului, iar frica de doctor, teama de vidul sufocant al științei. Prima era vechea teamă că orice miracol este oricând posibil, iar a doua, frica modernă, mai disperată, că nici un miracol nu este nicicând posibil. Înțelese că aceste temeri erau închipuiri, deoarece acum trecea prin frica de moarte, cu bunul ei simț grobian și nemilos. Se simțea precum cel care a visat toată noaptea că se prăbușește în prăpăstii și se trezește dimineața că urmează să fie spânzurat. De îndată ce lumina soarelui se scurse pe șanțul lamei aparent scurtate a vrăjmașului său,

de îndată ce simți cele două limbi de oțel atingându-se și vibrând ca două obiecte însuflețite, știi că dușmanul său era un luptător extraordinar și că, probabil, îi sunase ceasul.

Simți că întreg pământul din jur și iarba de sub picioare au o valoare uimitoare, strălucitoare; simți dragostea de viață a tuturor lucrurilor vii. Își imagina că aude iarba cum crește; își imagina cum, în timp ce stătea acolo, răsăreau flori noi care își desfăceau bobocii pe pajiște — flori roșii ca sângele, flori aurii și albastre —, săvârșind spectacolul măreț al primăverii. Și ori de câte ori ochii se abăteau pentru o clipită de la ochii calmi, ficși și hipnotici ai marchizului, dădeau de tufa de migdal profilându-se pe linia orizontului. Avea sentimentul că dacă, printr-un miracol, scapă cu viață, este dispus să stea pe vecie în fața acelui migdal, fără să-și dorească nimic altceva pe lume.

Pe când pământul, cerul și tot restul aveau frumusețea vie a lucrului pierdut, cealaltă jumătate a minții sale era limpede ca sticla: para sabia dușmanului cu precizia mecanismului de ceasornic, fapt de care nu s-ar fi crezut în stare. Într-un rând, sabia inamicului îi atinse încheietura mâinii, lăsând o dâră subțire de sânge, dar faptul a trecut neobservat sau a fost tacit ignorat. Din când în când *para*, iar o dată sau de două ori își închipui că nimerește din plin, dar cum nu vedea sânge pe lamă sau pe cămașă, presupunea că a dat greș. A urmat o pauză și o schimbare.

Cu riscul de a pierde tot, marchizul, tăcut, încetă să se uite fix și aruncă o privire fulgerătoare peste umăr, în dreapta, spre șine. Se întoarse către Syme cu o față de monstru și începu să lupte de parcă avea douăzeci de arme. Atacul a fost atât de rapid

și de furibund, încât sabia strălucitoare părea o ploaie de săgeți sclipitoare. Syme nu avea cum să vadă calea ferată, dar nici nu simțea nevoia. Ghici motivul nebuniei subite a marchizului: se zărea trenul de Paris.

Energia morbidă a marchizului întrecu măsura. De două ori, parând, Syme proiectă sabia rivalului mult în afara perimetrului luptei; a treia oară, *riposta* a fost atât de rapidă, încât lovitura nu mai lăsa nici un dubiu. Sabia lui Syme se îndoi sub greutatea marchizului, pe care îl străpunse. Syme era la fel de sigur că și-a înfipt sabia în dușman precum grădinarul care-și înfige cazmaua în pământ. Dar când marchizul, lovit, sări înapoi fără să se clatine, Syme se uită ca un idiot la tăișul propriei săbii: pe lamă nu era nici o picătură de sânge.

Urmă un moment de tăcere greu de suportat, după care Syme se repezi furios asupra celuilalt, cuprins de o curiozitate aprinsă. Marchizul era probabil, în general, un scrimer mai bun decât el, cum presupusese la început, dar în acel moment părea uluit și în dezavantaj. Lupta înnebunit, chiar slab, uitându-se mereu spre linia de cale ferată, de parcă s-ar fi temut mai mult de tren decât de tăișul de oțel. Pe de altă parte, Syme lupta aprig, dar prudent, cu furie rațională, nerăbdător să dezlege enigma săbiei nepătate de sânge. În acest scop, viză mai puțin trupul marchizului și mai mult gâtul și capul. După un minut și jumătate simți că vârful săbiei intră în gâtul omului, sub falcă. Îi scoase curat. Pe jumătate nebun, împunse din nou și făcu ceea ce-ar fi trebuit să fie o cicatrice însângerată pe obrazul marchizului. Dar nu se vedea nici o cicatrice.

Pentru o clipă, cerul lui Syme se înnegri din nou de spaime supranaturale. Cu siguranță, bărbatul

era vrăjit. Dar această nouă teamă imaterială era mai îngrozitoare decât răsturnarea de situație simbolizată de paralticul care-1 urmărise. Profesorul era doar un drăcușor; acest bărbat era dracu' gol, poate chiar Diavolul! În orice caz, un lucru era sigur: o sabie omenească se înfipse de trei ori în marchiz și nu lăsase nici o urmă. Când îi trecu prin minte gândul se încorda, și tot ce era bun în el cântă în văzduh așa cum şuieră printre copaci un vânt puternic. Se gândi la toate lucrurile omenești din povestea lui — la felinarele chinezești din Saffron Park, la părul roșu al fetei din grădină, la marinarii de treabă de lângă doc, care se îmbătau cu bere, la camarazii loiali care-i stăteau alături. Poate că fusese ales apărătorul tuturor acestor cauze nealterate și binefăcătoare pentru a se putea duela cu dușmanul întregii Creații. „La urma urmelor", își spuse, „sunt mai mult decât un diavol: sunt un om. Fac singurul lucru pe care însuși Satana nu-1 poate face: să mor." Când cuvântul îi trecu prin minte, auzi sirena slabă și depărtată care, în curând, avea să fie şuieratul trenului de Paris.

Se aruncă din nou în luptă cu o ușurință supranaturală, ca un musulman care râvnește paradisul. Pe măsură ce trenul se apropia, își imaginea parizienii împodobind arcadele cu flori; se alătură zgomotului crescând și gloriei marii republici a cărei poartă o apăra de infern. Gândurile sale se înălțau odată cu şuieratul crescând al trenului, care se termină oarecum semeț într-un fluierat lung și strident. Trenul se opri.

Spre uimirea tuturor, marchizul sări brusc în spate, departe de sabia rivalului, și-și aruncă sabia. Saltul a fost admirabil, dar nu într-atât, căci cu o clipă mai devreme, Syme înfipsese sabia în coapsa celuiilalt.

— Stop! spuse marchizul cu o voce care impunea ascultare de moment. Vreau să spun ceva.

— Despre ce este vorba? întrebă colonelul Ducroix, privindu-l fix. Oare jocul a fost neloial?

— Pe undeva a fost un joc neloial, spuse dr Bull, care era cam palid. Omul nostru l-a rănit pe marchiz de cel puțin patru ori... și marchizul e neatins.

Marchizul ridică mâna cu aerul ciudat al omului care și-a pierdut răbdarea.

— Vă rog, lăsați-mă să vorbesc, spuse. E destul de important. Domnule Syme, continuă întorcându-se spre adversarul său, luptăm azi, dacă-mi amintesc bine, pentru că v-ați exprimat dorința (care mi s-a părut irațională) de a mă trage de nas. Vreți să fiți amabil și să mă trageți de nas în clipa asta... și cât se poate de repede? Trebuie să prind un tren.

— Protestez, e mai mult decât neregulamentar, spuse dr Bull indignat.

— E desigur un lucru fără precedent, spuse colonelul Ducroix, uitându-se cu regret la cel pe care-l reprezenta. Cred că se cunoaște un caz (căpitanul Bellegarde și baronul Zumpt) în care armele au fost schimbate în mijlocul întâlnirii la cererea unuia dintre combatanți. Dar nasul nu prea poate fi considerat o armă...

— Vreți sau nu să mă trageți de nas? spuse marchizul exasperat. Hotărâți-vă odată, domnule Syme! Ați dorit s-o faceți; faceți-o! Nici nu vă închipuiți cât este de important pentru mine. Nu fiți egoist! Trageți-mă imediat de nas, vă rog! Se înclină ușor înainte, abordând un zâmbet seducător. Gâfâind și gemând, trenul de Paris se oprise în gara mică din spatele dealului învecinat.

Syme avu sentimentul pe care-l încercase nu o dată în tipul acestor aventuri: senzația că un talaz oribil și sublim, urcat până la cer, se rostogolea chiar atunci peste el. Intrând într-o lume pe care o înțelegea pe jumătate, făcu doi pași înainte și apucă nasul roman al acestui nobil remarcabil. Trase tare și rămase cu nasul în mână.

Stătu câteva secunde solemn și proteste cu „trompa” de carton între degete, uitându-se la ea în timp ce soarele, norii și dealurile împădurite priveau de sus scena ridicolă.

Marchizul rupse tăcerea cu o voce puternică și veselă.

— Dacă cineva are nevoie de sprânceana mea stângă, spuse el, poate s-o ia. Colonele Ducroix, vă rog să primiți sprânceana mea stângă! E un lucru ce poate fi oricând folositor. Își smulse grav una din sprâncenele negre asiriene și, odată cu ea, jumătate din fruntea smeadă; o oferîi politicoș colonelului, care se înroșise și stătea mut de furie.

— Dacă aș fi știut, spuse el bolborosind, că reprezint un laș care se capitonează când luptă...

— Ei, știu, știu! spuse marchizul, aruncând nepăsător, pe jos, diverse părți din el. Faceți o greșală; dar acum nu pot să vă dau explicații. Vă spun doar că trenul a intrat în gară!

— Da, spuse dr Bull îndârjit; trenul va ieși din gară. Va ieși fără dumneata. Știm foarte bine ce ticăloșie...

Misteriosul marchiz ridică mâinile cu un gest disperat. În soare stătea o sperietoare ciudată, cu jumătate din vechea față jupuită, iar cu cealaltă jumătate sfidând și rânjind de dedesubt.

— Vrei să înnebunesc? strigă el. Trenul...

— Nu te apropia de tren, spuse Syme cu hotărâre, strângând sabia.

Figura sălbatică se întoarse spre Syme, părând că-și adună forțele pentru un efort sublim înainte de a vorbi.

— Ascultă prostovanule, afurisit mărginit, încurcă-lume turbat, descreierat, uitat de Dumnezeu, ramolitule, imbecil blestemat! zise dintr-o suflare. Ascultă neghiobule, gulie rozalie și bălaie! Ascultă...

— Nu te apropia de acest tren, repetă Syme.

— Pe flăcările iadului, răcni celălalt, de ce să vreau să mă apropii de tren?

— Știm totul, spuse profesorul încruntat. Te duci la Paris ca să arunci o bombă.

— Mă duc la Ierihon să pun un irmologhion! țipă celălalt, trăgând de propriul păr, care se dezlipi imediat. Sunteți cu toții ramoliți, chiar nu vă dați seama ce-i cu mine? Chiar credeți că vreau să prind trenul ăla? Pe lângă mine pot să treacă douăzeci de trenuri de Paris. Dracu' să ia trenurile de Paris!

— Atunci ce grijă aveai? începu profesorul.

— Ce grijă aveam? Grija mea nu era să prind trenul; grija mea era dacă mă prinde trenul; iar acum, jur pe Dumnezeu, m-a prins!

— Regret că trebuie să te informez, spuse Syme jenat, că remarcile dumitale nu-mi spun nimic. Poate că dacă ți-ai da la o parte restul frunții și unele porțiuni de bărbie, înțelesul lor s-ar clarifica. Luciditatea minții se dobândește în multe feluri. Ce înseamnă când zici că te-a prins trenul? Poate imaginația mea e literară, dar pe undeva simt că ar trebui să însemne ceva.

— Înseamnă totul, spuse celălalt, înseamnă sfârșitul. Duminică *ne* are acum în căușul palmei.

— Pe noi! repetă profesorul, stupefiat. Ce vrei să spui prin „ne”?

— Poliția, desigur! spuse marchizul și-și smulse scalpul și jumătate din față.

Ieși la iveală un cap blond bine periat, cu păr moale, tipic pentru corpul polițienesc englez; însă fața lui era teribil de palidă.

— Sunt inspectorul Ratcliffe! spuse cu un fel de grabă care se învecina cu severitatea. Numele meu este destul de cunoscut în poliție; îmi dau foarte bine seama că faceți parte din poliție. Dacă aveți vreun dubiu asupra poziției mele, am o legitimație. Se pregăti să scoată cartonașul albastru din buzunar.

Profesorul făcu un gest obosit.

— Oh, nu ne-o arăta, spuse el plictisit. Avem suficiente cât să marcăm o pistă de cros.

Ca mulți dintre cei care par vulgari și plini de viață, omulețul pe nume Bull avea elanuri de bun-simț. De data asta în orice caz, salvă situația. În mijlocul acelei metamorfoze uluitoare, făcu câțiva pași în față cu toată seriozitatea și responsabilitatea martorului investit și se adresă celor doi martori ai marchizului:

— Domnilor, vă datorăm scuze serioase, dar vă asigur că n-ați fost victimele unei glume atât de josnice pe cât vă imaginați — sau, desigur, nu ale unui lucru nedemn de un om de onoare. Nu v-ați pierdut vremea; ați dat o mână de ajutor la salvarea lumii. Nu suntem bufoni, suntem niște oameni foarte disperați care luptă cu o conspirație uriașă. O societate secretă de anarhiști ne vânează ca pe niște iepuri; nu sunt genul de nebuni nefericiți care aruncă pe ici, pe colo câte-o bombă, împinși de foame

sau de filozofia germană, ci o biserică bogată, puternică și fanatică, o biserică a pesimismului răsăritean pentru care a distrage umanitatea ca pe o vermină trece drept lucru sfânt. Cât de asiduu ne vânează vă puteți da seama din faptul că suntem nevoiți să ne deghizăm — lucru pentru care-mi cer scuze — și să recurgem la feste precum cea pe care ați suportat-o.

Martorul mai tânăr al marchizului, un bărbat scund cu mustață neagră, se înclină politicos și spuse:

— Bineînțeles, accept scuzele. La rândul dumneavoastră, sper să mă iertați dacă refuz să iau parte în continuare la necazurile dumneavoastră. Permiteți-mi să mă retrag! Spectacolul dat de o cunoștință, de un distins concitadin care „se face” bucăți sub cerul liber nu e un lucru obișnuit, și una peste alta, pentru azi mi-a ajuns. Domnule colonel Ducroix, nu vreau să vă influențez în nici un fel, dar dacă simțiți ca mine, și anume că societatea în care ne aflăm nu e prea normală, eu am de gând să mă-ntorc în oraș chiar acum.

Colonelul Ducroix se mișcă mecanic, apoi trase brusc de mustața sa albă și se dezlănțui:

— Nu, jur! Nu fac așa ceva! Dacă acești domni au într-adevăr necazuri cu o bandă de sabotori atât de josnici, îi voi sprijini până la capăt. Am luptat pentru Franța, mi-ar fi greu să nu lupt pentru civilizație.

Dr Bull își scoase pălăria și o flutură, ovaționând ca la o întrunire publică.

— Nu face prea multă zarvă, spuse inspectorul Ratcliffe, Duminică te-ar putea auzi.

— Duminică! strigă Bull și scăpă pălăria.

— Da, replică Ratcliffe, ar putea fi printre ei.

— Printre cine? întrebă Syme.

— Printre cei care-au coborât din tren, spuse celălalt.

— Ce spui pare nebunie curată, încep Syme. De ce, în fond... Dar Dumnezeu, strigă brusc, ca un om care vede o explozie la distanță, pentru Dumnezeu! Dacă e adevărat, tot grupul nostru de păcătoși prezenți la Consiliul Anarhiștilor era împotriva anarhiei! Fiecare individ în parte era un detectiv, cu excepția președintelui și a secretarului său personal. Ce poate să însemne asta?

— Să însemne? spuse noul polițist cu o vehemență incredibilă. Înseamnă că suntem morți! Nu-l cunoașteți pe Duminică? Nu știți că glumele sale sunt întotdeauna atât de grave și de simple, încât nu i-ar trece nimănui niciodată prin cap? Vă puteți gândi la ceva mai tipic pentru Duminică decât să-și pună toți dușmanii puternici în Consiliul Suprem, pentru ca apoi să aibă grijă să nu mai fie suprem? Vă spun, a cumpărat încrederea tuturor, a pus stăpânire pe toate liniile de telegraf, controlează toate liniile de cale ferată, dar mai ales acea cale ferată! Și arată cu un deget tremurător spre gara mică și mărginașă. Întreaga mișcare a fost controlată de el; jumătate de lume era gata să se ridice pentru el. Existau doar cinci oameni care, probabil, i s-ar fi împotrivit... Și diavolul bătrân i-a pus în Consiliul Suprem, ca să-și piardă timpul supraveghindu-se reciproc. Proști cum suntem, ne-a programat toate prostiile. Duminică știa că profesorul îl va urmări pe Syme prin Londra și că Syme se va bate cu mine în Franța. Combina mase mari de capital și pune stăpânire pe liniile telegrafice importante, în timp ce proștii de noi ne urmăream unii pe alții ca o ceată de copii buimaci care se joacă de-a baba-oarba.

— Și? întrebă Syme cu oarecare fermitate.

— Și, răspunse celălalt cu subită seninătate, ne-a găsit jucându-ne de-a baba-oarba, astăzi, pe-un câmp de-o mare frumusețe și de-o extremă singurătate. Probabil că a luat în stăpânire lumea; îi mai rămâne să ia în stăpânire acest câmp și pe toți nă-tărăii de pe el. Iar dacă vreți cu tot dinadinsul să știți care era obiecția mea față de sosirea trenului, vă spun. Obiecția mea era că Duminică sau secretarul lui a coborât în acest moment din el.

Syme scoase un țipăt involuntar, și toți își întoarseră ochii spre gara îndepărtată. Era cât se poate de adevărat: o mulțime considerabilă de oameni părea că se deplasează în direcția lor, dar se aflau la o distanță prea mare pentru a fi deosebiți unul de altul.

— Fostul marchiz de Saint Eustache avea un obicei, spuse noul polițist scoțând la iveală o valiză de piele; avea în permanență la el un binoclu de teatru. Fie președintele, fie secretarul vine după noi cu acea mulțime. Ne-au prins într-un loc plăcut și liniștit, unde nu putem fi ispitiți să ne încălcăm jurămintele chemând poliția. Dr Bull, presupun că vei vedea mai bine cu acest binoclu decât cu ochelarii tăi deosebit de decorativi.

Întinse binoclul de câmp doctorului, care își scoase imediat ochelarii și duse instrumentul la ochi.

— Nu poate fi atât de rău pe cât spui, zise profesorul cam zdruncinat. Sigur, vin în număr mare, dar ar putea fi turiști obișnuiți.

— Oare turiștii obișnuiți, întrebă Bull cu binoclul la ochi, poartă măști negre care le acoperă jumătate din față?

Syme aproape că-i smulse binoclul din mână și se uită prin el. Majoritatea celor din mulțimea care

înainta arătau într-adevăr cât se poate de obișnuit, dar era foarte adevărat că doi sau trei dintre lideri purtau măști negre până aproape de gură. Deghizarea pare desăvârșită în special de la o asemenea distanță, iar lui Syme îi era imposibil să distingă ceva din fălcile și bărbiile rase ale bărbaților care discutau în față. Însă când vorbeau, zâmbeau cu toții, iar unul dintre ei zâmbea numai într-o parte.

XI

Criminalii urmăresc poliția

Syme își scoase binoclul cu o ușurare abia perceptibilă.

— Președintele nu se află în nici un caz printre ei, spuse și-si șterse fruntea.

— Dar, evident, se văd la orizont, spuse colonelul tulburat, clipind și pe jumătate revenit după explicația grăbită, deși politicoasă, dată de Bull. Ți-ai putea recunoaște președintele printre toți oamenii aceia?

— Oare aş putea recunoaște un elefant alb printre toți oamenii aceia? răspunse Syme oarecum iritat. Cum bine spuneți, se văd la orizont; dar dacă ar merge cu ei... pentru Dumnezeu! Cred că s-ar zgâlțâi pământul.

După o scurtă pauză, bărbatul cel nou pe nume Ratcliffe spuse cu fermitate sumbră:

— Sigur, președintele nu se află printre ei. Mi-aș dori, pe constelația Gemenii, să fie cu ei! Mult mai probabil, președintele, în triumf, se plimbă călare prin Paris sau stă pe ruinele Catedralei St Paul.

— E absurd! spuse Syme. E posibil să se fi întâmplat ceva în lipsa noastră, doar nu a putut cuceri lumea atât de repede. E foarte adevărat, adăugă încruntându-se suspicios în direcția întinderilor de pământ care-i despărțeau de gara cea mică, e cu si-

garanță adevărată că în direcția noastră pare să vină o mare de oameni, dar ei nu reprezintă întreaga armată pe care ți-o imaginezi.

— O, nu, spuse noul detectiv disprețuitor. Ei nu reprezintă o forță foarte importantă. Dă-mi voie să-ți spun deschis că sunt calculați potrivit valorii noastre. Băiete, noi nu prea contăm în universul lui Dumnezeu. El a pus stăpânire pe toate telegramele și pe stațiile de telegraf. Uciderea Consiliului Suprem este pentru el o chestiune banală, este ca o carte poștală: poate fi lăsată pe seama secretarului particular. Și scuipă pe iarbă.

Se întoarse spre ceilalți și zise cu oarecare austeritate:

— Sunt multe de spus despre moarte, dar dacă cineva preferă alternativa ei, îi recomand să mă urmeze fără șovăire.

Cu aceste cuvinte, își întoarse spatele lat și porni cu pași mari, energic și tăcut, spre pădure. Ceilalți aruncară o privire peste umăr și văzură că norul întunecat de oameni se depărtase de gară și se deplasa disciplinat și misterios pe câmp. Văzură, chiar cu ochiul liber, punctele negre de pe fețele celor din frunte, care le delimitau măștile. Se întoarseră și-și urmară conducătorul, care intrase de-acum în pădure și dispăruse printre copacii scânteietori.

Soarele de pe iarbă era uscat și fierbinte. Intrând în pădure, simțiră ca pe-un șoc răcoarea umbrei, precum scufundătorii care plonjează într-un eleșteu întunecat. În toată pădurea, lumina soarelui era fărâmițată, iar umbrele tremurau, alcătuind un soi de văl unduitor care aproape că amintea de amețeaua de la cinematograful. Syme abia dacă vedea siluețele robuste care păseau alături din cauza jocurilor de soare și umbră care dansau pe ele. Ba capul unuia

era luminat ca în Rembrandt, lăsând toate celelalte părți în umbră; ba avea mâinile albe, puternice și nemișcate, și fața de negru. Fostul marchiz își trăsesese vechea pălărie de pai peste ochi; umbra neagră a borului îi tăia chipul în două atât de bine, încât părea că poartă una din semimăștile negre ale următorilor. Imaginația coloră copleșitoarea senzație de uimire a lui Syme. Oare purta mască? Oare purta cineva o mască? Oare însemna cineva ceva? Această pădure vrăjită, în care fețele oamenilor deveneau pe rând albe și negre, în care siluetele întâi se măreau în lumina soarelui, iar apoi păleau în bezna amorfă, acest adevărat haos al clarobscurului (după lumina limpede a zilei de afară) îi păru lui Syme un simbol perfect al lumii în care se mișca de trei zile, o lume în care oamenii își scoteau bărbile, ochelarii și nasurile și se preschimbau în alții. Tragica încredere în sine pe care o simțise când bănuia că marchizul e un diavol dispăruse în mod ciudat acum, când știa că îi e prieten. După toate aceste întâmplări uluitoare se simțea aproape tentat să întrebe ce înseamnă prieten și ce înseamnă dușman. Oare exista ceva care era altceva decât părea? Marchizul își scosese nasul și devenise detectiv. N-ar putea la fel de bine să-și scoată capul și să devină drăcușor? La urma urmei, nu se reducea totul, asemeni uluitorului ținut păduros, la dansul întunericului cu lumina? Totul e doar o străfulgerare nicicând prevăzută, mereu uitată. Gabriel Syme găsisese în inima pădurii stropite de soare ceea ce descoperiseră mulți pictori moderni. Găsisese ceea ce oamenii moderni numesc impresionism, un alt nume pentru acel scepticism ultim care nu reușește să descopere un fundament pentru Univers.

Așa cum omul care visează urât se încordează să ție și să se trezească, Syme făcu un efort brusc ca să se lepede de această ultimă și nefastă închipuire. Făcu repede doi pași mari și-1 prinse din urmă pe omul cu pălăria de pai a marchizului, cel căruia i se adresa cu Ratcliffe. Cu o voce exagerat de puternică și de veselă, rupse tăcerea adâncă, fără fund și începu să vorbească:

— Pot să-ntreb unde Dumnezeu mergem cu toții?

Atât de sincere îi erau îndoielile, încât fu foarte fericit când își auzi tovarășul vorbind calm și omenește:

— Trebuie să coborâm spre mare prin orașul Lancy. Cred că e mai puțin probabil ca acea parte a țării să țină cu ei.

— Ce vrea să-nsemne asta? țipă Syme. Nu pot conduce lumea reală în acel fel. Cu siguranță, puțini dintre cei ce muncesc sunt anarhiști, și chiar dacă ar fi, niște biete gloate nu pot înfrânge armatele moderne și poliția.

— Niște biete gloate! repetă noul său prieten, pufnind cu dispreț. Prin urmare, vorbești despre gloate și despre clasele muncitoare de parcă ele ar fi problema. E eterna idee stupidă că, dacă ar veni la putere anarhia, ar veni la putere cu ajutorul celor nevoiași. Oare de ce? Săracii au fost rebeli, dar n-au fost niciodată anarhiști: sunt mai interesați decât oricine altcineva să aibă parte de o guvernare rezonabilă. Omul sărac mizează realmente pe țară; cel bogat, nu: el poate pleca în Noua Guinee cu iahtul. Cei săraci s-au opus uneori ideii de a fi prost guvernați; cei bogați s-au opus mereu ideii de a fi guvernați indiferent în

ce fel. Aristocrații au fost întotdeauna anarhiști, cum rezultă din războaiele baronilor⁷.

— Ca lecție de istoria Angliei pentru copii, spuse Syme, sună foarte bine, dar încă nu înțeleg cum se aplică.

— Iată cum se aplică, spuse interlocutorul său. Cei mai mulți dintre vechii oameni de încredere ai lui Duminică sunt milionari sud-africani și americani. Așa a pus stăpânire pe mijloacele de comunicație; iată de ce ultimii patru combatanți ai forței polițienești antianarhiste fug prin pădure ca iepurii.

— Înțeleg că aproape toți milionarii, spuse Syme gânditor, sunt nebuni. Să ajungi să controlezi câțiva domni bătrâni, imorali și maniaci e una, dar să controlezi marile națiuni creștine e altceva. Aș paria pe propriul nas (iartă-mi aluzia) că Duminică ar fi complet neajutorat în fața misiunii de a converti orice persoană obișnuită și sănătoasă de indiferent unde.

— Ei bine, spuse celălalt, depinde în mare măsură la ce fel de persoană te referi.

— Uite, de exemplu, spuse Syme, nu l-am putea converti niciodată pe omul acela. Și arată cu degetul drept înainte.

Ieșiră într-un loc deschis și însorit; pe Syme, locul părea să-l readucă definitiv la o judecată sănătoasă, în mijlocul luminișului se afla un om care putea foarte bine să illustreze acea judecată sănătoasă cu un realism aproape brutal. Ars de soare și ud de transpirație, marcat de acea gravitate profundă dată de micile corvezi necesare, un țăran

---

⁷ Războaiele baronilor (1215-1217 și 1264-1267) s-au purtat între două grupări rebele de baroni și monarhia engleză (*n. trad.*).

francez greoi tăia lemne cu toporișca. Căruța se afla la câțiva yarzi mai încolo, plină cu lemne; calul care păștea în iarbă era, asemenea stăpânului, viteaz, dar nu disperat; la fel ca stăpânul, arăta înfloritor, dar era cam trist. Bărbatul normand era mai înalt decât media francezilor și foarte ciolănos; silueta sa întunecată se profila pe careul luminat de soare aproape ca o figură alegorică simbolizând munca, pictată în frescă pe fond auriu.

— Domnul Syme pretinde, spuse tare Ratcliffe colonelului francez, că acest om, cel puțin, nu va fi niciodată anarhist!

— Domnul Syme are multă dreptate în această privință, răspunse colonelul Ducroix râzând, măcar pentru că are o avere mare de apărat. Am uitat că-n țara voastră nu prea sunt țărani bogați.

— Pare sărac, spuse dr Bull șovăind.

— Așa pare, zise colonelul. De aceea e bogat.

— Am o idee, strigă brusc dr Bull; cât ne-ar cere să ne ducă cu căruța? Câinii ăștia vin toți pe jos, și-am putea să-i lăsăm curând în urmă.

— Oh, dați-i oricât, spuse Syme plin de zel. Am o grămadă de bani la mine.

— Nu contează, spuse colonelul; nu te va respecta niciodată dacă nu te tocmești.

— Ei, dacă stă să se și târguiască, începui dr Bull nerăbdător.

— Se târguiește pentru că e un om liber, spuse celălalt. Nu înțelegeți: el nu pricepe sensul generozității. Nu se lasă mituit.

Și deși li se părea că aud pașii bizarilor urmăritori în spate, au fost nevoiți să aștepte, bătând pasul pe loc, cât timp colonelul francez s-a tachinat în tihnă cu tăietorul de lemne francez, ciondănindu-se ca într-o zi de târg. Dar după patru minute

văzură că, totuși, colonelul are dreptate; tăietorul de lemne se încadra în planurile lor nu cu slugărniciia ambiguă a spionului prea bine plătit, ci cu seriozitatea unui avocat care și-a primit onorariul cuvenit. Le spuse că cel mai bun lucru pe care pot să-1 facă este să coboare spre hanul mic de pe dealurile de dincoace de Lancy, unde hangiuul, un soldat bătrân devenit *dévot* în ultimii ani, va fraterniza cu siguranță cu ei, ba chiar își va asuma anumite riscuri ca să-i ajute. Întregul grup se cocoță peste grămada de lemne și-o luă în jos, hurducându-se în căruța primitivă, spre cealaltă parte, mai abruptă, a ținutului păduros. Deși atât de încărcat și părând șubred, vehiculul era mânat destul de repede; curând avură impresia îmbucurătoare că se depărtează total de cei care, oricine ar fi fost, îi vâneau. La urma urmelor, misterul modului în care anarhiștii își cooptaseră toți adepții era nerezolvat. Prezența unui singur om le fusese suficientă; fugiseră la primul semn al zâmbetului respingător al secretarului. Din când în când, Syme se uita peste umăr spre armata aflată pe urmele lor.

Pe măsură ce, depărtându-se, pădurea devenea mai rară și mai mică, vedea pantele însoțite de după și de deasupra ei; de-a curmezișul lor se deplasa careul negru, asemeni unui cărăbuș monstruos. În lumina foarte puternică a soarelui, cu ochii săi foarte pătrunzători, aproape telescopici, Syme vedea foarte clar masa de oameni. Îi vedea ca ființe umane distincte, dar era din ce în ce mai surprins de faptul că se deplasau ca un singur om. Păreau că poartă haine închise la culoare și pălării obișnuite, la fel ca oricare mulțime de pe stradă; dar nu se desfășurau, nu se împrăștiu și nu înaintau pe diferite direcții de atac, cum ar fi fost firesc pentru o gloată obișnuită. Se mișcau cu un soi de rigiditate

însăpăimântătoare și perversă, ca o armată încremenită de roboți.

Syme îi atrase atenția lui Ratcliffe asupra acestui lucru.

— Da, răspunse polițistul, asta înseamnă disciplină. Țsta e Duminică. Se află probabil la cinci sute de mile de-aici, dar frica de el sălășluiește în toți la fel ca degetul lui Dumnezeu. Da, merg la pas; fac prinsoare pe ce vrei că vorbesc la comandă, da, și că gândesc la comandă. Pentru noi, singurul lucru important e că dispar la comandă.

Syme dădu din cap aprobator. Era adevărat, peticul negru al urmărilor devenea din ce în ce mai mic în timp ce țăranul își biciuia zdravăn calul.

Deși neted, în ansamblu, în partea mai depărtată a pădurii, planul peisajului însorit cobora spre mare în valuri mari de pante abrupte, amintind de povârnișurile dealurilor din Sussex. Singura diferență era că, în Sussex, drumul era întrerupt și întortocheat precum un pârâiaș, în timp ce aici, drumul francez, alb, se lăsa brusc în jos în fața lor... precum o cascadă. În timpul coborârii, căruța hura și se înclina considerabil; peste câteva minute, când drumul deveni și mai abrupt, văzură dedesubt micul port Lancy și-un arc mare și albastru de mare. Norul călător al inamicilor dispăruse complet la orizont.

Calul și căruța trecură de-o curbă abruptă ce mărginea un pâlci de ulmi, iar nasul calului aproape că atinse fața unui domn bătrân care stătea pe una din băncile aflate în fața micii cafenele Le Soleil d'Or. Țăranul mormăi o scuză și coborî de pe capră. Ceilalți se dădură jos pe rând și se adresară bătrânului domn curtenitor, căci, judecând după

comportamentul lui expansiv, era destul de evident că este proprietarul micii taverne.

Era un bătrânel cu păr alb și fața ca un măr, cu ochi apatici și mustață căruntă; robust, sedentar și foarte inocent, un tip de om întâlnit frecvent în Franța, dar și mai frecvent în Germania catolică. Tot ce era în jurul său — pipa, cana de bere, florile și stupul de albine — sugera o pace ancestrală; dar când vizitatorii se uitară pe peretele salonului hanului, văzură o sabie.

Colonelul, care îl salutase pe hangiu ca pe-un vechi prieten, intră repede în salon, se așează și comandă o băutură răcoritoare. Felul său milităresc de a acționa stârni interesul lui Syme, care se așează lângă el, iar când bătrânul hangiu ieși afară, profită de ocazie și-și satisfăcu curiozitatea.

— Colonele, pot să vă întreb, spuse cu voce gravă, de ce-am venit aici?

Colonelul Ducroix zâmbi pe sub mustața albă și zbârlită.

— Din două motive, domnule; vi-1 spun pe cel dintâi, nu pe cel mai important, ci pe cel mai pragmatic. Am venit aici pentru că pe o rază de douăzeci de mile, acesta e singurul loc unde putem face rost de cai.

— Cai! repetă Syme ridicând rapid privirea.

— Da, răspunse celălalt. Dacă doriți într-adevăr să vă distanțați de dușmanii voștri, caii sunt singura soluție — dacă, bineînțeles, nu aveți biciclete sau automobile în buzunar.

— Și-ncotro ne sfătuiți să ne-ndreptăm? întrebă Syme ezitând.

— Fără îndoială, răspunse colonelul, ați face bine să vă duceți cât mai repede la stația de poliție de la capătul celălalt al orașului. Mi se pare că priete-

nul pe care l-am secondat în împrejurări cam dubioase exagerează foarte mult posibilitatea unei revolte generale; însă presupun că nici el n-ar putea susține că n-ați fi în siguranță alături de jandarmi.

Syme aprobă din cap cu gravitate. Apoi spuse brusc:

— Și celălalt motiv pentru care am venit aici?

— Celălalt motiv pentru care am venit aici, zise Ducroix calm, este că-ți cade bine să vezi unul sau doi oameni de treabă când e posibil să mori curând.

Syme se uită pe perete și văzu o scenă religioasă patetică, pictată cu stângăcie. Spuse:

— Aveți dreptate. Și imediat după aceea: S-a interesat cineva de cai?

— Da, răspunse Ducroix. Fiți convins că am dat ordine în momentul în care am ajuns aici. Dușmanii voștri nu dădeau impresia că s-ar grăbi, dar de fapt se deplasau uimitor de repede, ca o armată bine antrenată. Nu știam că anarhiștii sunt atât de disciplinați. N-aveți nici o clipă de pierdut.

În timp ce vorbea colonelul, bătrânul hangiu cu ochi albaștri și păr alb intră în încăpere cu pași mărunți și anunță că șase cai așteaptă înșeuati afară.

Urmând sfatul lui Ducroix, ceilalți cinci se aprovizionară cu mâncare ușor de transportat și cu vin, și, păstrând săbiile de duel ca singurele arme de care dispuneau, porniră în ropot de copite pe drumul abrupt și alb. Cei doi servitori care transportaseră bagajul marchizului pe când mai era marchiz au fost lăsați să bea la cafenea de comun acord, nicidecum împotriva propriei voințe.

Între timp, soarele după-amiezii începuse să coboare pieziș spre vest, și-n lumina lui, Syme văzu silueta robustă a bătrânului hangiu din ce în ce mai mică, dar nemișcată, uitându-se după ei în tăcere,

cu razele sclipind în păru-i argintiu. Syme avea o idee fixă și superstițioasă, rămasă în minte după vorbele aruncate la întâmplare de colonel, și anume că, probabil, acesta era chiar ultimul străin cinstit pe care avea să-1 vadă vreodată pe pământ.

Continua să se uite la silueta care se împuțina — o pată cenușie atinsă de o flacără albă pe fundalul peretelui înalt și verde al povârnișului abrupt din spate. Pe când se uita, în vârful povârnișului din spatele hangului văzu o armată de bărbați în negru, mărșăluind. Păreau că atârnă deasupra aceluia om cumsecade și a casei sale precum un nor negru de lăcuste. Caii fuseseră înșeuăți în ultima clipă.

Pământul în anarhie

Mânând caii în galop fără să țină seama de drumul destul de accidentat, călăreții dobândiră curând un avans față de bărbații care mărșăluiau, și-n cele din urmă, grupul primelor clădiri din Lancy îi scoase pe urmăritori din raza lor vizuală. Cu toate acestea, cursa fusese lungă, iar când ajunseră în inima orașului, partea lui vestică era încălzită de culorile și nuanțele apusului. Colonelul propuse ca înainte de a merge la stația de poliție, în trecere, să facă efortul de a completa grupul cu un individ care le-ar putea fi de folos.

— Patru din cei cinci oameni bogați ai orașului, spuse el, sunt escroci de rând. Presupun că proporția e aceeași în toată lumea. Al cincilea mi-e prieten și e un băiat foarte de treabă. Ceea ce e și mai important din punctul nostru de vedere, are automobil.

— Mă tem, spuse profesorul în stilul său vesel, privind în urmă de-a lungul drumului alb pe care peticul negru târător putea apărea în orice moment, mă tem că nu prea avem timp pentru vizite de după-amiază.

— Casa doctorului Renard este la numai trei minute de-aici, spuse colonelul.

— Primejdia, spuse dr Bull, e la nici două minute de-aici.

— Da, spuse Syme, dacă vom călări repede, îi lăsăm în urmă; ei merg pe jos.

— Are un automobil, spuse colonelul.

— S-ar putea să nu ni-1 dea, spuse Bull.

— Ba da, e cu totul de partea voastră.

— E însă posibil să nu fie acasă.

— Țineți-vă gura, spuse Syme brusc. Ce zgomot e ăsta?

O clipă rămaseră cu toții nemișcați ca statuile ecvestre și, timp de-o secundă — de două, trei sau patru secunde —, cerul și pământul părură la fel de nemișcate. Apoi, cu toate urechile într-o pândă agonizantă auziră de-a lungul drumului acele trepidații și tropote de nedescris care nu înseamnă decât un singur lucru: cai!

Fața colonelului se schimbă instantaneu, de parcă ar fi lovit-o fulgerul, dar rămase nevătămată.

— Ne-au făcut-o, spuse el cu o mică ironie de militar. Pregătiți-vă să întâmpinați cavaleria!

— De unde-au luat caii? întrebă Syme pe când își mâna mecanic armăsarul în galop.

Colonelul rămase o clipă tăcut, apoi spuse cu voce încordată:

— Vorbeam cu o mare precizie când spuneam că Le Soleil d'Or e singurul loc pe o rază de douăzeci de mile unde se găsesc cai.

— Nu! zise Syme violent, nu cred că el a făcut-o. Nu cu părul acela alb.

— E posibil să fi fost obligat, spuse colonelul cu blândețe. Trebuie să fie cel puțin o sută de oameni, motiv pentru care îl vom vizita cu toții pe prietenul meu Renard, care are un automobil.

Cu aceste cuvinte, întoarse brusc bidiviul după colțul străzii și porni cu o asemenea viteză, încât ceilalți, deși în plin galop, abia se puteau ține după coada calului său, care flutura în vânt.

Dr Renard locuia într-o casă înaltă și confortabilă la capătul de sus al unei străzi abrupte; când călăreții descălecară în fața porții, zăriră din nou coama masivă și verde a dealului, cu drumul alb care o străbătea înălțându-se deasupra tuturor acoperișurilor orașului. Respirară din nou văzând că drumul era încă pustiu și sunară.

Dr Renard era un bărbat vesel cu barbă castanie, un bun exemplu pentru acea categorie profesională tăcută, dar foarte activă, care în Franța s-a păstrat și mai nealterată decât în Anglia. Când i se expuse problema, trată cu tot disprețul panica fostului marchiz; spuse, cu scepticismul temeinic al francezilor, că o revoltă generală a anarhiștilor nu este nicidecum posibilă. Anarhia, spuse ridicând din umeri, e o prostie!

— *Et ga*, strigă colonelul brusc, arătând peste umerii celorlalți, și asta e o prostie, nu-i așa?

Își întoarseră privirile și văzură un arc de călăreți negri trecând năvalnic peste vârful dealului cu toată forța unui Attila. În ciuda vitezei cu care călăreau, întregul grup înainta strâns laolaltă: văzură vizierele negre din primul rând ca o linie de uniforme. Deși careul negru principal era același chiar dacă se deplasa mai repede, exista acum o diferență extraordinară pe care o vedeau limpede pe panta dealului, de parcă ar fi privit o hartă înclinată. Majoritatea călăreților alcătuia un singur corp, dar un călăreț se detașase mult de coloană și, mișcându-și frenetic mâinile și călcâiele, își îmboldea calul cât putea de repede, de parcă nu era el urmăritorul, ci urmăritul. Însă chiar de la distanța aceea, pe chipul său se vedea

un lucru atât de fantastic, atât de incontestabil, încât își dădură imediat seama că era secretarul.

— Îmi pare rău că întrerup brusc o discuție elevată, spuse colonelul; dar mi-ai putea oare împrumuta iute automobilul, în două minute?

— Cred că sunteți toți nebuni, spuse dr Renard zâmbind amical; însă ferească Dumnezeu ca nebunia să pună cumva capăt prieteniei. Să mergem spre garaj.

Dr Renard era un om blând cu o avere colosală, în casa lui era ca la Musée de Cluny. Deținea trei automobile pe care le folosea foarte rar, având gusturile simple ale clasei de mijloc franceze. Când prea-grăbiții săi prieteni începură să le examineze, trecu un timp până să se asigure că măcar unul dintre ele putea fi pus în funcțiune. Îl scoaseră cu oarecare greutate în stradă, în fața casei doctorului. Ieșind din garajul întunecos, văzură cu surprindere că amurgul se lăsase pe neașteptate, ca o noapte tropicală — fie că zăboviseră acolo mai mult decât își imaginau, fie că un neobișnuit acoperiș de nori se adunase deasupra orașului. Priviră în josul străzilor abrupte și li se păru că văd o ceață subțire ridicându-se de pe mare.

— Acum ori niciodată, spuse dr Bull. Aud cai.

— Nu, spuse profesorul, un cal.

În timp ce ascultau, era evident că zgomotul, trecând repede peste pietrele huruitoare, nu era zgomotul întregii cavalcade, ci al singurului călăreț care-o lăsase mult în urmă: secretarul nebun.

Familia lui Syme, precum majoritatea celor care sfârșesc prin a alege o viață simplă, avusese cândva un automobil, iar el știa totul despre aceste vehicule. Sări imediat pe scaunul șoferului și, cu fața îmbujorată, învârtea și trăgea de mașinăria înve-

chită. Apăsă cu toată forța pe o manetă, apoi spuse încet:

— Mă tem că nu merge.

În timp ce vorbea, de după colț apărură, iute ca o săgeată, un bărbat care stătea țeapăn pe un cal în spume. Avea un zâmbet care-i scotea în afară bărbia, de parcă era dislocată. Trecu pe lângă automobilul nemișcat în care se înghesuisse „echipa” și puse mâna în față, pe capotă. Era secretarul, iar în solemnitățile triumfului, gura i se îndreptă.

Syme se lăsă cu toată greutatea pe volan; nu auzea nici un sunet în afară de huruitul celorlalți urmăritori care intrau călare în oraș. Apoi desluși brusc un scârțâit de fier vechi, și automobilul făcu un salt înainte. Îl smulse pe secretar din șa, așa cum scoți cât ai clipi din ochi cuțitul din teacă, îl târî, în timp ce se zbătea cumplit, vreo douăzeci de yarzi și-l lăsă lat pe drum, în fața calului său înspăimântat, în timp ce automobilul lua colțul făcând un viraj de toată frumusețea, apucară să-i vadă pe ceilalți anarhiști populând strada și ridicându-și liderul căzut.

— Nu înțeleg de ce s-a făcut atât de întuneric, spuse în cele din urmă profesorul, cu voce slabă.

— Cred că vine furtuna, spuse dr Bull. Ei, ce păcat că n-avem lumină la automobil¹, să vedem măcar ce se-ntâmplă în jur.

— Avem! spuse colonelul; pescui de pe fundul mașinii un felinar greu și demodat din fier forjat, prevăzut cu lumină. Evident, era un obiect vechi, părea că funcția sa originală fusese oarecum semi-religioasă, deoarece pe una din fețe se afla o cruce rudimentară.

---

¹ Primele automobile nu erau dotate cu faruri (*n. ed.*)

— De unde Dumnezeu l-ați luat? întrebă profesorul.

— L-am luat de unde am luat automobilul, răspunse colonelul chicotind, de la cel mai bun prieten al meu. În timp ce amicul nostru se lupta cu volanul, am fugit până la treptele de la intrare ale casei și-am vorbit cu Renard, care stătea pe verandă, cum vă amintiți. „Presupun”, i-am spus, „că n-avem timp să facem rost de-o lampă.” Privi în sus, uitându-se binevoitor la frumosul tavan boltit al vestibulului. De el era atârnat, în lanțuri minunat forjate, această lampă, una dintre sutele de comori ale tezaurului său. Smulse cu forța lampa din propriul tavan, stricând panourile pictate și dărâmând cu violență două vase albastre. Mi-a întins felinarul de fier, iar eu l-am pus în automobil. Oare n-am avut dreptate când am spus că merită să-1 cunoașteți pe dr Renard?

— Ați avut! spuse Syme serios și agăță felinarul greu, în față, pe capotă. În ansamblu, situația lor era oarecum alegorică, dat fiind contrastul dintre automobilul modern și lampa bizară, bisericească.

Depășiseră partea cea mai liniștită a orașului, întâlnind cel mult unul sau doi pietoni care nu aveau cum să lase vreo impresie despre pacea sau ostilitatea locului. Totuși, ferestrele caselor începură să se lumineze una după alta, sporind senzația de așezare omenească locuită. Dr Bull se întoarse spre noul detectiv care le condusesese fuga și îndrăzni să schițeze un zâmbet firesc, amical:

— Luminile astea te înveselesc.

Inspectorul Ratcliffe își împreună sprâncenele.

— Există un singur fel de lumini care mă înveselesc, spuse, luminile stației de poliție, pe care le

văd în partea cealaltă a orașului. Mă rog lui Dumnezeu să putem ajunge acolo în zece minute.

Atunci se dezlănțui tot tumultul de bun-simț și de optimism al lui Bull:

— Oh, toate astea-s niște aiureli! Dacă chiar crezi că niște oameni obișnuiți, în case obișnuite, sunt anarhiști, ești mai nebun decât orice anarhist. Dacă ne-am întoarce și am lupta cu oamenii ăia, tot orașul ar lupta de partea noastră.

— Nu, spuse celălalt cu o simplitate de neclintit, tot orașul ar lupta de partea lor. Vom vedea.

În timp ce vorbeau, profesorul se aplecă în față, cuprins de o panică subită:

— Ce e cu zgomotul ăla?

— Oh, caii din spatele nostru, presupun, spuse colonelul. Credeam că am scăpat de ei.

— Caii din spatele nostru! Nu, spuse profesorul, nu sunt cai — și nu sunt în spatele nostru.

În timp ce vorbea, două „forme” sclipitoare și huruitoare trecură în mare viteză la capătul străzii din față. Dispărură aproape într-o clipită, dar toată lumea văzu că erau automobile. Profesorul se ridică palid la față și jură că erau celelalte două automobile din garajul doctorului Renard.

— Vă spun că erau ale lui, repetă cu ochi sălbatici; și erau pline de oameni mascați.

— Absurd! spuse colonelul furios. Dr. Renard nu le-ar da niciodată mașinile.

— Poate că a fost constrâns, spuse Ratcliffe liniștit. Tot orașul e de partea lor.

— Mai credeți asta? întrebă colonelul sceptic.

— Curând o veți crede cu toții, spuse celălalt cu un calm disperat.

Urmă o scurtă tăcere deconcertantă, după care colonelul reluă brusc:

— Nu, nu pot să cred. E o prostie. Oamenii simpli dintr-un oraș francez pașnic...

Fu întrerupt de un bubuit și de o izbucnire de lumină care-i intră în ochi. Automobilul gonea lăsând în urmă un petic plutitor de fum alb; Syme auzi lângă ureche zgomotul unei împușcături.

— Dumnezeu! spuse colonelul, cineva a tras în noi.

— Asta nu trebuie să ne întrerupă conversația, spuse mohorâtul Ratcliffe. Vă rog, reluați-vă observațiile, colonele. Vorbeați, dac-am înțeles bine, despre oamenii simpli dintr-un oraș francez pașnic...

Colonelul, încremenit, nu mai dădea de mult atenție sarcasmelor. Își roti ochii peste toată strada.

— E extraordinar, spuse, e mai mult decât extraordinar.

— O persoană pretențioasă, zise Syme, ar putea să spună că e chiar „neplăcut”. Oricum, presupun că luminile care se văd dincolo de această stradă țin de jandarmerie. Ajungem curând acolo.

— Nu, spuse inspectorul Ratcliffe, nu vom ajunge niciodată acolo.

Stătuse în picioare și privise atent în față. Se așeză și-și netezi părul lucios cu un gest obosit.

— Ce vrei să spui? întrebă Bull tăios.

— Vreau să spun că nu vom ajunge niciodată acolo, spuse calm pesimistul. Sunt două rânduri de oameni înarmați de-a curmezișul drumului; se văd de aici. Orașul e mobilizat, cum v-am mai spus. Pot doar să mă cufund în minunata consolare a propriei precizii.

Ratcliffe se așeză comod în automobil și-și aprinse o țigară, însă ceilalți se ridicară tulburați ca să privească atent drumul. Syme încetinise viteza, de vreme ce planurile lor deveniseră nesigure, și-n cele

din urmă opri chiar în colțul unei străzi lăturalnice care cobora foarte abrupt spre mare.

Orașul era aproape învăluit în umbră, deși soarele nu coborâse cu totul spre asfințit; ori de câte ori o rază de lumină reușea să răzbată, picta totul în aur mistuitor. Pe strada lăturalnică, ultima geană de lumină a apusului străluci la fel de tăios și de limitat precum fulgerul artificial de la teatru. Atinse automobilul celor cinci prieteni și-l lumină de parcă era un car de luptă în flăcări. Însă restul străzii, în special cele două capete, rămase în cel mai intens crepuscul — și câteva clipe nu mai văzură nimic. Apoi Syme, care avea cei mai pătrunzători ochi, fluieră ușor a pagubă și spuse:

— E foarte adevărat. O mulțime de oameni sau o armată, sau ceva de genul ăsta se află la capătul acelei străzi.

— Ei bine, dacă e așa, spuse Bull nervos, atunci trebuie să fie altceva: o luptă simulată sau ziua primarului, sau ceva... Nu pot și nu vreau să cred că oamenii simpli și veseli ai unui asemenea loc se plimbă cu dinamita-n buzunar. Ia-o puțin înainte, Syme, să ne uităm mai bine la ei.

Automobilul se târî cam o sută de yarzi mai încolo. Dr Bull izbucni într-un hohot puternic de râs care-i înspăimântă pe toți:

— Ei, nătărăilor, ce v-am spus? Mulțimea aia e supusă ca o vacă. Și chiar dacă n-ar fi, tot de partea noastră e!

— De unde știi? Întrebă profesorul, uitându-se atent.

— Liliac orb, strigă Bull, nu vezi cine o conduce?

Se uitară din nou cu atenție, după care colonelul, cu vocea sugrumată de emoție, strigă:

— Măi să fie, e Renard!

Era, într-adevăr, un rând de siluete șterse care alergau pe drum fără să se distingă clar; în față, dar suficient de departe, atât cât să prindă lumina întâmplătoare a serii, pășea țațoș inconfundabilul dr Renard, cu pălărie albă, mângâindu-și barba lungă și castanie, cu un revolver în mână stângă.

— Ce prostănac am fost! exclamă colonelul. Bineînțeles, dragul și vechiul meu prieten a venit să ne ajute.

Dr Bull se prăpădea de râs, agitând neglijent sabia de parcă ar fi fost o nuia. Sări din mașină și străbătu în fugă distanța care-i despărțea, strigând:

— Dr Renard! Dr Renard!

Peste o clipă, Syme crezu că ochii săi au luat-o razna. Filantropicul dr. Renard ridicase deliberat revolverul și trase de două ori spre Bull, iar împușcăturile răsunară de-a lungul străzii.

În clipa în care suflul norului alb se ridică deasupra cumplitei explozii, alt suflu de nor lung și alb se ridică din țigara cinicului Ratcliffe. La fel ca ceilalți, păli puțin, dar surâse. Dr Bull, spre care fuseseră trase gloanțele, ratându-i însă capul, rămase nemișcat în mijlocul drumului, fără să dea vreun semn că i-ar fi frică; se-ntoarse apoi foarte încet, se târî spre automobil și se sui în el; avea două găuri în pălărie.

— Ei bine, spuse rar fumătorul, acum ce mai crezi?

— Cred, spuse dr Bull cu precizie, că sunt în pat în clădirea de la nr. 217, de pe strada Peabody, și că mă voi trezi curând sărind în sus; iar dacă nu sunt acolo, cred că stau într-o mică celulă capitonată din Hanwell, iar doctorul nu prea știe de unde să mă apuce. Dar dacă vrei să știi ce nu cred, îți spun. Nu cred ce crezi tu. Nu cred — și nu voi crede

vreodată — că marea masă a oamenilor obișnuiți formează o haită de gânditori moderni josnici. Nu, domnule, sunt un democrat și continui să nu cred că Duminică ar putea converti un săpător de drumuri obișnuit sau un băiat de prăvălie. Poate că eu sunt nebun, dar omenirea nu este nebună.

Syme își întoarse ochii mari și strălucitori către Bull cu o gravitate pe care nu o afișa în mod normal.

— Ești un băiat foarte nobil. Crezi într-o judecată sănătoasă care nu e numai judecata ta sănătoasă. Ai perfectă dreptate în privința omenirii, în privința țăranilor și a indivizilor precum acel hangu bătrân și vesel. Dar n-ai dreptate în ce-1 privește pe Renard. L-am bănuț de la-nceput. Este raționalist și, ce e mai rău, e bogat. Dacă respectul și religia vor fi distruse cu adevărat, asta va fi opera celor bogați.

— Sunt distruse de-acum cu adevărat, spuse bărbatul cu țigară. Se ridică în picioare cu mâinile în buzunar. Diavolii vin spre noi!

Bărbații din automobil se uitară neliniștiți în direcția privirii sale visătoare și văzură că spre ei înainta întregul regiment de la capătul drumului; dr Renard mărșăluia furios în frunte, cu barba fluturând în bătaia brizei.

Colonelul sări din automobil, exclamând intolerant:

— Domnilor, e incredibil. Trebuie să fie o glumă proastă. Dacă l-ați cunoaște pe Renard cum îl cunosc eu — e ca și cum ai spune că regina Victoria e un dinamitar! Dacă ați ști ce caracter are...

— Dr Bull știe, spuse Syme sarcastic, cel puțin în pălărie.

— Vă spun, nu e posibil! strigă colonelul bătând din picior. Renard va da explicații. Va da explicații în fața mea! Porni înainte cu pași mari.

— Nu vă grăbiți așa de tare, spuse târăgănat fumătorul. Curând va da explicații în fața tuturor.

Colonelul, care-și pierduse răbdarea, era prea departe ca să-1 mai audă; se îndrepta spre inamicul care se apropia. Dr Renard, nerăbdător, ridică din nou pistolul, dar dându-și seama cine este adversarul, ezită; când colonelul ajunsese în fața lui, făcu un gest frenetic de dojana.

— Nu folosește la nimic, spuse Syme. Nu va scoate niciodată nimic de la acel păgân bătrân. Propun să trecem ca fulgerul prin mijlocul lor, la fel ca gloanțele care i-au fulgerat pălăria lui Bull. Putem fi toți uciși, dar trebuie să omoram un număr frumușel dintre ei.

— Nici prin gând nu-mi trece, spuse dr Bull, mai direct în redarea propriei virtuți. Bieții băieți ar putea să facă o greșeală. Dați-i colonelului o șansă.

— Atunci ne-ntoarcem? întrebă profesorul.

— Nu, spuse Ratcliffe imparțial; și strada din spatele nostru e ocupată. De fapt, mi se pare că mai văd un prieten de-al tău, Syme.

Syme se-ntoarse în viteză și se uită cu atenție la drumul pe care veniseră. Văzu un detașament dezordonat de călăreți care se strângeau și galopau spre ei în întuneric. Văzu pe șaua din fruntea grupului licărirea argintie a unei săbii și, pe măsură ce se apropia, licărirea argintie a părului unui om bătrân. În următoarea clipă, cu o violență zdrobitoare, vira, și automobilul o luă în jos, pe partea abruptă a străzii care cobora spre mare, precum un om care nu-și mai dorea decât moartea.

— Ce dracu' s-a-ntâmplat? strigă profesorul apucându-1 de braț.

— A căzut luceafărul de dimineață! spuse Syme, în timp ce automobilul aluneca prin întuneric asemenea unei stele căzătoare.

Ceilalți nu pricepură ce spune, dar când se uita-ră înapoi spre strada de deasupra, văzură cavaleria ostilă dând colțul și coborând povârnișurile după ei; în fața tuturor călărea bunul hangiu, îmbujorat de candoarea aprinsă a luminii înserării.

— Lumea e nebună! spuse profesorul, și-și îngropa fața în mâini.

— Nu, spuse dr Bull cu o modestie de nezdrun-cinat. Eu sunt nebun.

— Ce urmează să facem? întrebă profesorul.

— Pentru moment, spuse Syme cu detașare savan-tă, urmează să ne ciocnim de-un stâlp de felinar.

În următoarea clipă, automobilul se izbi cu un zgomot cumplit de un obiect de fier. În secunda care urmă, patru oameni ieșiră târându-se de sub un haos de metal; stâlpul felinarului înalt, subțire și drept de pe marginea falezei se înclinase și se ră-sucise precum creanga unui copac frânt.

— Ei bine, am distrus și noi ceva, spuse profe-sorul cu un zâmbet slab. E o oarecare consolare.

— Devii anarhist, spuse Syme scuturându-și hai-nele de praf cu pedanteria care-1 caracteriza.

— Toată lumea devine, spuse Ratcliffe.

În timp ce vorbeau, călărețul cărunt și oamenii lui coborau de sus ca un tunet, și aproape conco-mitent, un șir indistinct de indivizi alergau strigând de-a lungul coastei. Syme înșfacă o sabie și o pu-se-ntre dinți; strecură alte două la subsuoară, o luă pe-a patra în mâna stângă, apucă felinarul cu dreap-ta și sări de pe faleza înaltă pe plaja de dedesubt.

Ceilalți săriră după el, încuviințând tacit o astfel de acțiune hotărâtă, lăsând sus hârbul și mulțimea care se aduna.

— Mai avem o șansă, spuse Syme scoțând oțelul din gură. Indiferent ce înseamnă tot acest pandemoniu, presupun că secția de poliție ne va ajuta. Nu putem să ajungem acolo pentru că ei blochează drumul. Dar există chiar aici un chei sau un sparge-val care intră în mare, pe care l-am putea apăra la fel ca Horațiu⁸, podul, mai mult decât orice alt obiectiv. Trebuie să-1 apărăm până când apare jandarmeria. Urmați-mă!

Pășeau scârțâind pe plajă și, după o clipă sau două, ghetele lor dădură nu de nisipul mării, ci de niște pietre mari și teșite. Mărșăluiră pe un dig lung și scund care înainta pe un singur braț în marea întunecată și clocotitoare; când ajunseră la capătul digului, avură senzația că au ajuns la sfârșitul poveștii lor. Se întoarseră cu fața spre oraș.

Orașul era transfigurat de vacarm. De-a lungul întregii faleze înalte de pe care tocmai coborâseră se afla un șir indistinct și violent de umanoizi cu brațe agitate și fețe aprinse, bâjbâind și uitându-se cu ură la ei. Linia lungă și opacă era punctată de torțe și felinare; însă chiar dacă flacăra nu lumina fețele furioase, ei vedeau pe cel mai depărtat chip, în cel mai neclar gest o ură generalizată. Evident, erau blestemați de întreaga umanitate — și nu știau de ce.

Doi sau trei dintre ei, care păreau mici și negri ca maimuțele, săriră peste parapet, cum făcuseră

---

⁸ Referire la Horatius Cocles („cel chior”), erou roman legendar; a apărut de etrusci podul de pe drumul spre Roma —vezi p. 119 (n. *trad.*).

și ei, și aterizară pe plajă. Își croiră drum prin nisipul adânc țipând înfiorător și încercară să înainteze prin apă fără să chibzuiască. Exemplul lor fu urmat, și întreaga masă neagră de bărbați începu să alerge și să se prelingă peste parapet precum o melasă brună.

În fruntea bărbaților de pe plajă, Syme îl zări pe țăranul care le mânase căruța. Trecea prin valuri pe un cal de căruță uriaș și îi amenința cu securea.

— Țăranul! strigă Syme. Nu s-au mai răsculat din Evul Mediu.

— Chiar dacă ar sosi acum poliția, spuse profesorul cu tristețe, n-ar putea face nimic cu această mulțime.

— Prostii! spuse Bull disperat. Tot au mai rămas niște oameni umani în orașul ăsta.

— Nu, spuse deznădăjduitul inspector, ființa omenească va dispărea curând. Suntem ultimele exemplare ale umanității.

— Se poate, spuse profesorul absent. Adăugă apoi cu vocea-i visătoare: Ce vrea să spună sfârșitul *DunciadeP*.

Nici iubirea pentru toți, nici cea pentru unul
nu se-ncumetă să strălucească;
N-a rămas nici lumină omenească, nici scăpărare
divină!

Ia seama, Haos! Imperiul tău cumplit s-a refăcut;
Lumina pălește dinaintea cuvântului tău sterp:
Mâna ta, Mare Anarhist, lasă cortina să cadă;
Și întunericul universal îngroapă totul.

— Încetează! strigă Bull pe neașteptate. Au ieșit jandarmii.

Luminile scăzute ale secției de poliție erau de-a dreptul estompate și întrerupte de siluetele grăbite;

auziră în întuneric zăngănitul și uruitul cavaleriei disciplinate.

— Atacă mulțimea! strigă Bull exaltat.

— Nu, spuse Syme, s-au aliniat de-a lungul fa-lezei.

— Și-au dat jos carabinele, strigă Bull dansând emoționat.

— Da, spuse Ratcliffe, și se pregătesc să tragă înnoi.

În timp ce vorbea se auzi un răpăit lung de foc de armă; gloanțele păreau că zburdă ca grindina pe pietrele din fața lor.

— Jandarmii li s-au alăturat! strigă profesorul și-și lovi fruntea.

— Mă aflu într-o celulă capitonată, spuse Bull flegmatic.

Se lăsă o lungă tăcere, după care Ratcliffe spuse privind peste marea umflată, toată, ca o purpură cenușie:

— Ce contează cine e nebun și cine e sănătos la minte? În curând vom fi cu toții morți.

Syme se întoarse spre el și spuse:

— Prin urmare, ți-ai pierdut orice speranță?

Domnul Ratcliffe păstră o tăcere împietrită; în cele din urmă, zise încet:

— Nu. Oricât ar părea de ciudat, nu mi-am pierdut speranța. Există o speranță infimă, nesăbuită, pe care nu pot să mi-o alung din minte. Puterea întregii planete e împotriva noastră, dar nu pot să nu mă-ntreb dacă această speranță infimă și stupidă e totuși lipsită de speranță.

— În ce sau în cine speri? întrebă Syme curios.

— Într-un om pe care nu l-am văzut niciodată, spuse celălalt uitându-se la marea plumburie.

— Știu la cine te referi, zise Syme cu voce slabă, la bărbatul din camera întunecată. Duminică trebuie să-1 fi ucis până acum.

— Probabil, spuse celălalt ferm; dar dacă e așa, era singurul om despre care se poate spune că lui Duminică nu i-a fost ușor să-1 ucidă.

— Am auzit ce-ați spus, zise profesorul, stând cu spatele. Și eu mă agăț cu toată tăria de ceea ce n-am văzut niciodată.

Syme, care stătea de parcă era absorbit de gânduri introspective, se răsuci brusc și strigă ca un om care se trezește din somn:

— Unde e colonelul? Credeam că e cu noi!

— Colonelul! Da, strigă Bull, unde Dumnezeu e colonelul?

— S-a dus să vorbească cu Renard, spuse profesorul.

— Nu putem să-1 lăsăm printre toate bestiile alea! strigă Syme. Mai bine murim ca gentlemeni decât...

— Nu-i plânge de milă colonelului, spuse Ratcliffe cu un rânjat palid. O duce foarte bine. E...

— Nu, nu, nu! strigă Syme cuprins de-un soi de frenezie. Nu și colonelul! N-o să cred asta niciodată!

— Oare crezi ce vezi cu propriii ochi? Întrebă celălalt și arată spre plajă.

Mulți dintre urmăritorii lor intraseră în apă, amenințând cu pumnii, dar marea era agitată și nu ajunseră la dig. Totuși, doi sau trei indivizi stăteau la capătul aleii de piatră și păreau că înaintează cu prudență de-a lungul ei. Strălucirea orbitoare a câte unui felinar ocazional lumina chipurile primilor doi. Unul dintre ei purta o mască neagră care îi acoperea jumătate de față; gura se strâmba de

enervare cu o asemenea demență, încât barbișonul negru se mișca încoace și-ncolo ca un lucru viu, fără astâmpăr. Celălalt avea chipul roșu și mustața albă a colonelului Ducroix. Purtau o discuție aprinsă.

— Da, s-a dus și el, spuse profesorul și se așeză pe-o piatră. Totul s-a dus. Și eu m-am dus! N-am încredere în mecanismul propriului trup. Simt că mi se ridică propria mână și mă lovește.

— Când mâna mea se va ridica, spuse Syme, va lovi pe altcineva; porni cu pași mari de-a lungul digului, spre colonel, cu sabia într-o mână și felinarul în cealaltă.

De parc-ar fi vrut să-i distrugă ultima speranță sau îndoială, colonelul, care îl văzu pe Syme venind, îndreptă spre el revolverul și trase. Glonțul nu-1 nimeri, dar îi lovi sabia, frângând-o lângă mâner. Syme se repezi înainte și-i puse felinarul de fier deasupra capului.

— Iuda în fața lui Irod, spuse și-1 trânti pe colonel peste pietre. Se-ntoarse spre secretar, a cărui gură înspăimântătoare aproape că spumega, și ridică lampa cu un aer atât de neînduplecat și de impresionant, încât omul rămase o clipă înghețat și obligat să asculte.

— Vezi felinarul ăsta? strigă Syme cu o voce cumplită. Vezi crucea încrustată pe el? Vezi flacăra dinăuntru? Nu tu ai făcut-o. Nu tu ai aprins-o. Oamenii mai buni ca tine, oameni care au fost în stare să creadă și să se supună, au răsucit măruntaiele fierului și au perpetuat mitul focului. Nu există nici o stradă pe care umbli, nu există nici un fir de ață pe care îl porți și care să nu fi fost făcut ca acest felinar, care să nu-ți respingă filozofia mur-

dară, o filozofie pentru șobolani. Nu poți să faci nimic. Poți doar să distrugi. Vei distruge omenirea; vei distruge lumea. Mulțumește-te cu asta! Dar nu vei distruge acest vechi felinar creștin. Va ajunge acolo unde imperiul tău de maimuțe nu va avea niciodată abilitatea de a-1 găsi.

Îi lovi pe secretar cu felinarul, iar omul se clătină; apoi, rotindu-1 de două ori deasupra capului, îi făcu vânt departe în mare, unde străluci precum o rachetă șuierătoare și se scufundă.

— Săbiile! strigă Syme întorcându-și fața înflăcărată spre cei trei din spatele lui. Să-i atacăm pe câinii aștia! A venit vremea să murim.

Cei trei tovarăși veniră după el cu săbiile în mână. Sabia lui Syme era ruptă, dar a reușit să smulgă măciuca din mâna unui pescar, aruncându-1 la pământ. Dacă mai dura o clipă, ei înșiși s-ar fi aruncat în fața mulțimii și-ar fi pierit; dar a intervenit ceva. După discursul lui Syme, secretarul rămăsesse buimac, cu mâna la capul lovit; își smulse brusc masca neagră.

În lumina felinarelor, chipul palid astfel „jupuit” dezvăluia nu atât multă furie, cât uluire. Ridică mâna autoritar și îngrijorat.

— S-a strecurat pe undeva o greșeală, spuse el. Domnule Syme, nu cred că înțelegeți în ce situație sunteți. Vă arestez în numele legii.

— Al legii? spuse Syme și scăpă din mână bastonul.

— Desigur! zise secretarul. Sunt detectiv la Scotland Yard — și scoase cartonașul albastru din buzunar.

— Și ce crezi că suntem noi? întrebă profesorul și-și ridică brațele.

— Voi sunteți, spuse secretarul bătos, acum știu precis, membri în Consiliul Suprem al Anarhiștilor. Deghizat ca unul dintre voi, eu...

Dr Bull își azvârli sabia în mare.

— N-a existat niciodată un Consiliu Suprem al Anarhiștilor, spuse el. Am fost toți un grup de polițiști tâmpiți care ne-am holbat unii la alții. Și toți oamenii ăștia de treabă care ne-au ciuruit cu gloanțe au crezut că suntem dinamitarzi. Știam că nu greșesc în privința gloatei, spuse el, privind zâmbitor spre mulțimea care se întindea până departe pe ambele părți. Oamenii de rând nu sunt niciodată nebuni. Și eu sunt un om de rând, știu. Mă duc pe mal să-i cinstesc cu un pahar pe toți cei care sunt aici.

Urmărirea președintelui

Adoua zi dimineața, cinci bărbați buimaci, dar veseli luară vaporul spre Dover. Bietul colonel ar fi putut avea motive de nemulțumire, fiind mai întâi obligat să lupte de partea a două facțiuni care nu existau, pentru ca apoi să fie trântit la pământ cu un felinar de fier. Dar era un gentleman bătrân și generos și, simțindu-se ușurat că nici una din părți n-avea de-a face cu dinamita, îi conduse la debarcader cu o dispoziție de zile mari.

Cei cinci detectivi reconciliați aveau de limpezit sute de amănunte. Secretarul a trebuit să-i relateze lui Syme cum de-au ajuns inițial să poarte măști în fața presupușilor inamici, bănuți tovarăși întru conspirație. Syme a trebuit să explice de ce-au fugit mâncând pământul într-o țară civilizată. Însă mai presus de toate aceste detalii explicabile, problema era străbătută de-un fir roșu căruia nu-i dădeau de capăt. Ce însemnau toate astea? Dacă toți erau niște ofițeri inofensivi, ce era Duminică? Dacă nu pusese stăpânire pe lume, cu ce naiba se ocupase? Inspectorul Ratcliffe avea în continuare o părere sumbră în această privință.

— Nu pot pune cap la cap intențiile bătrânului Duminică mai mult decât voi, spuse el. Indiferent

ce este, Duminică nu e un cetățean nevinovat. La naiba! Vă amintiți chipul lui?

— Recunosc, răspunse Syme, n-am fost în stare să-l uit.

— Ei bine, zise secretarul, presupun că putem afla curând, pentru că mâine avem următoarea întrunire generală. Mă scuzați, spuse cu un zâmbet înspăimântător, îmi cunosc bine îndatoririle de secretar.

— Cred că ai dreptate, zise profesorul meditativ. Cred că putem să aflăm de la el; dar mărturisesc că mi-ar fi cam teamă să-l întreb pe Duminică cine e el de fapt.

— De ce? întrebă secretarul. Ți-e frică de bombe?

— Nu, zise profesorul, mă tem că mi-ar spune-o.

— Să bem ceva, zise dr Bull după o clipă de tăcere.

În timpul întregii călătorii cu vaporul și cu trenul au fost extrem de comunicativi, dar au rămas, instinctiv, împreună. Dr Bull, care fusese mereu optimistul grupului, se strădui să-i convingă pe ceilalți patru că ar putea lua cu toții aceeași birjă din Gara Victoria, dar n-au fost de acord; au plecat cu trăsura, cu dr Bull cântând pe capră. Își încheiară călătoria la un hotel din Picadilly Circus, pentru a fi aproape de Leicester Square, unde urmau să-și ia micul dejun în dimineața următoare, foarte devreme. Dar nici atunci nu se încheiară definitiv aventurile zilei. Dr Bull, nemulțumit de propunerea generală de a merge la culcare, ieși din hotel pe la ora unsprezece pentru a vedea și gusta din frumusețile Londrei. Se-ntoarse după douăzeci de minute și făcu o zarvă destul de mare în sală. Syme, care încercă întâi să-l calmeze, fu nevoit în cele din urmă să-i asculte raportul cu atenție sporită.

— Îți spun că l-am văzut! spuse dr Bull insistent.

— Pe cine? Întrebă repede Syme. Nu cumva pe președinte?

— Nici chiar așa, spuse dr Bull râzând fără rost. Nici chiar așa. E aici.

— Cine e aici? Întrebă Syme nerăbdător.

— Bărbatul păros, spuse celălalt limpede, bărbatul care era păros, Gogol. Iată-1! Și-1 trase de cot în față pe tânărul care, cu cinci zile în urmă, ieșise în marș forțat din Consiliu, cu părul rar și roșu, cu fața palidă — pe primul dintre anarhiștii falși demascați.

— De ce nu mă lăsați în pace? strigă el. M-ați exclus ca spion.

— Toți suntem spioni, șopti Syme.

— Toți suntem spioni! strigă dr Bull. Hai să bei ceva.

În dimineața următoare, batalionul reconciliat al celor șase se îndrepta apatic spre hotelul din Leicester Square.

— E cât se poate de nostim, spuse dr Bull. Suntem șase oameni care se duc să-ntrebe un om cine este el.

— Mă tem că e și mai caraghios, spuse Syme. Cred că suntem șase oameni care se duc să-ntrebe un om cine sunt ei înșiși.

Cotiră în liniște spre piață și, cu toate că hotelul se afla în colțul opus, văzură imediat balconășul și silueta care părea prea mare pentru el. Stătea de unul singur, cu capul înclinat, meditănd peste un ziar. Toți consilierii săi, care veniseră să-1 dea jos, străbătură piața de parcă ar fi fost priviți din cer de o sută de ochi.

Discutaseră mult ce tactică să aleagă: dacă trebuie să-1 lase pe Gogol fără mască în afara planului și să înceapă totul diplomatic sau dacă trebuie să-1 includă și să detoneze praful de pușcă pe loc. Datorită influenței lui Syme și a lui Bull a precumpănit a doua variantă, deși până în ultima clipă secretarul i-a întrebat de ce îl atacă pe Duminică atât de imprudent.

— Motivul meu e foarte simplu, spuse Syme. Îi atac imprudent pentru că mă tem de el.

Îl urmară tăcuți pe scara întunecoasă și apărură în același timp în lumina limpede a soarelui de dimineață și în lumina clară, de amiază, a zâmbetului de pe fața lui Duminică.

— Încântător! spuse el. Ce bine-mi pare că vă văd pe toți! Ce zi splendidă! A murit Țarul?

Secretarul, care era din întâmplare în față, se concentra și izbucni demn:

— Nu, domnule, n-a avut loc nici un masacru. Nu vă aduc vești despre asemenea spectacole dezgustătoare.

— Spectacole dezgustătoare? repetă președintele cu un zâmbet senin și iscoditor. Te referi la ochelarii spectaculoși ai doctorului Bull?

Secretarul se înecă o clipă, iar președintele continuă pe-un ton oarecum insinuant:

— Bineînțeles, toți avem propriile păreri, ba chiar propriii ochi, dar să-i spui omului în față că sunt dezgustători...

Dr Bull își smulse ochelarii și-i sparse pe masă:

— Ochelarii mei sunt o escrocherie, dar eu nu sunt escroc. Uită-te la fața mea.

— Nu neg că e genul de față care devine din ce în ce mai agreabilă, spuse președintele. De fapt, ție-ți devine mai agreabilă; dar cine sunt eu să mă plâng de fructele sălbatice care atârnă în Pomul

Vieții? Nu neg că-mi va deveni și mie agreabilă într-o bună zi.

— N-avem timp de prostii, spuse secretarul intervenind brutal. Am venit să aflăm ce înseamnă toate acestea. Cine ești? Ce ești? De ce ne-ai adunat pe toți aici? Știi cine și ce suntem? Ești un prost care se dă drept conspirator, sau ești un om inteligent care face pe prostul?

— Candidaților, murmură Duminică, li se cere să răspundă la opt întrebări din șaptesprezece de pe chestionar. Din câte-mi dau seama, vreți să vă spun ce sunt eu și ce sunteți voi, ce este această masă și ce este acest Consiliu, ce știu despre această lume. Ei bine, voi merge până acolo încât voi ridica vâlul unui singur mister. Dacă vreți să știți ce sunteți, sunteți o gașcă de tineri nătărăi foarte bine intenționați.

— Și tu, spuse Syme, aplecându-se în față. Ce ești tu?

— Eu? Ce sunt eu? răcni președintele și se ridică încet până la o înălțime incredibilă, ca un val enorm pe cale să se boltească deasupra lor și să se spargă. Vreți să știți ce sunt eu, nu-i așa? Bull, ești om de știință. Scurmă la rădăcinile copacilor și află adevărul despre ei. Syme, ești poet. Scrutează norii dimineții. Fiți atenți la ce vă spun: veți descoperi adevărul celui din urmă copac și al celui mai înalt nor înainte de a afla adevărul despre mine. Veți înțelege marea, dar eu voi continua să fiu o enigmă; veți afla ce sunt stelele, dar nu veți ști ce sunt eu. De la începutul lumii, toți oamenii — regi și înțelepți, poeți și legiuitori, toate Bisericele și toți filozofii — mă vânează ca pe un lup, dar n-am fost niciodată prins; cerurile vor cădea când voi fi încolțit. Le-am dat mult de furcă, și asta am de gând să fac și acum.

Înainte ca vreunul dintre ei să se poată mișca, bărbatul monstruos își făcu vânt ca un urangutan enorm peste balustrada balconului. Însă înainte de a-și da drumul, se trase din nou în sus ca pe o bârnă orizontală și, sprijinindu-și bărbia imensă pe marginea balconului, zise solemn:

— E totuși un lucru pe care țin să vi-l spun despre mine. Sunt omul din camera întunecată, cel care v-a făcut pe toți polițiști.

Cu aceste cuvinte, se lăsă în jos de pe balcon, sărind pe pietrele de dedesubt precum o minge enormă de cauciuc, și se îndreptă în salturi spre colțul Teatrului Alhambra, unde chemă o birjă și se aruncă în ea. Cei șase detectivi rămăseseră înlemniți și livizi după ultima sa afirmație; însă când dispăru în birjă, lui Syme îi reveni simțul practic, sări peste balcon cu nesăbuință, de era cât pe ce să-și rupă picioarele, și chemă altă birjă.

El și Bull săriră în aceeași birjă, profesorul și inspectorul în alta, în timp ce secretarul și fostul Gogol se cățărară în a treia, tocmai la timp cât să se poată ține după Syme, care zbură în urmărirea președintelui zburător. Duminică îi purtă într-o cursă turbată spre nord-vest; birjarul lui, influențat evident de stimulente mai substanțiale decât cele obișnuite, îmboldea calul la o viteză amețitoare. Lui Syme nu-i ardea de maniere; se ridică în picioare și strigă: „Opriți hoțul!” Mulțimea se porni să alerge pe lângă birja lui, iar polițiștii opreau lumea și puneau întrebări. Toate acestea își făcură efectul asupra birjarului președintelui, care începu să se uite în urmă cu suspiciune și încetini ritmul. Deschise ușa pentru a discuta rațional cu pasagerul său, dar în timp ce-o făcea, lăsă biciul lung să atârne înaintea birjei. Duminică se aplecă în față, îl apucă

și-l smulse violent din mâna omului. Apoi, ridicându-se el însuși în fața birjei, biciui calul și răcni atât de tare, încât animalul porni pe străzi ca o vije-lie. Acest vehicul irațional, în care pasagerul îm-boldea calul, iar birjarul încerca disperat să-l oprească, străbătu ca vântul străzile și piețele. Ce-lelalte trei birje veneau după el (dacă expresia se potrivește cu o birjă) ca niște câini de vânătoare care gâfâie. Magazinele și străzile zburau prin fața lor ca săgețile zbârnâitoare.

Pe când goneau cu viteză maximă, Duminică se răsuci pe apărătoarea de noroi pe care ședea și, scoțându-și capul mare și zâmbăreț din birjă, cu părul alb şuierând în vânt, se strâmbă cumplit, ca un spirit distrugător, în direcția următorilor. Apoi, ridicându-și repede mâna dreaptă, zvârli un ghemotoc de hârtie în fața lui Syme și dispăru. Syme îl prinse, dar, instinctiv, se apără de el; descoperi că se compunea din două hârtii mototolite. Una îi era adresată lui, iar cealaltă, doctorului Bull, cu un foarte lung și — există motive să ne temem — parțial ironic șir de litere scrise după numele său. Formula de adresare către dr Bull era în orice caz mult mai lungă decât conținutul, întreg mesajul fiind compus din următoarele cuvinte:

Ce zici de Martin Tupper acum?

— Ce vrea să spună bătrânul maniac? întrebă Bull, uitându-se atent la cuvinte. Ce spune al tău, Syme?

Mesajul lui Syme era în orice caz mai lung și suna astfel:

Nimeni nu va regreta mai mult decât mine amestecul arhidiaconului. Sunt încredințat că nu se va ajunge la asta. Întreb pentru ultima oară: unde-ți

sunt galoșii? Faptul e foarte regretabil, mai ales după cele relatate de unchi.

Vizitiul președintelui părea să-și fi recăpătat oarecum controlul asupra calului, iar urmăritorii câștigară puțin teren virând spre Edgware Road. Aici interveni ceea ce păru aliaților un blocaj providențial, întregul trafic era dirijat la stânga, la dreapta, ori era blocat, deoarece pe șoseaua cea lungă se apropia țiuitul inconfundabil al mașinii pompierilor, care trecu peste câteva secunde precum un trăsnet de alamă. Deși trecu repede, Duminică sări din birjă, se năpusti spre mașina pompierilor, o prinse din mers, urcă în ea și, în timp ce vorbea, gesticulând, cu pompierul uluit, dispăru în depărtarea zgomotoasă.

— După el! urlă Syme. Acum nu mai poate să scape. N-are cum să ne scape mașina pompierilor.

Cei trei birjari, buimăciți pentru moment, își biciuiră caii și reduceră o parte din distanța până la prada care se făcea nevăzută. Președintele confirmă apropierea venind în spatele vehiculului, înclinându-se în mai multe rânduri, trimițând bezele și, în cele din urmă, aruncând un bilet bine împăturit în pieptul inspectorului Ratcliffe. Când respectivul domn îl deschise, nu fără nerăbdare, descoperi următoarele cuvinte:

Fugi imediat. Se știe adevărul despre întinzătorul tău de pantaloni.

— UN PRIETEN

Mașina pompierilor își continuă drumul spre nord, intrând într-o zonă pe care n-o recunoșteau; în timp ce trecea pe lângă un grad înalt umbrit de copaci, cei șase prieteni fură surprinși, dar oarecum ușurați, să-1 vadă pe președinte sărind din mașina

pompierilor, deși nu și-au putut da seama dacă faptul se datora altui capriciu sau protestelor sporite ale amfitrionilor săi. Înainte ca cele trei birje să ajungă acolo, se cățăraseră precum o pisică cenușie uriașă pe gardul înalt, sări de pe el și dispăru în frunzișul întunecos.

Cu un gest furios, Syme își opri birja, sări din ea și se grăbi să escaladeze. După ce își trecu un picior peste gard, întoarse spre prietenii care-1 urmau o față pe care umbra o făcea foarte palidă.

— Ce loc să fie ăsta? întrebă el. Să fie casa bătrânului drac? Am auzit că are o casă în nordul Londrei.

— Cu atât mai bine, spuse secretarul neînduplecat, plantându-și un picior pe o platformă; îl găsim acasă.

— Nu, nu e vorba de asta, zise Syme, împreunându-și sprâncenele. Aud cele mai cumplite zgomote, de parcă diavolii râd, strănută și-și suflă nasurile diavolești!

— Căinii lui latră, desigur, spuse secretarul.

— De ce nu spunem că latră gândacii lui! zise Syme furios. Că latră melcii! Că latră mușcatele! Ai auzit vreun câine care să latre așa?

Ridică o mână; din desiș se auzi un urlet lung și amenințător care părea că-ți intră sub piele și că-ți îngheață sângele în vine, un urlet slab și cutremurător care făcu aerul să vibreze în jurul lor.

— Căinii lui Duminică nu sunt câini obișnuiți, spuse Gogol și începu să tremure.

Syme sărise în cealaltă parte, dar continua să asculte neliniștit.

— Ei, fiți atenți, spuse el. E oare câine, e câinele cuiva?

La urechile lor ajunse un țipăt răgușit, de parcă cineva ar fi protestat și ar fi vociferat cuprins de o

durere subită; apoi, foarte departe, ca un ecou, auzi ceva care suna precum o lungă trompetă nazală.

— Ei... casa lui ar trebui să fie iadul, spuse secretarul, iar dacă este iadul, eu intru! Sări peste gardul înalt aproape dintr-o mișcare.

Ceilalți îl urmară. Străbătură un hățiș de plante și tufe și ieșiră pe o cărare neîngrădită. Nu se vedea nimic; dr Bull își lovi brusc mâinile una de cealaltă.

— Păi... nătărăilor, ți-pă el, e grădina zoologică!

În timp ce, înnebuniți, căutau în jur urma prăzii lor periculoase, un paznic în uniformă veni în fugă pe cărare însoțit de un bărbat în haine obișnuite.

— A luat-o pe-aici? rosti paznicul gâfâind.

— Cine s-o ia? întrebă Syme.

— Elefantul! strigă paznicul. Un elefant a înnebunit și a fugit.

— A fugit cu un domn în vârstă, spuse celălalt străin cu sufletul la gură, cu un biet domn bătrân cu păr alb!

— Cum era domnul bătrân? întrebă Syme cu sporită curiozitate.

— Domnul bătrân era foarte mare și gras; era îmbrăcat în haine gri-deschis, zise paznicul repede.

— Ei bine, spuse Syme, dacă domnul bătrân arăta chiar așa, dacă sunteți foarte siguri că domnul bătrân era mare, gras și avea haine cenușii, atunci credeți-mă pe cuvânt, elefantul n-a fugit cu el. El a fugit cu elefantul. Elefantul nu este creat de Dumnezeu ca să fugă cu el dacă el n-ar fi de acord cu această răpire. La naiba, iată-1!

De data asta nu exista nici un dubiu. Chiar de-a curmezișul întinderii de iarbă, cu vreo două sute de yarzi mai încolo, urmat de o mulțime care țipa

și alerga zadarnic după el, trecea cu pași maiestuoși un elefant cenușiu uriaș, cu trompa-n vânt, rigidă ca bompresul unui vapor, mugind precum trâmbița apocalipsei. Pe spinarea animalului care răgea și zvârlea din picioare ședea președintele Dumini-că, senin ca un sultan, dar îmboldind animalul să gonească furibund cu un obiect ascuțit din mână.

— Opriți-1! țipa gloata. Iese pe poartă!

— Opriți o alunecare de teren! spuse paznicul.
A ieșit pe poartă!

Dar chiar în timp ce vorbea, un ultim trosnet și-un strigăt de groază vesti că marele elefant cenușiu a trecut prin porțile grădinii zoologice și că gonia pe Albany Street precum un nou model de omnibuz rapid.

— Dumnezeule mare! strigă Bull. N-am știut niciodată că un elefant poate să alerge așa de repede. Păi... iar avem nevoie de birje dacă vrem să nu-1 pierdem din ochi.

În timp ce fugeau spre poarta pe unde dispăruse elefantul, Syme trecu în revistă panorama strălucitoare a animalelor bizare din cuști. Ulterior i s-a părut ciudat că le-a văzut atât de limpede. Își amintea în special de pelicani, de gâtlejurile lor ridicole și atârânânde. Se întreba de ce pelicanul era simbolul carității, poate doar pentru că aveai nevoie de multă caritate pentru a-1 admira. Își amintea de pasărea-rinocer, care era efectiv un cioc imens și galben cu o pasăre minusculă atașată îndărăt. Totul îi dădea o senzație a cărei vitalitate nu și-o putea explica, și anume că natura făcea mereu glume foarte miste-rioase. Duminică le spusese că îl vor înțelege după ce vor înțelege stelele. Se întreba dacă înșiși arhan-ghelii puteau înțelege pasărea-rinocer.

Cei șase detectivi nefericiți săriră în birje și urmăriră elefantul, împărțășind teroarea pe care o răspândea de-a lungul și de-a latul străzilor. De astă dată, Duminică nu întoarse capul, dar le oferì suprafața solidă a spatelui său insensibil, ceea ce-i scoase din minți, dacă e posibil, mai mult decât farsele sale anterioare. Dar chiar înainte de a intra pe Baker Street, îl văzură aruncând ceva sus în aer, așa cum își aruncă un băiat mingea cu intenția de a o prinde din nou. La viteza cu care goneau, obiectul căzu mult în spatele său, chiar lângă birja în care se afla Gogol. În speranța palidă de a găsi o motivație pentru pornirea inexplicabilă, Gogol își opri birja și-l ridică. Era un pachet foarte voluminos și îi era adresat. La o cercetare atentă, conținea treizeci și trei de bucăți de hârtie fără valoare, înfășurate una peste alta. Când o rupse pe ultima, rămase o bucățică de hârtie pe care scria:

Cuvântul, îmi imaginez, trebuie să fie „roz”.

Bărbatul cunoscut cândva sub numele de Gogol nu spuse nimic, dar mișcările mâinilor și picioarelor sale semănau cu cele ale unui om care-și îmboldește calul la noi eforturi.

Miracolul elefantului zburător care străbătea străzile și cartierele scosese lumea la ferestre și deviasse circulația la stânga și la dreapta. Dar în ciuda vârvei dementiale, cele trei birje reușiseră să țină pasul, astfel încât ajunseră să fie considerate parte a procesiunii și, probabil, reclama unui circ. Se deplasau cu asemenea viteză, încât distanțele se scurtaseră incredibil: Syme văzu Albert Hall-ul din Kensington pe când credea că se mai află în Paddington. Pasul animalului deveni mai iute și mai slobod de-a lungul străzilor goale și aristocratice

din South Kensington, pentru ca, în cele din urmă, să se îndrepte spre partea de orizont în care roata uriașă de pe Earl's Court se proiecta pe cer. Roata deveni din ce în ce mai mare și umplu firmamentul: era roata stelelor.

Animalul o luase înaintea birjelor. îl pierdura după mai multe cotituri, și când ajunseră la una din porțile expoziției de pe Earl's Court, se pomeniră definitiv blocați. În fața lor se afla o mare de oameni; în mijlocul ei, un elefant imens dădea din picioare și se scutura precum creaturile diforme de acest fel. Președintele dispăruse.

— Încotro s-a dus? întrebă Syme lunecând la pământ.

— Domnul s-a năpustit în expoziție, spuse un funcționar uluit. Apoi adăugă cu un aer ofensat: Un măscărici, domnule. M-a rugat să-i țin calul și mi-a dat asta.

Înfinse scârbit o bucată de hârtie împăturită cu adresa: „Pentru secretarul Consiliului Central al Anarhiștilor.”

Turbând de furie, secretarul o despături și găsi scris înăuntru:

Când scrumbia aleargă o milă,
Lăsați-1 pe secretar să zâmbească;
Când scrumbia încearcă să zboare
Lăsați-1 pe secretar să moară.

Proverb popular

— De ce naiba, începu secretarul, l-ai lăsat pe tip să intre? Oare oamenii vin la expoziție călare pe elefanți nebuni? Oare...

— Ia uitați-vă, strigă Syme dintr-odată. Uitați-vă acolo!

— La ce să mă uit? întrebă secretarul furios.

— La balonul captiv, spuse Syme și arătă cu frenezie într-o anumită direcție.

— De ce dracu' trebuie să mă uit la un balon captiv? întrebă secretarul. Ce e ciudat la un balon captiv?

— Nimic, spuse Syme; doar că nu e captiv!

Își întoarseră privirile spre locul în care balonul se legăna și se umfla deasupra expoziției, legat de sfoară ca un balon pentru copii. După o secundă, sfoara se rupse în două chiar sub nacelă, iar balonul, eliberat, plutea slobod ca o bulă de săpun.

— Mii de draci! țipă secretarul. S-a suit în el, și-și agită pumnii spre cer.

Balonul, purtat de-un vânt întâmplător, ajunse chiar deasupra lor; văzură capul mare și alb al președintelui uitându-se peste bord și privind binevoitor spre ei.

— Domnul să mă aibă-n pază! spuse profesorul în felul său bătrânicios, pe care nu putea niciodată să-1 despartă de barba decolorată și de fața pergamentoasă. Domnul să mă aibă-n pază! Mi s-a părut, mi-a trecut prin minte că mi-a căzut ceva pe pălărie!

Ridică o mână tremurândă și luă de pe pălărie o bucată de hârtie împăturită; o deschise absent și găsi, pe lângă un nod, simbol al iubirii adevărate, următoarele cuvinte:

Frumusețea ta nu m-a lăsat indiferent.

— De la MICUL GHIOCEL

Urmă o scurtă tăcere, după care Syme spuse, mușcându-și barba:

— Nu mă dau bătut. Drăcovenia asta trebuie să aterizeze undeva. După ea!

Cei șase filozofi

Murdari de noroi, cei șase detectivi înaintau lanevoie peste câmpiile verzi și printre tufișurile înflorite aflate la vreo cinci mile de Londra. Optimistul grupului propusese inițial să urmărească balonul prin sudul Angliei, cu birjele. A fost în cele din urmă convins de refuzul tenace al balonului de a zbura deasupra drumurilor și de refuzul și mai tenace al birjarilor de a urmări balonul. Prin urmare, călătorii neobosiți dar exasperați și-au croit drum prin desișurile negre și au tăiat brazde pe câmpiile arate până când fiecare căpătă o înfățișare mult prea scandaloasă pentru a nu fi luat drept vagabond. Dealurile verzi din Surrey au fost martorele distrugerii și tragediei finale a admirabilului costum gri-deschis în care Syme pornise din Saffron Park. Pălăria de mătase fusese străpunsă chiar deasupra nasului de o creangă ce se legăna, pulpanele hainei fuseseră sfâșiate de spini până în dreptul umerilor, era împrôșcat de lutul Angliei până la guler; dar își purta barba galbenă tot înaintea, cu hotărâre mută și mânie, iar ochii săi erau fixați tot pe mingea plutitoare cu gaz, care, în roșeața deplină a asfințitului, părea un nor în amurg.

— La urma urmelor, spuse el, e foarte frumos!

— E ciudat și deosebit de frumos, spuse profesorul. Mi-aș dori ca blestemata aia de pungă plină cu gaz să explodeze!

— Nu, spuse dr Bull, sper să nu explodeze. L-ar putea răni pe bătrân.

— Să-1 rănească! spuse profesorul răzbunător, să-1 rănească! Nu pe cât l-aș răni eu... dacă aș ajunge la el. Micul Ghiocel!

— Oricum, n-aș dori să fie rănit, spuse dr Bull.

— Ce! strigă secretarul cu amărăciune. Crezi toată povestea aia despre omul nostru din camera întunecată? Duminică putea să spună că e oricine.

— Nu știu dacă s-o cred sau nu, zise dr Bull. Nu asta vreau să spun. N-aș dori să ardă balonul bătrânului Duminică pentru că...

— Ei bine, spuse Syme nerăbdător, pentru că...

— Pentru că el însuși e jovial ca un balon, rosti dr Bull disperat. Nu pricep o iotă din povestea aia, cum că el ar fi omul care ne-a dat legitimațiile albastre. Pare să transforme totul în absurd. Nu-mi pasă cine o înțelege, eu l-am simpatizat întotdeauna pe bătrânul Duminică, așa ticălos cum era. Parcă era un copil mare și robust. Cum să vă explic bizara mea simpatie? Nu m-a împiedicat să mă lupt cu el din răspuțeri. E oare mai clar dacă spun că l-am îndrăgit pentru că era atât de gras?

— Nicidecum, spuse secretarul.

— Acum știu, strigă Bull, a fost pentru că era atât de gras și atât de ușor. Exact ca un balon. Ne imaginăm mereu că oamenii grași sunt grei, dar el ar fi putut dansa alături de o silfidă. Acum îmi dau seama ce vreau să spun. O forță mediocră se manifestă prin violență, o forță supremă, prin abilitatea de a le vi ta. A fost ca în vechile speculații: ce s-ar

întâmpla dacă un elefant ar putea sări până la cer ca o lăcustă?

— Elefantul nostru, spuse Syme privind în sus, a sărit la cer ca o lăcustă.

— Și, conchise Bull, iată de ce nu poate să nu-mi placă bătrânul Duminică. Nu, nu e o admirație a forței sau a vreunui lucru stupid de genul ăsta. E tipul de veselie din el, de parcă ar exploda de atâtea vești bune. Nu simțiți uneori acest lucru într-o zi de primăvară? Știți, natura joacă renghiuri, însă în acea zi, renghiurile sunt prietenoase. În ce mă privește, n-am citit niciodată Biblia, dar partea de care se face haz este adevărată: „Ce vi-e vouă munților, c-ați săltat ca berbecii?”¹ Munții chiar saltă — sau cel puțin încearcă s-o facă... De ce îmi place Duminică? Cum să vă spun... pentru că e așa de... bădăran.

Urmă o tăcere lungă, după care secretarul spuse cu voce bizară și nefirească:

— Nu-1 cunoști deloc pe Duminică. Probabil că ești mai bun decât mine și nu cunoști iadul. Am fost la-nceput un tip înverșunat și cam morbid. Omul care stă în întuneric — și care ne-a ales pe toți — m-a ales pentru că a văzut în mine toată demența conspiratorului, pentru că zâmbetul meu era strâmb, iar ochii, triști chiar când zâmbeam. Trebuie să fi fost ceva în mine care intra în rezonanță cu nervii tuturor anarhiștilor. Pentru că atunci când l-am văzut pentru prima oară pe Duminică, nu mi-a sugerat vitalitatea asta a ta aeriană, ci ceva grosolan și trist în natura lucrurilor. L-am găsit fumând într-o încăpere slab luminată, cu obloanele trase, infinit mai deprimantă decât bezna fertilă în care trăiește

---

¹ Psalmul 68,16 (n.ed.).

stăpânul nostru. Ședea pe o bancă, un morman uriaș indistinct și inform. M-a ascultat până la capăt fără să vorbească sau să se clintească. Am dat frâu liber celor mai înflăcărate chemări, i-am pus cele mai grăitoare întrebări. Apoi, după o lungă tăcere, „obiectul” începu să tremure; am crezut că era scuturat de o maladie secretă. Tremura precum o gelatină vie și respingătoare. Îmi amintea de tot ce citisem despre ființele inferioare aflate la originea vieții, despre aglomerările din adâncul mărilor și despre protoplasme. Părea forma ultimă a materiei, cea mai informă și mai odioasă. Îmi spuneam, judecând după tremurat, că un asemenea monstru e cel puțin nefericit. Apoi am înțeles că muntele brutal se scutura de răs, era răsul unui om însingurat, am înțeles că râdea de mine. Îmi cereți să-l iert? Nu e puțin lucru ca cineva care ți-e inferior, dar pare mai puternic, să râdă de tine.

— Desigur, prieteni, exagerați din cale-afară, interveni vocea clară a inspectorului Ratcliffe. Președintele Duminică este un tip extraordinar de inteligent, iar în ce privește fizicul, nu e monstrul lui Barnum⁹ cum credeți voi. M-a primit într-un birou obișnuit, în haină gri în carouri, în plină zi. Mi-a vorbit firească. Să vă spun ce te cam înfioară la Duminică. Camera sa este îngrijită, hainele, la fel, totul pare în ordine; dar e distrat. Uneori ochii săi mari și strălucitori par orbi de-a binelea. Uită, ore în șir, că te afli acolo. Ei bine, nebăgarea de seamă e puțin prea înspăimântătoare la un ticălos. Nu ne gândim îa un ticălos care este, în mod sincer și onest, un

---

⁹ Americanul Phineas Taylor Barnum (1810-1891), proprietarul unui circ faimos și inițiatorul unor expoziții itinerante de ciudățenii (*n. trad.*).

visător, pentru că nu trebuie să ne gândim la un ticălos însingurat. Un om distrat înseamnă un om bun. Înseamnă un om care, dacă se întâmplă să te vadă, îşi cere scuze. Dar cum să suporti un om distrat care, dacă se-ntâmplă să te vadă, te omoară? Asta-ţi pune nervii la-ncercare, nebăgarea de seamă combinată cu ferocitatea. Oamenii au simţit asta uneori, când au străbătut pădurile virgine şi au constatat că animalele erau inofensive şi necruţătoare deopotrivă. Pot să ignore sau să ucidă. V-ar plăcea să petreceţi zece ore din viaţă în compania unui tigru distrat?

— Gogol, ce crezi tu despre Duminică? întrebă Syme.

— Nu mă gândesc la Duminică din principiu, spuse Gogol simplu, aşa cum nu mă uit la soare în miezul zilei.

— E un punct de vedere, spuse Syme meditativ. Ce spui, profesore?

Profesorul mergea cu capul plecat, târându-şi bastonul, şi nu răspunse.

— Trezeşte-te, profesore, rosti Syme cu blândeţe. Spune-ne ce crezi despre Duminică.

În cele din urmă, profesorul vorbi, dar foarte încet:

— Cred ceva ce nu pot exprima clar. Sau mai degrabă, cred ceva ce nu pot nici măcar gândi clar. Sună cam aşa... La început, cum ştiţi, viaţa mea era puţin prea liberă, prea dezlănţuită. Ei bine, când am văzut faţa lui Duminică, am crezut că era prea mare — toată lumea crede asta —, am crezut că era şi prea dezlănţuită. Faţa era atât de mare, încât nu te puteai concentra asupra ei, adică nu puteai să o consideri cât de cât o faţă. Ochii erau atât de depărtaţi de nas, încât nu păreau ochi. Gura era atât de detaşată de rest, încât trebuia să te gândeşti la

ea ca la o parte separată. Întreaga situație e prea greu de explicat...

Se opri puțin, târându-și bastonul, apoi continuă:

— S-o luăm și altfel. Mergând odată noaptea pe drum, am văzut un felinar, o fereastră luminată și un nor care, laolaltă, conturau o față desăvârșită și inconfundabilă. Dacă cineva din Univers are fața aceea, îl voi recunoaște. Dar când am mers puțin mai departe, am descoperit că nu exista nici o față, că fereastra se afla cu zece yarzi mai încolo, felinarul, cu o mie de yarzi, iar norul, în lumea de dincolo. Ei bine, fața lui Duminică mi-a scăpat; fugea la stânga și la dreapta... cum fug imaginile întâmplătoare. Astfel, fața lui m-a făcut oarecum să mă îndoiesc dacă, în general, există fețe. Nu știu dacă fața ta, Bull, e o față sau o combinație în perspectivă. Poate că una din lentilele negre ale ochelariilor tăi îngrozitori e foarte aproape, iar cealaltă, la cincizeci de mile distanță. Oh, incertitudinile unui materialist nu fac doi bani. Duminică m-a învățat că cele mai însemnate și mai nefericite îndoieli sunt ale unui spiritualist. Sunt budist, presupun; iar budismul nu e o credință, e o îndoială. Dragul meu Bull, nu cred că ai de fapt o față. N-am destulă credință ca să cred în materie.

Ochii lui Syme erau fixați asupra globului rătăcitor care, înroșit de lumina serii, părea să țină de o lume mai trandafirie și mai inocentă:

— N-ați observat ceva ciudat în toate descrierile voastre? Fiecare îl vede pe Duminică foarte diferit, și totuși fiecare găsește ceva cu care să-l compare, cu însuși Universul. Bull îl vede ca pământul primăvara, Gogol, ca soarele la amiază. Secretarului îi amintește de protoplasma informă, iar inspectorului, de indiferența pădurilor virgine. Profesorul spune

că e ca un peisaj schimbător. E ciudat, însă și mai ciudat e faptul că eu însumi mi-am făcut o idee bizară despre președinte și că, la rândul meu, îmi dau seama că mă gândesc la Duminică ca la întreaga lume.

— Dă-i bătaie, Syme, spuse Bull; nu te mai uita la balon.

— Când l-am văzut pentru prima oară pe Duminică, spuse Syme alene, i-am văzut doar spatele; iar când i-am văzut spatele, am știut că este cel mai rău om din lume. Gâtul și umerii săi erau la fel de dezgustători ca cei ai unui zeu maimuțărit. Capul, încovoiat aproape neomenește, era ca spinarea unui bou. Am avut imediat fantezia revoltătoare că nu mă aflu nicidecum în fața unui om, ci a unui animal îmbrăcat în haine omenești.

— Continuă, spuse dr Bull.

— Apoi s-a-ntâmplat un lucru ciudat. Îi văzusem spatele din stradă, stând în balcon. Am intrat în hotel și, venind din partea cealaltă, i-am văzut fața în lumina soarelui. Fața lui m-a înspăimântat, ca pe noi toți, dar nu pentru că era dezgustătoare, nu pentru că era primejdioasă. Dimpotrivă, m-a înspăimântat pentru că era atât de frumoasă, pentru că era atât de bună.

— Syme, exclamă secretarul, nu ți-e bine?

— Era precum chipul arhanghelului din vechime, cel care împărțea dreptatea după războaie eroice. Ochii săi râdeau, iar gura exprima onoare și suferință. Avea același păr alb, aceiași umeri imenși, îmbrăcați în gri, pe care-i văzusem din spate. Dar când l-am văzut din spate, eram sigur că e animal, iar când l-am văzut din față, știam că e zeu.

— Pan, spuse profesorul visător, era și zeu, și animal.

— Apoi și mereu după aceea, continuă Syme precum un om care vorbea cu sine, acesta a fost pentru mine misterul lui Duminică — și e și misterul lumii. Când văd spatele oribil, sunt convins că fața nobilă este doar o mască. Când văd fața, chiar pentru o clipă, știu că spatele este doar o glumă. Răul este atât de rău, încât nu ne gândim la bine decât accidental; binele este atât de bun, încât suntem convinși că răul poate fi explicat. Ieri, când îl urmăream pe Duminică din birjă, când mă afluam permanent în spatele lui, lucrurile ajunseseră la un fel de apogeu.

— Ai avut atunci timp să te gândești? întrebă Ratcliffe.

— Timp, răspunse Syme, pentru un gând cumplit. Mi-a trecut brusc prin minte că spatele indescifrabil și inexpresiv din fața mea era chiar chipul său — un chip orb, îngrozitor, care mă privea fix; mi-am imaginat că individul care alerga în fața mea fugea în realitate cu spatele, dansând în timp ce alerga.

— Oribil, spuse dr Bull și se cutremură.

— Oribil nu este cuvântul potrivit, spuse Syme. A fost într-adevăr cel mai nefericit moment din viața mea. Și totuși, după zece minute, când și-a scos capul din birjă și s-a strâmbat ca un gargui, mi-am dat seama că este doar ca un tată care se joacă de-a v-ați ascunselea cu copiii lui.

— E un joc lung, spuse secretarul și se încrunță spre ghetetele lui rupte.

— Ascultați-mă! țipă Syme cu o insistență extraordinară. Vreți să vă spun care e secretul întregii lumi? Faptul că i-am cunoscut numai spatele. Vedem totul din spate și ni se pare dezgustător. Ăla nu e un copac, ci spatele unui copac. Ăla nu e un nor, ci spatele unui nor. Nu vă dați seama că totul

își pleacă și își ascunde fața? Măcar de-am putea să ajungem în față...

— Priviți, strigă Bull din răspuseri, balonul coboară!

Nu era nevoie să strige, Syme nu-și luase ochii de la el. Văzu globul mare și luminos clătinându-se pe cer, apoi îndreptându-se și scufundându-se lent în spatele copacilor, asemenea unui soare care apune.

Bărbatul numit Gogol, care abia deschisese gura în timpul tuturor acestor istovitoare călătorii, își aruncă brusc brațele în sus ca un suflet condamnat.

— E mort! strigă. Acum știu că mi-a fost prieten, prietenul meu din întuneric!

— Mort! rosti secretarul cu dispreț. Nu moare el așa ușor. Dacă i-ar fi dat cineva brânci dintr-un automobil, l-am găsi tăvălindu-se ca un mânz pe câmp, dând din picioare ca să se amuze.

— Ciocnindu-și copitele, spuse profesorul. Mânjii fac așa... Și Pan...

— Iar Pan! spuse dr Bull țăfnos. Crezi că Pan e totul.

— Este, în grecește, spuse profesorul. înseamnă totul.

— Nu uita, zise secretarul uitându-se în jos, că înseamnă și panică.

Syme rămăsese în picioare fără să audă exclamațiile.

— A căzut, spuse scurt. Să mergem într-acolo! Apoi adăugă cu un gest indescritibil:

— Oh, dacă ne-a înșelat pe toți și s-a omorât! Ar putea fi una din festele sale!

Porni cu pași mari spre copacii din depărtare animat de un nou impuls, cu hainele zdrențuite și cravata desfăcută, fluturându-i în vânt. Ceilalți îl

urmară ceva mai șovăielnici, acuzând dureri de picioare. Aproape concomitent, cei șase bărbați își dădură seama că nu erau singuri pe câmp.

Pe pajiștea acoperită cu iarbă venea spre ei un bărbat înalt, sprijinindu-se într-un baston lung, semănând cu un sceptru. Era îmbrăcat într-un costum rafinat, dar demodat, cu pantaloni până la genunchi; culoarea costumului era ceva între albastru, violet și gri, nuanță pe care o dau anumite umbre din ținuturile păduroase. Părul era cărunț spre alb și la prima vedere, asociat pantalonilor, părea pudrat. Privirea-i era foarte calmă; dacă n-ar fi fost bruma argintie de pe cap, ar fi putut fi una din umbrele pădurii.

— Domnilor, spuse, stăpânul meu are o trăsură care vă așteaptă pe un drum din apropiere.

— Cine e stăpânul dumitale? Întrebă Syme fără să clipească.

— Mi s-a spus că-i cunoașteți numele, zise bărbatul respectuos.

Se lăsă tăcere, după care secretarul spuse:

— Unde e trăsura asta?

— Așteaptă doar de câteva clipe, zise străinul. Stăpânul meu abia a ajuns acasă.

Syme privi la stânga și la dreapta peticului de iarbă verde pe care se găsea. Tufișurile păreau tufișuri obișnuite, copacii păreau copaci obișnuiți; cu toate acestea, se simțea captiv într-un ținut vrăjit.

Îl examina pe misteriosul sol din cap până-n picioare, dar nu descoperi nimic — doar faptul că haina lui avea culoarea umbrelor purpurii, iar fața, culoarea cerului roșu, brun și auriu.

— Arată-ne locul, spuse Syme scurt; fără să scoată o vorbă, bărbatul în haină violetă se-ntoarse cu spatele și porni spre o spărtură din gardul viu, care lăsa să se întrevadă brusc lumina unui drum alb.

Când cei șase călători ajunseră în acel loc, văzură că drumul alb era blocat de ceea ce părea un lung șir de trăsură de tipul celor care străjuiesc intrarea caselor din Park Lane. În dreptul șirului de trăsură stătea un rând de servitori strălucitori, îmbrăcați în uniformă gri-albăstruie, având cu toții un aer de măreție și de independență rar întâlnit la servitorii unui gentleman, dar frecvent la oficiali și la ambasadorii unui rege important. Erau acolo nu mai puțin de șase trăsură care așteptau, câte una pentru fiecare din zdrențăroșii jalnici ai grupului. Toți slujitorii (de parcă ar fi fost în ținută de gală) purtau săbii, iar în timp ce fiecare bărbat se urca târându-se în trăsură, le scoaseră din teci și salutară cu o lumină neașteptată de oțel.

— Ce înseamnă toate acestea, îl întrebă Bull pe Syme în timp ce se despărteau. E oare altă glumă a lui Duminică?

— Nu știu, spuse Syme în timp ce, istovit, se cufunda în pernele trăsurii; dar dacă e așa, este una dintre glumele despre care vorbeai. Este o glumă prietenoasă.

Cei șase aventurieri trecuseră prin multe peripeții, dar nici una nu-i zguduise într-o asemenea măsură ca această ultimă aventură, a confortului. Se obișnuiseră ca lucrurile să se desfășoare anevoie, când însă lucrurile începură brusc să se desfășoare lin, fură copleșiți. Nu-și imaginau nicidecum ce era cu aceste trăsură; era suficient să știe că erau trăsură, și încă trăsură cu perne. Nu-și închipuiau cine era bătrânul care-i condusesse, dar era mai mult decât suficient că îi condusesse la trăsură.

Syme trecu prin bezna deasă a copacilor lăsându-se în voia lucrurilor. Era tipic pentru el: după ce-și purtase bărbia cu înverșunare înainte cât timp

se putea face ceva, când întreaga problemă i-a fost luată din mâini, căzu pe perne, prăbușindu-se de-a binelea.

Treptat, foarte vag, își dădu seama pe ce drumuri bogate îl poartă trăsură. Văzu că trec prin porțile de piatră ale unui așa-zis parc, că încep să urce lent un deal care, deși împădurit pe ambele culmi, era oarecum mai sistematizat decât o pădure. Apoi îl cuprinse o bucurie generală, cum se întâmplă cu cineva care se trezește încet dintr-un somn tălmăduitor. Simți că toate gardurile vii sunt ceea ce trebuie să fie, și anume ziduri însuflețite; că un gard viu este precum o armată de oameni, disciplinat, dar și mai viu. Văzu ulmi înalți în spatele gardurilor vii și se gândi vag cât de fericiți sunt băieții care se cațără în ei. Trăsura coti pe cărare, și văzu pe neașteptate, în liniște, precum un nor lung și jos în amurg, o casă lungă și joasă, îndulcită de lumina blândă a asfințitului. Cei șase prieteni schimbă apoi impresii și se contraziseră; dar toți căzură de acord că, într-un mod inexplicabil, locul le amintea de copilărie: fie vârfurile ulmilor, fie cărarea întortocheată, fie peticul de livadă, fie forma ferestrelor; fiecare pretindea că-și amintește acel loc înainte de chipul mamei.

Când, în cele din urmă, trăsurile traseră în fața unei porți masive, scunde și cavernoase, alt bărbat, în aceeași uniformă, dar purtând o stea de argint pe pieptul cenușiu al hainei, le ieși în întâmpinare. Personajul impresionant se adresă unui Syme uluit:

— În camera dumneavoastră găsiți întăritoare.

Sub influența aceluiași somn hipnotic al uluirii, Syme urcă scara lată de stejar în urma servitorului respectuos. Intră într-un splendid șir de apartamente care păreau proiectate special pentru el.

Se îndreptă spre oglinda mare cu instinctul comur al clasei din care făcea parte, de a-și îndrepta cravata sau netezi părul; acolo își văzu figura înspăimântătoare — sângele care-i cursese pe față unde îl lovise creanga, părul zburlit semănând cu firele galbene de iarbă deasă, hainele sfâșiate în fâșii lungi și tremurătoare. Brusc, întregul mister ieși la suprafață la fel de simplu ca felul cum ajunsese acolo și cum urma să iasă din nou de acolo. Chiar atunci, un bărbat în albastru, care fusese numit valetul său, spuse foarte solemn:

— V-am pregătit hainele, domnule.

— Haine! zise Syme sarcastic. N-am alte haine în afara de acestea. Întinse două fâșii lungi de re-dingotă ca două ghirlande fascinante și schiță o piruetă de balerină.

— Stăpânul meu mă roagă să vă spun, zise slujitorul, că astă-seară este bal mascat și că dorește să purtați costumul pe care l-am pregătit. Până una-alta, domnule, aveți aici o sticlă de vin de Burgundia și niște fazan rece, pe care speră că nu le veți refuza; mai sunt câteva ore până la cină.

— Fazanul rece e un lucru bun, spuse Syme reflectând, iar vinul de Burgundia e un lucru excelent. Dar zău că nu le doresc pe cât îmi doresc să știu ce dracu' înseamnă toate astea și ce costum mi-ai pregătit.

Servitorul ridică de pe un fel de divan o draperie lungă albastră-păun, care aducea mai degrabă cu un domino; în față avea pictat un soare mare și auriu, în jurul căruia, pe ici, pe colo, erau presărate stele și semiluni strălucitoare.

— Urmează să vă îmbrăcați în Joi, domnule, spuse valetul oarecum afabil.

— Să mă îmbrac în Joi, spuse Syme reflexiv. Nu pare un costum călduros.

— Ba da, domnule, spuse celălalt plin de zel, costumul de Joi e foarte călduros, domnule. Se încheie până sub bărbie.

— Nu înțeleg nimic, spuse Syme oftând. M-am obișnuit de atâta vreme cu aventurile incomode, încât aventurile comode mă scot din joc. Cu toate acestea, cred că mi se va permite să întreb de ce anume, într-o sutană verde mâzgălită peste tot cu soarele și luna, arăt ca Joi. Cred că sferele astea cerești strălucesc și în alte zile. Îmi amintesc că odată am văzut luna marți.

— Vă cer iertare, domnule, spuse valetul. Aveți aici și Biblia. Și cu un deget respectuos și rigid arătă un pasaj din primul capitol al Genezei. Syme îl citi uimit. Era cel în care a patra zi a săptămânii este asociată facerii soarelui și lunii. Acum totuși se calculau în funcție de o duminică creștină.

— Devine din ce în ce mai de neînțeles, spuse Syme în timp ce se așeza pe scaun. Cine sunt acești oameni care oferă fazan rece și vin de Burgundia, haine verzi și biblii? Oare pot oferi chiar orice?

— Da, domnule, orice, spuse slujitorul solemn. Vă ajut să îmbrăcați costumul?

— Ei, atârnă și dumneata drăcovenia asta pe mine! spuse Syme nerăbdător.

Dar deși pretinse că disprețuiește mascarada, simți o ciudată senzație de libertate și de naturalețe în mișcări când își aruncă pe spate veșmântul albastru-auriu; iar faptul că trebuia să poarte sabie îi aminti de-un vis din copilărie. Ieșind din cameră, zvârli faldurile peste umăr cu o singură mișcare; sabia se detașă cu o anumită înclinație, iar el își însuși fanfaronada trubadurului. Căci aceste deghezări nu deghezază, ci dezvăluie.

Acuzatorul

În timp ce înainta cu pași mari pe coridor, Syme îl zări pe secretar în capul scărilor mari. Bărbatul nu păruse nicicând atât de nobil. Era drapat într-o robă lungă de-un negru-intens, pe centrul căreia trecea o bandă sau o fâșie lată de-un alb pur, ca o rază singulară de lumină. Ansamblul părea un veșmânt ecleziastic foarte auster. Syme nu avu nevoie să-și scruteze memoria sau să caute în Biblie pentru a-și aminti că prima zi a Creației n-a făcut decât să separe lumina de întuneric. Veșmântul însuși sugera în suficientă măsură simbolul; Syme simți cât de fără cusur exprima acest model în alb-negru sufletul palidului și sobrului secretar, cu sinceritatea sa inumană și cu nebunia sa calmă, care-1 determinaseră atât de ușor să se războiască cu anarhiștii și să treacă, la fel de ușor, de partea lor. Syme n-a fost aproape deloc surprins să observe că în ciuda tihnei și ospitalității din noua lor ambianță, ochii acestui om continuau să fie sumbri. Nici mirosul berii, nici mierea livezilor nu-1 puteau împiedica pe secretar să pună o întrebare înțeleaptă.

Dacă Syme ar fi putut să se vadă, și-ar fi dat seama că, pentru prima dată, și el părea el însuși, nu altcineva. Căci dacă secretarul întruchipa filozoful care iubește lumina originală și amorfă, Syme era

tipul de poet care caută mereu să dea luminii forme deosebite, să o descompună în soare și stele. Filozoful poate uneori să iubească infinitul; poetul iubește întotdeauna finitul. Pentru el, momentul suprem nu este facerea luminii, ci facerea soarelui și a lunii.

În timp ce coborau împreună scările largi, îl ajunseră din urmă pe Ratcliffe, care era îmbrăcat precum un vânător, în verde crud, pe veșmântul lui fiind desenați copaci verzi încolăciți. El reprezenta ziua a treia, cea în care au fost făcute pământul și lucrurile verzi, iar fața sa pătrată și lucidă, cu cinismul ei deloc neprietenos, părea destul de potrivită cu ea.

Au fost conduși prin altă poartă largă și scundă într-o grădină englezească foarte mare și veche, plină de torțe și ruguri la lumina cărora dansa un carnaval imens de oameni în costume multicolore. Lui Syme i se păru că vede fiecare formă din natură reprodusă de câte-un costum nebunesc. Cineva era îmbrăcat în moară de vânt cu aripi imense, un bărbat era costumat în elefant, altul, în balon; ultimii doi, luați la un loc, păreau să perpetueze și-rul aventurilor lor năstrușnice. Syme văzu chiar — și tresări surprins — un dansator îmbrăcat într-o enormă pasăre-rinocer, cu ciocul de două ori mai mare decât corpul: era pasărea bizară care i se întâr-părise în minte precum o întrebare vie în timp ce alerga pe lungul drum din grădina zoologică. În orice caz, erau o mie de alte asemenea elemente. Se aflau acolo un felinar dansator, un măr dansator, o corabie dansatoare. Ai fi crezut că melodia neîmblânzită a vreunui muzician nebun stârnise toate elementele familiare ale câmpului și străzii să danseze o giga eternă. Multă vreme după aceea, ori de

câte ori, ajuns la vârsta omului împăcat, Syme vedea unul din acele lucruri — un stâlp de felinar, un măr sau o moară de vânt —, se gândea că e un petrecăreț rătăcit de la acel bal mascat.

Într-o parte a peluzei, animată de dansatori, se afla un soi de movilă verde precum terasa grădinilor de modă veche.

De-a lungul acesteia, în semilună, stăteau șapte scaune mari, tronurile celor șapte zile. Gogol și dr Bull își ocupaseră locurile. Profesorul tocmai urca spre scaunul său. Gogol — sau Marți — purta un veșmânt care-i ilustra bine simplitatea, conceput pe ideea despărțirii apelor; costumul se desfăcea deasupra frunții și-i cădea la picioare, cenușiu și argintiu precum o perdea de ploaie. Profesorul, în a cărui zi fuseseră create păsările și peștii — forme de viață mai simple —, avea un veșmânt purpuriu-închis pe care se distingeau pești cu ochi bulbucați și păsări tropicale de pradă, împreunarea, în ființa sa, a imaginației insondabile cu îndoiala. Dr Bull, ultima zi a Creației, purta o haină acoperită cu animale heraldice în nuanțe de roșu și aur, iar pe creștet, emblema unui om în poziție de atac. Ședea pe scaun sprijinit pe spate, zâmbind larg: imaginea optimistului aflat în elementul său.

Unul câte unul, călătorii se urcară pe movilă și se așezară pe scaunele bizare. Pe măsură ce se așezau, participanții la carnaval reacționau cu o explozie de entuziasm asemănătoare celor cu care mulțimile îi întâmpină pe regi. S-au ciocnit cupe, s-au agitat torțe, s-au aruncat în aer pălării cu pene. Oamenii cărora li se rezervaseră tronurile erau încununăți cu lauri extraordinari. Scaunul din mijloc era însă gol.

Syme se afla în partea stângă a acestuia, iar secretarul, în dreapta. Secretarul se uită, peste tronul gol, spre Syme și spuse, strângându-și buzele:

— Nu știm dacă nu zace mort pe câmp.

În timp ce Syme auzea aceste cuvinte, văzu pe marea de chipuri omenești din față o schimbare nemaipomenit de frumoasă, de parcă cerul i s-ar fi deschis în spatele capului. Duminică nu făcuse decât să treacă în liniște, precum o umbră, de-a lungul primului rând și să se așeze pe scaunul din mijloc. Era înveșmântat foarte simplu, într-un alb pur și extraordinar, iar deasupra frunții, părul său părea o flacăra argintie.

O vreme îndelungată — să fi fost câteva ore bune —, omenirea travestită s-a legănat și a dat din picioare în fața lor, pe o muzică ritmată și triumfătoare. Fiecare pereche de dansatori părea un romanț în sine. Era fie o zână care dansa cu o cutie de scrisori, fie o țărăncuță care dansa cu luna; într-un sens, fiecare caz era la fel de absurd ca cele din *Alice în țara minunilor*, dar serios și tandru ca o poveste de dragoste. În cele din urmă, mulțimea densă începu să se subțieze. Perechile porniră agale pe potecile grădinii, sau se îndreptară spre capătul clădirii, unde fumegau, în oale imense precum cazanele de gătit pește, amestecuri fierbinți și arome de bere și vin vechi. Deasupra lor, pe un fel de grătar negru așezat pe acoperișul casei, într-un coș de fier, şuiera un foc gigantic care lumina ținutul până departe. Efectul domestic al luminii flăcărilor se întinse peste griul și maroniul pădurilor vaste, părând să încălzească însăși goliciunea nopții de deasupra. Cu toate acestea, după o vreme, și focul își îngădui să slăbească; grupurile indistincte se strânsă în jurul cazanelor mari, sau intrară, râzând și sporovăind, pe coridoarele casei vechi. Nu rămăseseră mai mult de zece pierde-vară în grădină; curând după aceea, doar patru. În cele din

urmă, ultimul chefliu răătăcit intră în fugă în casă, strigând după tovarășii săi. Focul păli și răsărira stelele, lente și puternice. Cei șapte bărbați ciudați fuseseră lăsați singuri precum șapte statui din piatră pe scaune din piatră. Nici unul nu scosese vreun cuvânt.

Lăsau impresia că nu se grăbeau, ascultau în liniște zumzetul insectelor și cântecul depărtat al unei păsări. Apoi vorbi Duminică, dar atât de ireal, încât părea că mai degrabă reia conversația decât că o începe.

— Mâncăm și bem mai târziu, spuse el. Să stăm puțin împreună, noi cei care ne-am iubit cu atâta amărăciune și am luptat atâta vreme. Am impresia că-mi amintesc doar secolele de război eroic în care ați fost mereu eroi — o epopee după alta, un lanț întreg de nenorociri, iar voi, mereu, tovarăși de arme. Dacă asta s-a întâmplat abia de curând (pentru că timpul nu înseamnă nimic) sau la începutul lumii, eu sunt cel care v-am trimis la război. Am stat în întuneric, unde nu există nimic creat, iar pentru voi am fost doar o voce care porunea vitejie și virtute neomenească. Ați auzit vocea în întuneric — și n-ați mai auzit-o niciodată. Soarele din înalt a negat-o, pământul și cerul au negat-o, întreaga înțelepciune omenească a negat-o. Și când v-am întâlnit la lumina zilei, eu însumi am negat-o.

Syme se foi brusc pe scaun, dar altminteri era liniște; discursul ininteligibil continuă.

— Dar voi ați fost bărbați. Nu v-ați uitat onoarea nedezvăluită, deși întregul cosmos declanșase o mașinărie de tortură ca să v-o smulgă. Știu cât de aproape ați fost de iad. Știu cum tu, Joi, ai încrucișat sabia cu regele Satana, și cum tu, Miercuri, m-ai pomenit într-un moment disperat.

Era o liniște desăvârșită în grădina luminată de stele. Apoi, implacabil, secretarul cu sprâncene negre se răsuci în scaun înspre Duminică și spuse cu voce aspră:

— Cine și ce ești?

— Sabatul, spuse celălalt fără să se miște. Sunt pacea lui Dumnezeu.

Secretarul sări în sus și începu să-și mototolească cu mâinile roba prețioasă.

— Știu ce vrei să spui, strigă el; e exact ce nu-ți pot ierta. Știu că ești mulțumirea, optimismul și, cum se spune, armonia, împăcarea supremă. Ei bine, eu nu sunt împăcat. Dacă ai fost omul din camera întunecată, de ce ai fost și Duminică, ofensând lumina soarelui? Dacă ai fost de la început tatăl și prietenul nostru, de ce ne-ai fost și cel mai mare dușman? Am plâns, am fugit cuprinși de groază; am stat cu moartea-n suflet... Și tu pretinzi că ești pacea lui Dumnezeu! Oh, Îi pot ierta lui Dumnezeu mânia, deși a distrus popoare întregi, dar nu-I pot ierta pacea.

Duminică nu rosti nici un cuvânt, dar își întoarse foarte lent fața de piatră spre Syme, de parcă ar fi pus o întrebare.

— Nu, spuse Syme, nu sunt atât de înverșunat. Îți sunt recunoscător nu numai pentru vinul și ospitalitatea de acum, dar și pentru multe alergături sănătoase și înfruntări libere. Aș vrea însă să știu. Sufletul și inima mea sunt aici la fel de fericite și de liniștite precum această grădină veche, dar rațiunea mea continuă să țipe. Aș vrea să știu.

Duminică se uită la Ratcliffe, a cărui voce limpede spuse:

— Pare atât de *stupid* că te-ai aflat de ambele părți, că ai luptat cu tine însuși.

Bull zise:

— Nu înțeleg nimic, dar sunt fericit. De fapt, îmi vine să dorm.

— Eu nu sunt fericit, spuse profesorul cu capul în mâini, pentru că nu înțeleg. M-ai lăsat să rătăcesc puțin prea aproape de iad.

Gogol zise cu simplitatea desăvârșită a unui copil:

— Aș vrea să știu de ce am fost făcut să sufăr.

Duminică nu spuse nimic, mulțumindu-se să-și sprijine bărbia puternică în mână și să privească în zare. În cele din urmă zise:

— V-am auzit pe rând nemulțumirile. Dar iată, mai vine cineva să se plângă; să-l ascultăm și pe el.

Focul care se stingea în torța cea mare aruncă o ultimă lungă licărire peste iarba întunecată, părând un lingou de aur incandescent. Pe fundalul acestei benzi de foc se desenau, în negru-intens, picioarele unei siluete în negru care venea spre ei. Părea că poartă un frumos costum ajustat pe corp, cu pantaloni până la genunchi, la fel ca cel al servitorilor casei, doar că nu era albastru, ci negru profund. Avea, ca servitorii, un fel de sabie la șold. Doar când ajunse foarte aproape de semiluna celor șapte și-și ridică fața să se uite la ei, Syme văzu, cu o claritate desăvârșită, fața lată, cu trăsături aproape simiene, a vechiului său prieten Gregory, părul său roșu, bogat și zâmbetul jignitor.

— Gregory! suspină Syme, aproape ridicându-se de pe scaun. Măi să fie, el e anarhistul adevărat!

— Da, spuse Gregory cu o reținere puternică și primejdioasă. Eu sunt anarhistul adevărat.

— „Și iarăși au venit într-o zi”, murmură Bull, care părea adormit cu-adevărat, „îngerii lui

Dumnezeu să se înfățișeze înaintea Domnului, și Satana a venit și el printre ei..."¹

— Ai dreptate, spuse Gregory, și se uită de jur-împrejur. Sunt un distrugător. Aș distruge lumea... dacă aș putea.

Un sentiment de înflăcărare venind din adâncurile pământului îl ațâță pe Syme, care vorbi cu întreruperi, fără șir:

— Oh, om nefericit, strigă el, încearcă să fii fericit! Ai părul roșu ca sora ta.

— Părul meu roșu va aprinde lumea ca flăcările roșii, spuse Gregory. Credeam că urăsc totul mai mult decât oamenii obișnuiți, dar am descoperit că nu urăsc totul atât de mult ca pe tine!

— Eu nu te-am urât niciodată, spuse Syme foarte trist.

Dintr-odată, din această creatură de neînțeles izbucniră ultimele tunete:

— Tu! Tu n-ai urât niciodată pentru că n-ai trăit niciodată. Știu ce sunteți cu toții, de la primul la ultimul, sunteți oamenii care dețineți puterea. Sunteți poliția, bărbații foarte grași și zâmbitori în albastru și bumbi! Voi sunteți Legea, n-ați fost niciodată călcați în picioare. Există oare un suflet liber și viu care să nu tânjească să vă calce-n picioare numai pentru că n-ați fost niciodată călcați în picioare? Noi, revoltații, vorbim fără îndoială tot felul de prostii despre o crimă sau alta a guvernului. E o nebunie! Singura crimă a guvernului este că guvernează. Păcatul de neiertat al puterii supreme este că e supremă. Nu vă blestem pentru că sunteți cruzi. Nu vă blestem (deși aș putea) pentru că sunteți blânzi. Vă blestem pentru că stați la adăpost!

---

¹ Iov 2, 1 (n. ed).

Stați pe scaunele voastre de piatră și nu vă ridicați niciodată de pe ele. Sunteți cei șapte îngerii din cer, și n-ați avut niciodată necazuri. Oh, aş putea să vă iert totul, vouă, celor care conduceți omenirea, dacă aş simți o dată că ați suferit măcar o oră o agonie adevărată, așa cum eu...

Syme sări în picioare, tremurând din cap până-n picioare:

— Înțeleg totul, tot ce există. De ce fiecare lucru de pe pământ se războiește cu toate celelalte lucruri? De ce fiecare lucru din lume trebuie să lupte împotriva lumii înseși? De ce trebuie să lupte o muscă cu întregul Univers? De ce trebuie să lupte o păpădie cu întregul Univers? Din același motiv pentru care a trebuit să fiu singur în cumplitul Consiliu al Zilelor. Pentru ca fiecare lucru care se supune legii să aibă gloria și solitudinea anarhistului. Pentru ca fiecare om care luptă pentru ordine să poată fi la fel de viteaz și de bun ca dinamitardul. Pentru ca adevărata minciună a Satanei să-i fie zvârlită înapoi blasfematorului, astfel încât prin lacrimi și cazne să ne câștigăm dreptul de a-i spune acestuia: „Minți!” Nici o suferință nu-i destul de mare cât să-și cumpere dreptul de a-i spune acuzatorului: „Și noi am suferit!”

— Nu-i adevărat că n-am fost niciodată călcați în picioare! Am fost trași pe roată. Nu-i adevărat că n-am coborât niciodată de pe aceste tronuri. Am coborât în iad. Ne plângeam de suferințe de neuitat chiar în clipa în care acest om a intrat să ne acuze cu insolență de fericire. Resping calomnia: nu am fost fericiți. Pot să răspund pentru fiecare dintre marii apărători ai Legii pe care i-a acuzat. Cel puțin...

Întoarse privirea și văzu brusc pe fața mare a lui Duminică un zâmbet ciudat.

— Oare, strigă el cu voce cumplită, oare tu ai suferit vreodată?

În timp ce se uita, fața cea mare crescuse până la o dimensiune cumplită, deveni mai lată decât masca uriașă a lui Memnon, care-l făcea să țipe când era copil. Deveni din ce în ce mai mare, umplând cerul. Apoi totul se întunecă. Abia în beznă, înainte ca aceasta să-i distrugă cu desăvârșire mințile, păru că aude o voce depărtată rostind un text banal pe care-l mai auzise undeva: „Poți să bei din cupa din care beau eu?”

*

Când personajele cărților se trezesc din vis, se găsesc de obicei în locul în care ar fi putut să adoarmă. Cască în scaun sau se scoală, cu mădularele umflate, de pe câmp. Experiența lui Syme era mult mai ciudată din punct de vedere psihologic, dacă există într-adevăr un lucru, în sens pământesc ireal, legat de cele prin care trecuse. Căci deși ulterior își amintea mereu că a leșinat în fața lui Duminică, nu-și mai aducea aminte dacă și-a revenit vreodată, își amintea doar că, treptat și firesc, și-a dat seama că se afla și că mergea pe un drum de țară în compania unui ins binevoitor și plăcut la vorbă. Bărbatul jucase un rol în drama lui recentă: era Gregory, poetul cu păr roșu. Mergeau ca niște vechi prieteni, se aflau în toiul unei discuții despre un lucru banal. Syme simțea o vioiciune nefirească în corp și o limpezime de cristal în minte, care păreau superioare oricărui lucru pe care îl spunea sau îl făcea. Simțea că se află în posesia unei vești nespuse de bune, care făcea din orice altceva un lucru banal, însă de-o banalitate încântătoare.

Zorii se revărsau peste toate lucrurile în culori transparente și șovăielnice deopotrivă, de parcă natura încerca pentru prima dată galbenul și trandafiriul. Adierea de vânt sufla atât de curat și de dulce, încât nu puteai decât să te gândești că sufla din cer; sufla mai degrabă printr-o gaură de cer. Syme simți o ușoară surpriză când văzu ridicându-se împrejur, pe ambele părți ale drumului, clădirile roșietice și dezordonate din Saffron Park. Nu avea nici cea mai vagă idee că umblase atât de aproape de Londra. O luă instinctiv pe-un drum alb, pe care niște păsări matinale țopăiau și cântau, și se trezi în fața unei grădini împrejmuite cu gard. Acolo o zări pe sora lui Gregory, fata cu păr roșu-auriu, tăind liliac înainte de micul dejun, cu imensa și inconștienta seriozitate a fetelor.

Fragmente dintr-un articol de G.K. Chesterton

*referitor la Omul care era Joi
publicat în Illustrated London News
13 iunie 1936 (cu o zi înainte de a muri)*

...Revin aici asupra punctului meu de vedere privind tendința de a nu sesiza la ce se referă un titlu — sau chiar ce spune un titlu. [...] într-un comentariu dezlânat, fie el personal sau impersonal, ți-este îngăduit să faci glume pe seama ta și a altor persoane cât timp afirmi suficient de răspicat că sunt glume. În legătură sau fără legătură cu acest fapt, constat că se întâmplă să-mi displacă subterfugiul de a nu sesiza poanta unei povești — sau, uneori, chiar înțelesul evident al titlului poveștii. Am avut uneori ocazia de a cântăci cu blândețe că cei care rezistă la efortul de a citi o carte ar putea rezista și la efortul de a citi pagina de titlu a cărții. Căci există mai multe exemple decât își poate cineva închipui în care critici serioși și-ar putea rezolva multe probleme legate de ce anume este o carte, descoperind pur și simplu ce pretinde acea carte că este.

... E ciudat faptul că unul din exemple mă privește [...], se referă la cartea *Omul care era foi*. Era un soi de fantezie foarte melodramatică, dar avea în ea o anume idee: descria întâi grupul ultimilor apărători ai ordinii luptând împotriva a ce părea să fie lumea anarhiei; iar apoi, revelația că misteriosul stăpân al anarhiei și ordinii era tot un soi de elf elementar, ce părea să se asemuiească mai degrabă cu un căpcăun din spectacolele pentru copii.

Această linie logică — sau sminteală — i-a făcut pe mulți să presupună că făptura cea echivocă intenționa să fie o descriere serioasă a Divinității. Opera mea s-a bucurat chiar de un respect temporar în rândurile celor cărora le place ca Divinitatea să fie astfel descrisă. Eroarea s-a datorat în întregime faptului că au citit cartea, nu și pagina de titlu. În cazul meu, e adevărat, era mai degrabă o problemă de subtitlu decât de titlu. Cartea se intitula *Omul care era Joi: Un coșmar*. Nu urmărea să descrie lumea reală așa cum este, sau așa cum consideram eu că este, chiar dacă gândurile mele erau pe-atunci mult mai puțin limpezite decât sunt acum. Urmărea să descrie lumea îndoielii și a disperării dezlănțuite, lumea pe care pesimiștii o descriau îndeobște la acea oră — cu o simplă licărire de speranță surprinsă în anumite înțelesuri duble date îndoielii, pe care pesimiștii înșiși o percepeau în funcție de toane.

Cuprins

I. Cei doi poeți din Saffron Park	5
II. Secretul lui Gabriel Syme	18
III. Omul care era Joi	29
IV Povestea unui detectiv	43
V. Festinul fricii	56
VI. Demascarea	67
VII. Comportamentul inexplicabil al profesorului De Worms	77
VIII. Profesorul explică	88
D(, Bărbatul cu ochelari	103
X. Duelul	121
XI. Criminalii urmăresc poliția	140
XII. Pământul în anarhie	151
XIII. Urmărirea președintelui	171
XIV. Cei șase filozofi	185
XV. Acuzatorul	199
Fragmente dintr-un articol de G.K. Chesterton	210

Totul pornește de la o ceartă filozofică între doi tineri poeți. Englezi și excentrici. Dar, de la un capitol la altul, cartea se transformă într-un adevărat roman polițist, în care nimic nu e cum pare a fi și nimeni nu e ceea ce pretinde că este. Surprizele se țin lanț până în ultima clipă.

Dacă vă plac umorul englezesc, *fairplay*-ul și politetea de gentleman din alte vremuri, citiți povestea acestor bărbați porecliți după zilele săptămânii. Unul dintre ei este Joi.

Observația criticului: Carnavalul final la care participă poetul Gabriel Syme dă cheia întregii construcții: viața e un joc de măști.

**Există cărți de care
rămâi cumva îndrăgostit:
crezi că le-ai uitat
și totuși le duci atât de tare dorul...
Sau cărți cărora le-ai presimțit miracolul,
fără să le fi cunoscut vreodată.
Cărți gata să te iubească,
adunate pentru tine
în colecția CARTEA DE PE NOPTIERĂ.**

Pe copertă: André Derain, *Podul Waterloo* (detaliu)

ISBN 978-973-50-1514-5

5 948353 012248